A TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI DOLGOZATOK

KIVONATAI

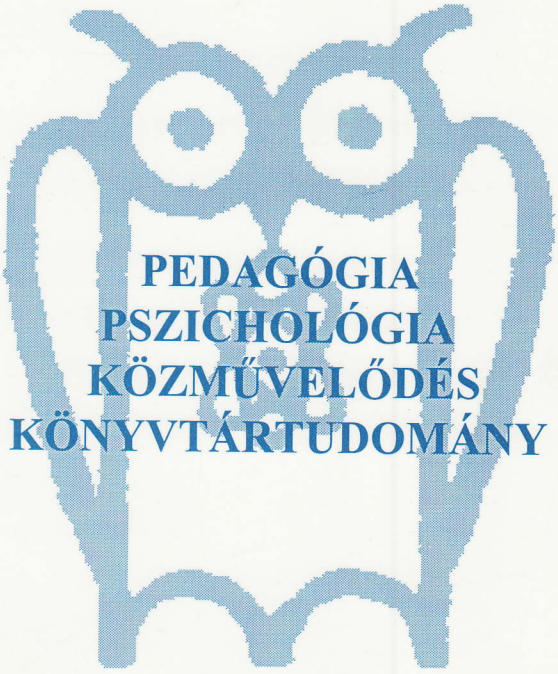

PEDAGÓGIA
PSZICHOLÓGIA
KÖZMŰVELŐDÉS
KÖNYVTÁRTUDOMÁNY

XXIII. OTDK
1997

ILLYÉS GYULA PEDAGÓGIAI FŐISKOLA
SZEKSZÁRD

óvodapedagógus szakirányban a bajorországi *Eichstätt* katolikus egyetemével és óvóképzőjével kooperál. Oktatók és hallgatók *Soros-*, *DAAD-*, *Goethe-intézeti* és osztrák alapítványi ösztöndíj lehetőségeket kihasználva építettek ki a szakmai kapcsolatokat. Az angol nyelvtanító (műveltségi terület) képzési programot a *British Council*-lal kötött szerződés támogatja.

Szakképesítést nyújtó önköltséges képzéseket is folytatunk, amelyek a régió szakemberhiányát enyhítik. A *Pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemmel* együttműködve kihelyezett képzésként újabb diplomás testnevelő tanári, illetve alapképzésként művelődésszervező szakos képzés folyik a főiskolán. 1997 szeptemberétől mentálhigiénés, illetve gyógytest-nevelő szakosító képzést tervezünk.

Az Illyés Gyula Pedagógiai Főiskola *Tolna megye* egyetlen önálló felsőoktatási intézményeként képző- és kultúraközvetítő szerepet tölt be, amely hivatásának messzemenően meg akar felelni. Fejlesztési tevében több tudományterületen képző az országos és a regionális társadalmi igényeket kielégítő korszerű főiskola jövőképe rajzolódik ki.

Dr. Horváth Béla
főigazgató

PEDAGÓGIA

CIGÁNY GYEREKEK KÉPI VILÁGA

ANTAL JUDIT
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Vizsgálatomban a magyar és a cigány gyerekek vizuális, képi világát szeretném feltérképezni. A következő kérdéseket vizsgáltam meg: Mutatnak-e eltérést a magyar és a cigány gyerekek kreativitásfeladatra adott megoldásai? Függ-e a gyerekek jövőképe lakhelyüktől, szociális helyzetüktől, esetleg cigány vagy nem cigány voltuktól? Van-e kapcsolat az ábrázolóképesség és a vizuális teszttel mért kreativitás között? Van-e eltérés a gyermekrajzok stílusában (pl. színhasználat, képkomponálás) a cigány és magyar gyerekek között?

300 fős, 11 és 14 éves korú gyerekmintán végeztem a vizsgálatot. Munkám során egy, a rajzi kreativitást mérő vizuális tesztet (TCT/DP), egy nyitott végű rajzi feladatot (jövőkép rajzolás) és a háttérváltozókat tartalmazó kérdőívet használtam, illetve az interjú módszerét alkalmaztam.

A kutatás meglepő eredménye, hogy a mintában szereplő VIII. kerületi cigány gyerekek kreativitása és rajztechnikai tudása fejletlenebb a nem cigány gyerekekénél, de jövőkép rajzaik optimistábbak.

*

Témavezető: DR. KÁRPÁTI ANDREA egyetemi docens

TANYAI ISKOLÁK VIRÁGKORA ÉS HANYATLÁSA

ASHABER ZSÓFIA
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

A mű alapvető kérdésfeltevése, létjogosultak-e a tanyai iskolák. Régen nagy jelentősége volt ezeknek az iskoláknak, hiszen Magyarország lakosságának jelentős része tanyán élte le életét. Így gyermekei művelődésének, nevelésének egyik fő forrását a tanyai iskolák jelentették.

A tanulmány a tanya történetének áttekintésével kezdi a téma tárgyalását. A következő fejezetben a tanyai iskolák történetét kísérhetik figyelemmel a keletkezésüktől, virágkorukon át, egészen a hanyatlásukig. A szerző három megyére terjesztette ki a kutatást: Csongrád, Békés és Bács-Kiskun megyére, vagyis a jól ismert alföldi tanyákra. A harmadik nagy témakör a pedagógus és a gyermek életét mutatja be, élményekkel és tapasztalatokkal fűszerezve. Az ezt követő fejezetben pedig megismerhetik, hogy a felmerülő nehézségeket hogyan, milyen módszerekkel igyekeztek megoldani a tanyai pedagógusok.

A szerző gyermekekhez intézett kérdőív, illetve régi és mai tanyai pedagógusokkal készített hiteles interjúkat segítségével kívánja megadni a választ, hogy mit is jelent a tanyai iskola fennállása, létezése. A munkát könyvtári és levéltári adatgyűjtés is kiegészítette. Szak és szépirodalom mestereinek, mint pl. Illyés Gyula és Kun József művei is hozzájárultak a tanulmány megszületéséhez.

Bár az iskolák fenntartása nem kis összeget igényel, ugyanakkor segít pedagógus munkahelyek teremtésében, nem beszélve a kultúra, műveltség átadásáról azoknak a gyermekeknek, akik a tanyákhoz vannak kötve.

A tanulmány minden leendő és gyakorló pedagógusnak ajánlott, valamint azoknak, akiknek érdeklődését e téma felkeltette.

*

Témavezető: FÁYNÉ DR. DOMBI ALICE főiskolai docens

CIGÁNYGYEREKEK SZOCIALIZÁCIÓJÁNAK SEGÍTÉSE KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A NYÁRI TÁBOROZÁSOKRA

BABOS ILDIKÓ
Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola, Győr

Dolgozatomban gyakorlati tevékenységem leírását: élményeimet és tapasztalataimat szeretném megosztani az olvasóval. Elsősorban azért, mert úgy gondolom: elméleti munka van elég - az utóbbi néhány évben sok színvonalas tanulmány látott napvilágot -, de tapasztalataim szerint ez a sok szép elv valahogy mégsem „működik" a gyakorlatban. Erre az ellentmondásra próbálok meg választ adni: leírom, hogy milyen módszereket, nevelési stílusokat, bánásmódot tartok célravezetőnek; azt szeretném felvázolni, hogy mi a járható út szerintem.

Nem a cigányok szokásait, hagyományait szeretném bemutatni elsősorban. Sokkal inkább azt, hogy kultúrájuk milyen hatással van gyerekeikre: miben tér el a cigány gyerekek szocializációja magyar társaikétól.

Szükségét éreztem röviden ismertetni a cigány nép történetét a következők miatt: kultúrájuk csak történelmük ismeretében érthető meg, a cigány emberek és gyerekek viselkedése pedig csak és kizárólag kultúrájuk ismeretében.

Dolgozatom további részét aszerint tagolom, hogy hol kerültem kapcsolatba cigány gyerekekkel. Időrendben szeretném ismertetni tevékenységemet a „puszta" segíteni akarástól a - reményeim szerint - tudatos pedagógiai munkáig.

*

Témavezető: KOCSIS JÓZSEFNÉ főiskolai adjunktus

A JAVÍTÓINTÉZETI NEVELÉS JELLEGE VIDOR MIKLÓS SZÖKŐÁR C. REGÉNYÉBEN

BAJOR ZOLTÁNNÉ
Miskolci Egyetem

Dolgozatom célja, hogy elemző módszerrel föltárjam, hogy a regény konkrét valóságnak fölfogott életterében rossz útra tévedt gyerekeket lehet-e és milyen pedagógiai módszerrel lehet a társadalom által megkívánt magatartásformák felé irányítani.

Föltételeztem, hogy ebben az esetben is az alapvető szeretetteljes odafordulás mellett minden gyereknek személyre szabott utat kell fölkínálni. Ehhez ismerni kell azt a utat, amelyet ezek a gyerekek bejártak mielőtt intézetbe kerültek, ezért megvizsgáltam, hogy milyen deviáló tényezők hatottak ezekre a fiúkra. Hőseink gyerekként élték át a háborút és az azt követő zűrzavaros viszonyokat, amelyek a felnőttekre is torzító hatást gyakorolnak, a gyerekek érzékeny lelkére természetesen méginkább. A család deviáló hatását az anyagi és társadalmi helyzetben, továbbá az interperszonális kapcsolatok sérülésében látom. A szegény családoknál a pénztelenség nyomorítja a gyerek lelkét, a gazdagoknál a szeretetlen családi légkör. A kortárscsoport szerepe meghatározó a tizenéveseknél, hiszen önbemérési támpont és normaszabó. Ha a gyerek elsődleges (családi) szocializációja sem megfelelő, könnyen kerülhet olyan csoportba, ahol nem a társadalom által megkívánt normák a mérvadók.

Részletesebben foglalkoztam a javítóintézeti nevelést meghatározó külső (idő és hely) és pedagógiai tényezőkkel. Itt két világosan elkülöníthető korszakot különböztettem meg: az első fő jellemzője, a vasszigor és a kegyetlen módszerekkel történő idomítás, a másodiké a bizalom és a szeretetteljes odafordulás. A regény valóságában ez utóbbi kedvező feltételeket teremtett a reszocializációhoz. Hogy a mi világunkra is ilyen egyértelműen alkalmazható ez a módszer csak remélni tudom, és egész életemben ezen fogok dolgozni.

*

Témavezető: DR. TRENCSÉNYI LÁSZLÓ egyetemi docens

FEJEZETEK A BOGYISZLÓI II. SZ. ÓVODA TÖRTÉNETÉBŐL (1956-1988)

BAJUSZ JÁNOSNÉ
Illyés Gyula Pedagógiai Főiskola, Szekszárd

Dolgozatom egy speciális intézmény, Tolna megye egyetlen cigányóvodájának történetéből dolgoz fel fejezeteket.

Munkám célja, hogy egyrészt megőrizzem az utókor számára egy speciális nevelési intézmény működésének értékeit, másrészt a helytörténeti kutatások gyarapítása. Munkám révén betekintést nyerthetünk egy zárt település még zártabb közösségének, az ún. "Dankó óvodának" az életébe. Témám annál is inkább aktuális, mivel napjainkban a kisebbségekkel való törődés problémája újra előterébe került.

Munkám során megpróbáltam feltárni a cigányság társadalmi helyzetét, helyi viszonyit és szokásait. Mindezek ismeretének és hatásának tükrében mutatom be azt az oktató-nevelő munkát, ami közel 24 évig folyt ebben az intézményben. Megismerhetjük, hogy a társadalmi és helyi viszonyokban, továbbá a cigányközösség életében bekövetkező változások hogyan segítették, ill. gátolták az ott folyó munkát, hogyan viszonyultak ehhez az ott dolgozó kollégák, a fenntartó szerv, a társadalmi szerveztek és intézmények.

Összegzésképpen megállapítást nyert, hogy az óvoda a cigány származású gyermekek fejlesztésében számottevő eredményeket ért el, és ezen keresztül a cigánylakosság életszemléletére, és életmódjára is jelentős pozitív hatást gyakorolt. Az, hogy az ott folyó munka eredményes volt, a cigányszülők segítő viszonyulásán is múlott.

Munkám rendkívül sok tanulságot hordoz abból a szempontból, hogyan lehet eredményes a cigánygyermekekkel való bánásmód napjainkban is.

*

Témavezető: DR. PÉCHY BENJAMIN főiskolai docens

ADALÉKOK MÁNY KÖZSÉG ISKOLA- ÉS OKTATÁSTÖRTÉNETÉHEZ

BAKSA ILDIKÓ
Katolikus Tanítóképző Főiskola, Zsámbék

Tudományos diákköri dolgozatom neveléstörténeti, iskolatörténeti, oktatástörténeti kutatómunka. Elméleti jellegű kutatás, pedagógiai, történeti elemzés, hatás és összehasonlító vizsgálat.

Kutatómunkám során Mány község monográfiájának, óvodatörténetének, általánosan képző alsó szintű (Római Katolikus Elemi Népiskola, Református Elemi Népiskola, Állami Általános Iskola) iskolatípusainak kialakulására, fejlődésére, történetének bemutatására, oktatástörténeti kérdéseinek, a nevelő-oktató munka tartalmának, dokumentumainak (az 1926-os katolikus elemi népiskolai tanterv és utasítás, 1929-es helyi tanmenet, helyi órarend, 1990. évi korrigált tanterv, nemzeti alaptanterv) vizsgálatára, elemzésére tettem kísérletet. Kutatásomat, kutatási terv alapján végeztem.

Feltáró és feldolgozó munkám során, a gazdag szakirodalmi, levéltári forrásanyag, a nevelési- oktatási dokumentumok alapján szeretnék értékes adalékot szolgáltatni az iskolaügy történeti fejlődéséhez, az iskolai nevelő-oktató munka megismeréséhez. A kutatási módszerek alkalmazásában a komplexitásra törekedtem. Kutatásom során az érvényesség, a realitás, a megbízhatóság, a tárgyilagosság és történelmi hűség elvét mindvégig szem előtt tartottam.

Bízom abban, hogy kutatásom szerény eredményeivel hozzájárulhatok úgy a község, mint hazánk iskolaügyének, oktatásügyének hitelesebb megismeréséhez.

*

Témavezető: KÁDÁR GYULA főiskolai docens

A NŐNEVELÉS ŐSKORI ÉS ÓKORI JELLEMZŐI

BALLA ÉVA
Széchenyi István Főiskola, Győr

Magam is nő lévén talán nem tűnik furcsának, hogy érdekel a mindenkori nő sorsa, élete, társadalmi helyzete. Ezért határoztam el, hogy – szerény lehetőségeim között – megpróbálom feltárni a nőnevelés módszereit, formáit, sajátosságait. Szándékom szerint a történelem előtti időktől napjainkig szeretném bemutatni a nő neveltetését, de e dolgozat terjedelmi határai miatt csak az őskorral és ókorral foglalkozom.

A kérdés szakirodalma szinte "tengernyi", így nekem a kezdőnek a válogatás okozza a legtöbb gondot. Kérdéseimre azonban többé-kevésbé így is választ kaptam. Megtudtam, hogy az idők folyamán, de földrajzilag is óriási eltérések voltak a nő értékeinek, rendeltetésének megítélésében. Elcsodálkoztam azon, hogy azonos korban és egymáshoz közel fekvő területeken is, mint pl. Spártában és Athénban mennyire másként vélekedtek a lányokról, az asszonyokról, s ennek megfelelően mennyire eltérő volt nevelésük, képzésük.

Évezredről évezredre, országokból, birodalmakból újabbakba lépve tapasztaltam, hogy mennyire igazságtalan, méltánytalan volt a nőkről vallott közvélemény, s a velük kapcsolatos társadalmi gyakorlat. Megdöbbentett, hogy az egyébként zseniális Arisztotelész is – sok más tudóssal együtt – milyen végzetesen félreismerte és lebecsülte a nőket. Felháborított az igazságtalanság, amely a nőket kizárta a társadalmi, politikai, tudományos és közéleti tevékenységből, s méltatlanul cselédsorra kárhoztatta őket. Rágondolni is rossz, mennyi tehetséget, értéket herdáltak így el az évezredek folyamán.

Elégtételül szolgált azonban, hogy nem mindenütt volt ez így, s az idő haladtával kedvezően változott a nők helyzete. S bár még ma sem mindig teljes a férfiakkal való egyenjogúságunk, azért a tendencia biztató. Remélem, hogy dolgozatom nő olvasói egyet értenek velem.

*

Témavezető: DR.SIPŐCZ LÁSZLÓ főiskolai docens

SZOCIOMETRIAI KAPCSOLATOK 3–4. OSZTÁLYBAN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MAGÁNYOS TANULÓKRA

BÁLDY KATALIN
Tanítóképző Főiskola, Budapest

Főiskolai éveim alatt több alkalommal is lehetőség adódott arra, hogy valamilyen pedagógiai problémával közelebbről is megismerkedjek. Mindig érdekeltek az osztályon belül az egyén problémái, s most dolgozatomban arra a kérdésre kerestem választ, hogy melyek az elmagányosodás okait 3–4. osztályos korban. Mindehhez szükség volt az osztályok szociometriai szerkezetének felépítésének megismerésére.

Ezzel a témával sokat foglalkoztak, és ezek közül főként Mérei Ferenc és Szekszárdi Ferencné publikációit használtam fel. Felméréseim során Mérei Ferenc többszempontú szociometriai módszerét is alkalmaztam, így választotta ki a magányos gyermekeket. Az ő sorsuk pontosabb megismeréséhez egyéni beszélgetés módszerét használtam. A felméréséket nyolc osztályban végeztem el, négy budapestiben és négy pusztaszabolcsiban, mindenhol 2–2 harmadik és negyedik osztályban.

A vizsgálatokat tavaly decemberben és idén januárban végeztem el. Nyolc osztályból összesen 10 magányos tanuló volt, ebből 7 vidéki, 3 pedig budapesti. Az egyik budapesti osztályban (Egressy u. 40.) nagyon érdekes eredményekre derült fény. Minden mutató stabil közösségre utal, mégis van egy magányos közöttük. A felméréseim során kiderült, hogy az elmagányosodás okai nagyon sokfélék lehetnek, mivel ez függ az adott gyermek személyiségétől, az osztálytól, s tanító személységétől is. Érdekes tapasztalatom az, hogy mennyire kevesen ismerték fel helyüket az osztályban.

*

Témavezető: HUNYADY GYÖRGYNÉ DR. tszv. főiskolai tanár

"SZÁLKÁK A VILÁG SZEMÉBEN" A CIGÁNYGYERMEKEK JÁTÉKÁNAK MÁSSÁGA

BÁNYIK BERNADETT
Brunszvik Teréz Óvóképző Főiskola, Szarvas

Dolgozatom célja, bemutatni a cigány, illetve nem cigány gyermekek játékának hasonlóságait és különbségeit. A cigányok etnikai önazonossághoz való joga az egyén szabadságának biztosítása, az óvodáskorúak számára is létérdek. Dolgozatomban érintem: a cigányság eredetét, történelmi hagyományait; az emberi fejlődést meghatározó tényezőket, hogy kiemeljem a külső és belső tényezők fokozott összhangjának szükségességét, és a Szentesen élők problémáit, az adott óvodába járó gyermekek nevelését.

Vizsgálataimhoz a következő módszereket alkalmaztam: megfigyelés, különös tekintettel a konfliktushelyzetekre és a játék feltételeinek hiányából adódó problémákra; társas kapcsolatok vizsgálata, elemzése a szociometria segítségével; interjú a pedagógusokkal.

A választott módszerek segítségével bemutatom a hátrányos helyzet és a cigányság közötti összefüggéseket is, valamint azt, hogy kellő toleranciával, megértéssel, a kisebbség iránti megbecsüléssel, értékrendjük tiszteletével a cigány és nem cigány gyermekek harmonikus együttélése biztosítható.

Főbb következtetéseim:

- fokozott szükség van a cigánygyermekek intézményes nevelésére;
- olyan helyi programokat kell írni az óvoda számára, ahol a családi nevelés segítése és folytatása biztosítható;
- minél több elhivatottsággal, jó felkészültséggel és megfelelő pedagógiai attitűddel rendelkező nevelőre van szükség a cigánygyermekek nevelésénél is, hogy ne legyenek: "Szálkák a világ szemében s a történelem margóján, ..."

*

Témavezető: ZVARA JÁNOSNÉ főiskolai adjunktus

CSALÁDI NEVELÉS ÉS MAGATARTÁS A CIGÁNYKÖZÖSSÉGEKBEN

BARANYI ESZTER
Eötvös József Főiskola, Baja

A dolgozatom célja: a cigány gyerekek iskolai nevelésének megkönnyítése az iskola és a család kapcsolatának javításával.

Felhasznált módszereim: az interjú és a téma szakértői munkáinak feldolgozása.

A dolgozat három fejezetben tárja elénk a cigányok gyermeknevelési szokásait, a gyerekek beilleszkedési nehézségit; és megoldási módokat keres ezen problémák megoldására.

Írásom feltárom a cigány gyermekek életkori sajátosságait, amelyeket alapvetően a családi háttér befolyásol.

A munkám utolsó részében a kisebbségi oktatás jelenlegi lehetőségeivel foglalkozom, a multikulturális neveléssel, amelynek kiterjesztése az oktatásra elősegítené a cigány gyerekek iskolai előmenetelét, beilleszkedését.

Dolgozatommal a pedagógusok munkáját kívánom megkönnyíteni, s mint leendő pedagógus, segítséget szeretnék nyújtani a környezetemben élő cigány családoknak.

*

Témavezető: RAICSNÉ DR. HORVÁTH ANIKÓ főiskolai adjunktus

LAKÓHELYEM OKTATÁSÜGYÉNEK TÖRTÉNETI FEJLŐDÉSE

BARTHA RITA
Tanítóképző Főiskola, Kecskemét

Dolgozatom, lakóhelyem Jászapáti oktatásügyének történeti fejlődését mutatja be az első népiskola megalakulásától napjainkig. Munkám megírásában az a cél vezetett, hogy hű képet adjak az oktatásügy múltjáról, jelenéről és röviden utaljak jövőjére.

A feldolgozott anyagban Jászapáti iskolaügyének rövid áttekintése után a neveléstörténeti korszakok fontosabb állomásait kísérem figyelemmel, párhuzamba állítva városunk iskolaügyének alakulását az országos helyzettel.

Pályamunkámban kiemelt kérdésként foglalkozom az első és második Ratio Educationis helyi közoktatás-politikára gyakorolt hatásának elemzésével, valamint a klebelsbergi kultúrpolitika eredményeivel. Az 1945 utáni változásokat – terjedelmi okok miatt – csak jelzésszerűen érintem.

Dolgozatomban elsősorban az alsó fokú oktatás fejlődését vizsgálom, mivel végzettségem miatt ez a korosztály áll legközelebb hozzám. Egészen 1695-től, az első népiskola megalakulásától, napjainkig gyűjtöttem adatokat Jászapáti nevelésügyéről. Mindezek mellett említést teszek olyan érdekességekről, mint az 1912-ben megnyílt Királyi katolikus Gimnázium, ami ma már Mészáros Lőrinc nevét viseli, a tanoncképzésről, mint az 1930-as évek újdonságáról, vagy az 1970-es évek változásairól a szakmunkásképzés terén.

A levéltári dokumentumok, régi tantervek, jegyzőkönyvek tanulmányozásán túl interjúkat készítettem városunk idős nevelőivel az oktatásügy irányítóival, iskolavezetőkkel. Örömmel tapasztaltam, hogy a város vezetőségét és lakosait mindig az oktatásügy jobbításának szándéka motiválta.

*

Témavezető: DR. SZTRINKÓNÉ DR. NAGY IRÉN főiskolai adjunktus

AZ INTERKULTURÁLIS NEVELÉS – MINT EGY LEHETSÉGES KIÚT

BARTOLOMEU INACIO DEZANOVE
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

Dolgozatom problémafeltáró jelleggel közelíti meg a globalizálódó, multikulturális társadalmi viszonyok kialakulását, s annak nevelésre ható következményeit. (A kisebbség fogalmának különböző értelmezését, a kisebbségek, jelenlegi helyzetét bemutatva arra törekszem, hogy a kultúrák egymás mellett élésének egy új módját vázoljam fel.)

Munkámban arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy a plurális társadalomban megjelenő értékek sokasága megfelelő előkészítés, a különbözőség értékeit figyelmen kívül hagyva könnyen értékzavarokhoz vezethet. A világ legtöbb országában jelenlévő kisebbségek és etnikumok kultúrájának, eltérő értékeinek szerepet és elismerést kell kapnia a következő generációk társadalmában.

Emiatt tartom fontosnak az interkulturális nevelés fogalmának kijelölését, szerepének meghatározását, alapvető elveinek megfogalmazását, az ezt megelőző nevelési keretektől való lényegi különbségeinek kiemelését. (Az interkulturális nevelés eszméje egy olyan paradigma, amely nemcsak a másság passzív elfogadását, hanem aktív, tevékeny megismerését is hirdeti. A kultúrák közötti kapcsolatok ilyen jellegű kezelése egy lehetséges, bár a gyakorlatban igen nehezen kivitelezhető alternatívát jelenthet a már meglévő és újonnan kialakuló társadalmi nehézségek megoldására.)

Az interkulturális nevelés az egyén egész életét átfogó, a szocializációnak lényegi részét képező nevelési-nevelődési folyamatként mutatom be.

Végül megvizsgálom a nevelési paradigma mai magyarországi helyzetét és tantervi szabályozását is.

*

Témavezető: PERJÉS ISTVÁN egyetemi tanársegéd

"A KÖZVÉLEMÉNY ANYJA" (A TANÍTÓSÁG HÉTKÖZNAPJAI ÉS ÜNNEPEI AZ 1896. ÉV PEDAGÓGIAI SAJTÓJA ALAPJÁN)

BASKA GABRIELLA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

A Millecentenárium eseménysorozata fordította figyelmemet a múlt felé, s tette aktuálissá a 100 évvel ezelőtt történteket. Kutatómunkám során elsősorban az foglalkoztatott, hogyan élte hétköznapjait, milyen gondokkal küzdött 1896-ban Magyarország tanítósága, s hogyan szőtte át e hétköznapokat az ünnep. Arra voltam kíváncsi, milyen a korabeli hangulat és közvélekedés, mit kavar fel, mit hoz felszínre a Millennium.

A rendelkezésre álló pedagógiai szaksajtó azéves példányai közül hetet választottam forrásul. A szelekció alapja nem a szigorúan vett szakmai, tudományos cikkek, sokkal inkább a mindennapok problémáit felölelő írások fellelhetősége volt.

E források – pártállástól függetlenül – meglehetősen sötét képet festenek a tanítóság korabeli anyagi helyzetéről, munkahelyi és életkörülményeiről, s a probléma okát szinte kivétel nélkül az 1868-as törvény XXVI. törvénycikkében látják, amely 300 forintban határozta meg a tanítói fizetések éves minimumát. 28 évvel a törvény bevezetése után se szeri se száma az e körüli fizetéseknek, amelyből a lapok tanúsága szerint megélni nem lehet.

Az általános elkeseredettség megnyilvánulásai közé itt-ott belekeveredik a "kötelezően elvárható" remény hangja is, amelynek őszinteségében nincs okunk kételkedni. Dolgozatom második felében az ünnepi pillanatokat – a jól ismert eseményeken túl, talán egy kevésbé feltárt részletet – az iskolákban lezajlott megemlékezések történéseit követtem nyomon. E hangulatos, s a mai olvasó számára talán néhol idegennek tűnő lelkesedés mögött ott húzódik egy eszményített jövőkép is, mely elhiteti a korabeli tanítósággal, hogy küzdelmei a jövő század embere számára már ismeretlenek lesznek.

*

Témavezető: DR SZABOLCS ÉVA egyetemi adjunktus

EZERÉVES ISKOLA SZENT MÁRTON HEGYÉN

BÍRÓ GÁBOR
Széchenyi István Főiskola, Győr

A magyar oktatás és iskola ezeréves jubileumát ünnepelte az ország 1996-ban. Elhatároztam, hogy dolgozatot írok a mártonhegyi (pannonhalmi) bencés kolostor iskolájáról, vagyis éppen arról, amely az évforduló apropójául szolgált. Szándékom megvalósítását segítette a kolostor földrajzi közelsége, s a mai bencések segítsége, melynek révén féltve őrzött források, szakkönyvek, oklevelek (pl. a tihanyi alapító levél) közelébe juthattam. Őszintén mondom, nagy élmény volt.

Munkám során megismerhettem azokat az okokat, amelyek a kereszténység felvételére késztették Géza fejedelmet, s az országalapító Szent István királyt, akik az első bencés szerzeteseket behívták és letelepítették Szent Márton hegyén. Feltárultak előttem a kolostori iskola létrehozásának körülményei, tevékenységének eredményei. Végig kísérhettem az intézet ezeréves sorsát, a rend viszontagságait egészen a II. József általi feloszlatásig, majd az újrakezdés utáni munka évszázadait. Megtudtam, hogy a kolostornak mindig elválaszthatatlan része volt az iskola, amely kezdetben - érthetően - csak papokat képzett, de századunkban már megnyitotta kapuit a világi pályákra készülő fiatalok előtt is.

Csak tisztelettel tudok gondolni arra az iskolára, melynek ősi falai között tanult, majd tanított Rómer Flóris, Rónay Jácint, Czuczor Gergely, Jedlik Ányos, s még hosszan sorolhatnám a közismert neveket.

Tudom, aki részletesebb ismeretekre vágyik a mártonhegyi iskoláról, nem az én dolgozatomból fogja megkapni azokat. Mégis, ha csak szűkebb körben és csekély mértékben sikerült e tiszteletre méltó iskolát népszerűsítenem, akkor dolgozatom már elérte célját.

*

Témavezető: DR.SIPŐCZ LÁSZLÓ főiskolai docens

SZEMÉLYISÉGFEJLESZTŐ FELZÁRKÓZTATÓ PROGRAM ZALAEGERSZEGI MODELLJE

BOROSÁN LÍVIA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Dolgozatomban alapvető célomnak tartottam egy esettanulmányon át bemutatni a Zala Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ szervezésében, és a Zala Megyei Munkaügyi Központ finanszírozásával működtetett személyiségfejlesztő felzárkóztató program zalaegerszegi modelljét.

A program azoknak a hátrányos helyzetű fiataloknak nyújt felzárkózási lehetőséget, akik tanköteles korukig nem fejezték be a 8 általánost, vagy a középfokú iskolákból maradtak ki, mert ott nem tudták teljesíteni az olykor nem is olyan magas követelményeket.

A sikeres korrekció, a tanulmányi felzárkóztatás és rehabilitáció feltétele: egy új légkör, más megközelítés, a korábbitól teljesen eltérő közvetítési módszer- és eszközrendszer. A képzés a szocializáció során sérült fiataloknak felmutat egy konstruktív életvezetést. Ismereteik terén, személyiségkondícióikban erősíti őket, ezen túlmenően megismerteti a tanulókat egy általuk választott szakmával. Minden esetben, a program eredményes befejezése után a fiatal visszakerült az iskolarendszerű képzésbe, tanfolyamokra.

A tanfolyamot eredményesen elvégzettekkel történt beszélgetés igazolja, hogy olyan hely is volt az intézmény, ahova szívesen jöttek, ahol jó volt együtt lenni, ahol megtalálható volt a család gondolkodása, a kortáscsoport véleménye, megerősítése. A zalaegerszegi modell az egyik lehetséges út lehet – a sok magyar kezdeményezés közül – felzárkóztatásukhoz.

*

Témavezető: DR. GOLNHOFER ERZSÉBET egyetemi docens

A HYPERAKTÍV GYERMEK ÉS AZ ISKOLA

BUJDOSÓ BEÁTA
Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola, Kaposvár

A dolgozatomban a hyperaktivitás tüneteit sorolom fel, hangsúlyt fektetve arra, hogy a hyperaktív gyermekek nem értelmi fogyatékosak.

Az irodalmi adatokat felhasználva mutatom be a tüneteket. Ezeket alátámasztva bemutatok 8 esetet is, amelyeket a dombóvári gyermekpszichológus adott át részemre. Az esetek során ismereteket szereztem a gyermekekről a tanítójuktól is. Ez alapján tudok beszámolni a jelenlegi helyzetükről. A pedagógusokat személyesen megkerestem és a szabad kötetlen interjú módszerét alkalmazva kaptam választ kérdéseimre.

A dolgozat azt a kérdést taglalja, hogy a hyperaktív gyermekeket eltérő általános iskolában kell-e tanítani, vagy sem.

Erre az irodalom és az általam bemutatott esetek alapján kísérelek meg válaszolni. A kutatás hasznos lehet valamennyi tanítónak és tanítójelöltnek az elkövetkező pályája során.

*

Témavezető: VAJDA ZSUZSA főiskolai tanársegéd

A CSURGÓI M. KIR. ÁLLAMI TANÍTÓKÉPZŐ INTÉZET TÖRTÉNETE

BUNCSÁK ILDIKÓ
Eötvös József Főiskola, Baja

Csurgó helytörténetében kiemelkedő helyet elfoglaló tanítóképző intézet jogutódja a bajai tanítóképző intézet, melynek hallgatója vagyok.

A 64 évet élt tanítóképző intézet történetét négy nagy szakaszra oszthatjuk: küzdelem 1. az önálló iskolaépületért; 2. az internátusért; 3. az intézet áthelyezéséért; 4. az intézet megszüntetése ellen.

Az 1868-as népoktatási törvény következtében báró Eötvös József vallás- és kultuszminiszter elhatározta, hogy létesítendő 20 állami tanítóképző közül az egyiket Csurgón állítja fel. Az első tanévet 1869. október 15-én nyitotta meg Bárány Ignác, a képző első igazgatója.

Kezdetben a Csurgói Református Gimnázium adott otthont az intézetnek, de hamarosan szűknek bizonyult. 1880. augusztus 16-án került átadásra a község legmagasabb pontján épül egyemeletes épület. Amikor általános követelmény lett, hogy képzőket internátusokkal kell ellátni, hamar felszínre kerültek az új épület hiányosságai. A problémát az épület bővítésével próbálták megoldani, de az építkezésről nem esett szó majd 10 esztendeig. Ekkor felmerült az intézet áthelyezésének gondolata. Végül a község felajánlott egy hatalmas területet a város közepén egy teljesen új, internátust magába foglaló épület létesítéséhez. Az 1914 szeptemberében kirobbant világháború azonban ezt a tervet is meghiúsította.

Az intézetet megszűntető rendeletet 1933. március 28-án adta ki a vallás- és közoktatási minisztérium. A felszerelésének és növendékeinek egy része a bajai tanítóképzőbe került Dobossy Elek igazgatóval.

Az intézet megszűntetésének legfőbb okát az internátus hiányában látom, hiszen az intézet jó hírneve, országosan is elismert igazgatóinak és tanári karának tevékenysége, lelkes ügybuzgalma ezt semmiképpen nem indokolta.

*

Témavezető: DR. RÁCZ–FODOR SÁNDOR főiskolai docens

EGY SAJÁTSÁGOS KISGYERMEKNEVELÉSI INTÉZMÉNY SZEKSZÁRDON

ČAUŠIČ ÉVA
Illyés Gyula Pedagógiai Főiskola, Szekszárd

Szekszárd város – egy országosan is egyedi – kisgyermeknevelési intézményének 19. századi alapítását és működését dolgoztuk fel munkánkban. E katolikus óvoda- és gyermekmenhely, primer források alapján történő kutatása fehér folt az óvodatörténeti feldolgozások során. Így jogal merült fel a kérdés, kik és miért alapították, és hogyan működött e több funkciót betöltő sajátos intézménytípus?

1890 őszén a Nőegylet támogatásával Simontsits Béláné alapította a polgárság alsó- és középrétegének gyermekei számára. Az intézet a római katolikus egyház védnöksége alatt működött. Apácák láttál el az óvói feladatokat, de vallás és társadalmi különbség nélkül felvételt nyertek a gyermekek, akik rendes ellátást, meleg ételt kaptak. A város első napközis óvodájának tekinthető az intézmény, mely 1893-ban az éhező felnőttek megsegítésére Népkonyhával bővült. Évtizedeken át a város legnagyobb létszámmal dolgozó óvodája volt, s ez meghatározta a tartalmi munka minőségi lehetőségeit.

Simontsits Béláné jótékonyságát, szervező munkáját példaértékűnek tartotta kora. Tevékenységét modellként érdemes feleleveníteni napjainkban is, és kihangsúlyozni a nők, nevelésben és jótékonyságban betöltött szerepének fontosságát.

Alkalmazott módszereim: levéltári, könyvtári kutatás, adatgyűjtés, interjú, statisztikai elemzés.

*

Témavezető: DR. KURUCZ RÓZSA főiskolai docens

A LOSONCI REFORMÁTUS GIMNÁZIUM TÖRTÉNETE 1590–1945-IG

CSÁK LÍDIA
Comenius Tanítóképző Főiskola, Sárospatak

Tudományos diákköri dolgozatom elméleti, neveléstörténeti, iskolatörténeti kutatómunka.

Losonci patriótaként kutatómunkám során a nagy múltú losonci református gimnázium történetének bemutatására vállalkoztam az alapítástól, 1590-től 1945-ig. A sárospataki Alma Mater partikulájaként működő iskola történetének mintegy kilenc jelentős periódusát sikerült feltárnom és vizsgálnom úgy, hogy az adott korszakok jelentős tanáregyéniségeinek rövid arcképvázlatát is megrajzolhattam.

Feltáró és feldolgozó munkám során a gazdag levéltári és szakirodalmi forrásanyag alapján szeretnék és kívánok adalékokkal hozzájárulni iskolakultúránk, a magyar iskolaügy történetének jobb megismeréséhez.

*

Témavezető:. SÓSTÓI PÁLNÉ DR főiskolai docens

EGY „LÁMPÁS" A SOK KÖZÜL

CZEHELSZKY ZSUZSANNA
Miskolci Egyetem

Dolgozatom címe Gárdonyi Géza regényére utal, amelynek a főszereplője egy falusi tanító. Pályázatom célja, hogy az 1000 éves magyar iskola történetéből kiragadva egy konkrét példán keresztül, bemutassam: 1930-1970 között milyen volt egy falusi tanító élete, munkakörülményei, kapcsolata a falusi emberekkel, milyen politikai és gazdasági tényezők befolyásolták az alsó fokú iskolákban az oktatást.

Dolgozatom a „népiskolai tanító" kifejezés magyarázatával, történelmi előzmények felvázolásával indul. Ezután párhuzamos szerkesztésben és időrendi sorrendben dolgoztam fel az életrajzi adatokat, korabeli fotókat és okiratokat, valamint a történelmi és neveléstörténeti forrásokat, a szóbeli közléseket, családi hagyományokat.

Anyai nagyapám – Bársony Ferenc – 1910–1977 közt élt. Tanítói pályáját 1929-ben Tiszakeszben kezdte. Itt csak egy évig volt. 1930–42-ig Tiszabábolán, 1942–50-ig Mikófalván, 1950–70-ig Kálban tevékenykedett. Ez idő alatt az oktatáspolitika, az ország helyzete igen sok változáson ment keresztül. Dolgozatom bemutatja egy ember küzdelmét a történelmi viharokkal, anyagi megpróbáltatásokkal, erkölcsi kihívásokkal.

Életpályája úgy gondolom általánosítható. Így, illetve ehhez hasonlóan élt a falusi tanítók többsége ebben az időszakban. Aki elolvassa dolgozatom, képet kaphat minderről. Kutatásom elősegítheti a XX. század iskolájának, pedagógusainak jobb megértését. Fejet hajtunk azok előtt, akik e nehéz korszakban is igyekeztek nevelni és tanítani. Ők hűek maradtak hivatásukhoz. A " kis-emberek " nagyságának szép példáját.

*

Témavezető: DR. TRENCSÉNYI LÁSZLÓ egyetemi docens

SZÁMÍTÓGÉPPEL TÁMOGATOTT SZOCIOMETRIA A SZAKKÉPZÉSBEN

DUNAVÖLGYI GÁBOR
Kandó Kálmán Műszaki Főiskola, Budapest

A szociometriai felmérés jól alkalmazható kisebb csoportokban belüli társas kapcsolatok kimutatására. Ezért felhasználható az általános és középfokú iskolákban az egyes osztályokon belüli társas kapcsoltok felmérésére. A felmérés kérdőív kitöltésén alapul, amelyet a csoport (osztály) minden tagjának ki kell töltenie. A kiértékelést manuálisan végezve nagyon időigényes, mert sok számítást, relációanalízist, táblázatot tartalmaz. Ezek elkészítését ma már számítógép alkalmazásával sokkal gyorsabban és precízebben tudjuk elvégezni.

Az eddigiekben még nem készült olyan program, amely ezen munkát a szociometrián belül megkönnyítette volna a kérdőív kitöltésétől a kérdőív értékeléséig.

Az iskolában eddig más akadálya is volt annak, hogy egy ilyen program alkalmazásra kerülhessen. Eddig nem minden iskola rendelkezett számítógépekkel. A Nemzeti alaptantervnek köszönhetően ma már az összes iskola rendelkezik számítógépes gépparkkal, mivel kötelező a számítástechnika oktatása. Ezért most már nem okozhat problémát a szociometriai felmérés számítógéppel való végzése sem.

A programmal szemben támasztott követelmények az alábbiak:

- Viszonylag könnyen kezelhető legyen, ne legyen túl bonyolult.
- A programnak rugalmasnak kell lennie. Az alkalmazó tanár tudjon létrehozni új kérdőíveket, vagy a régiek közül tudjon választani.

A TDK dolgozat keretében a szakképzésben kipróbált számítógépes szociometriai felmérések és értékeléseik kerülnek bemutatásra, kapcsolódva a Világbanki Ifjúsági Szakképzési programhoz.

*

Témavezető: MAKÓ FERENC főiskolai adjunktus
és DR. SZLOVÁK ÉVA főiskolai docens

SZÜLŐFALUM NÉPI GYERMEKJÁTÉKAI

DURÓ ANIKÓ
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen

Az énekes-táncos, sportszerű népi játékok gyűjtéséhez Borsai Ilona, Igaz Mária és Hajdú Gyula kérdőívét használtam fel. A játékok lejegyzését az általuk javasolt legfontosabb szempontok szerint végeztem le. A kutatómunka elkezdése előtt fontosnak tartottam kiválasztani egy népi gyermekjátékokra vonatkozó rendszerezést. Végül Petrás Anna: Játékiskola c. könyvében megtalálható néprajzi felosztás mellett döntöttem.

Mindenképpen fontosnak tartottam megvizsgálni azt, hogy milyen helyet foglal el az ember életében a játék:

- Milyen a művészetekkel való kapcsolata?
- Milyen szerepet kap az iskolában?
- Milyen a pszichológiai és pedagógiai hatása?
- Mi a különbség a mai és az 1920-as, 30-as évek gyermekeinek játékkultúrája között?

A gyűjtőmunka időigényes feladat, de ennek ellenére az első perctől az utolsóig nagy örömömre szolgált. Az idős emberek önzetlen segítőkészsége, mondókázása, dalolása nagy segítséget jelentett számomra. Az, hogy adatközlőimmel személyes, közvetlen kapcsolatban álltam, megkönnyítette munkámat. Úgy érzem ennek köszönhetem, hogy nem csupán elmesélték gyermekkori játékaikat, hanem el is játszották, sőt el is készítették régi játékszereiket. (Ezt igazolják a dolgozatomhoz csatolt fotók fénymásolatai és hangkazetta.)

Csodálatos élmény volt látni, amint újra gyermekké váltak és átélték az egykori játékaik által nyújtott örömet. Örülök, hogy mindennek részese lehettem. A tőlük tanult játékokat pedig igyekszem átadni tanítványaimnak.

*

Témavezető: DR. VARGA GÁBOR főiskolai docens

CELESTINE FREINET JELENTŐSÉGE A REFORMPEDAGÓGIÁBAN

ERDÉLYI PÉTER
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem,
Kossuth Lajos Katonai Főiskolai Kar, Szentendre

Dolgozatom Celestine Freinet, francia falusi tanító munkásságával, elért eredményeivel, egyéni technikáival és az általa elindított, nemzetközivé szélesedett mozgalommal foglalkozik.

Tanulmányom célja a Freinet pedagógia bemutatása, gyakorlati alkalmazásának lehetőségei. A Freinet technikák óvodai és iskolai alkalmazása a nyugat-európai országokban terjedt el leginkább. A hazai elterjedést gátló tényezőket próbáltam felkutatni, vizsgálni.

Interjúk készítésével, óvodák és iskolák látogatásával kerestem választ a dolgozat elején felállított hipotézisre.

Úgy gondolom, hogy a téma újszerűsége, a kutatás gyakorlati hasznosíthatóságára vonatkozó következtetések, a teljesség igényével kidolgozott Freinet koncepció, az alapelvek részletes tárgyalása tanulságos lehet a pedagógia világában, Szakemberek, pedagógusok, óvónők tapasztalatainak keresztmetszetén próbáltam rávilágítani a Freinet pedagógia hazai megvalósítására, sikereire és kudarcaira.

Szűkkörű, többnyire szakmai orgánumokban publikált, magyar nyelven megjelent munkák és fordítások csekély száma, a pedagógusok anyagi megbecsülésének hiánya, az új technikák alkalmazásától való félelem mind-mind gátló tényezők Magyarországon.

Az egyes technikák sikereit, a hagyományos pedagógiával való ötvözés és a továbbélés lehetőségeit is dolgozatom fókuszába állítottam.

*

Témavezető: SZELEI ILDIKÓ főiskolai adjunktus

EGY HALLÁS- ÉS MOZGÁSSÉRÜLT GYERMEK AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

FALUS ESZTER
Tanítóképző Főiskola, Budapest

Egy gyorsuló világban élünk. Egy olyan világban, amelyben egyre idegesebb, feszültebb a légkör, amely egyre kevésbé tolerálja az olyan embert, aki valamilyen módon más mint az "átlag". Megkülönbözteti, megbélyegzi, igyekszik különválasztani, "eltüntetni".

Valamely területen minden ember sérült, fogyatékos. Ki az önfegyelmében, ki az empatikus képességében, ki a látó- vagy hallásszervében. Különbözünk egymástól, és mégis hasonlítunk, mert mindannyian szeretetre, biztonságra vágyó emberek vagyunk.

Dolgozatom célja az volt, hogy megvizsgálja, hogyan lehet a gyakorlatban megvalósítani azt, hogy egy láthatóan fogyatékos (hallás- és mozgássérült) gyermek együtt tanulhasson azokkal a gyerekekkel, akikhez hasonlóak egész életében körül fogják venni.

Feltételeztem, hogy ez az együttnevelés nem könnyű, és vannak alapvető feltételei, melyek nélkül az együttnevelés elképzelhetetlen.

Egy hallás- és mozgássérült kisfiút vizsgáltam; teljesítményét, beilleszkedését, érzelmeit. Mivel a gyermek integrációjából sok feltétel hiányzott, nagyon érdekelt, hogy ennek mik a következményei.

Gyakorló tanítónő vagyok. A gyerekeim között vannak nagyon "más", sérült gyerekek. Kívánok nekik megadni mindent, ami könnyebbé teszi a jövőjüket. Remélem, dolgozatom segít nekem ebben.

*

Témavezető: JÁVORNÉ DR. KOLOZSVÁRY JUDIT főiskolai docens

A DEVIÁNS MAGATARTÁS MEGJELENÉSE A TÁRSADALMON BELÜL

FARKAS HAJNALKA
Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, Eger

A társadalmon belül problémát okoz, ha a fiatalabb generáció magatartása nem felel meg az elvárásoknak. Amikor úgy értékeljük a viselkedésüket, hogy az átlagtól, azaz a normáktól eltérő, akkor már devianciáról beszélünk. Az ifjúságot számos veszélyforrás veszi körül. Célunk az, hogy ezekre felhívjuk gyermekeink figyelmét és útmutatást adjunk nekik arra vonatkozólag, miként hárítsák el azokat. Fontos feladat továbbá, hogy testi-lelki egészséges fejlődésüket biztosítsuk, számukra megfelelő körülményeket teremtsünk. Ez az alapja annak, hogy helyes értékrenddel rendelkezzenek. Ennek sikere elsősorban a szülőkön és pedagógusokon múlik.

A deviáns magatartás kialakulásának kiküszöbölésére kettő lehetőségünk van. A megelőzés és az utólagos kezelés. Tapasztalati tény, hogy az első megoldás hosszú távon sokkal hatékonyabb. Dolgozatomban ezt próbálom bemutatni, különböző aspektusokból megvilágítani és igazolni azt, hogy a deviancia kialakulását ezzel a módszerrel lehet megakadályozni. Megelőzésére számos iskolai programot dolgoztak már ki. Ennek hatékonyságát próbálom megvizsgálni két iskolai osztályban végzett felmérés összevetésével. Az egyik csoport évek óta egy deviancia megelőzési program szerint tanult, a másik csoport nem. A kérdés az, hogy melyik osztály hogyan vélekedik a különböző veszélyforrásokról és képesek-e megvédeni magukat tőlük. Az összehasonlítás alapján megvizsgálom hatékony-e az alkalmazott deviancia megelőzési program.

A deviáns magatartás megjelenése és annak hatékony kezelése ma igen időszerű kérdés. Ezért a vizsgálat rámutat arra, hogy szükség van egy általánosan minden iskolában bevezetésre kerülő hatékony program kidolgozására. A gyakorlatban szerzett tapasztalatok pedig megmutatják, hogy milyen változtatásokra, újításokra van szükség.

*

Témavezető: DR. BALÁZS SÁNDOR tanszékvezető főiskolai tanár

TOLERANCIA ÉS SZOLIDARITÁS EGY *HÍV*-FERTŐZÖTT KISFIÚ KÖZÖSSÉGBE FOGADÁSÁNAK KAPCSÁN

FEHÉR ANIKÓ
Katolikus Tanítóképző Főiskola, Zsámbék

A tömegtájékoztatásból húsz éve ismert betegség az AIDS, amely oly távolinak tűnt akkoriban, a falunkban napjainkban közeli valósággá vált, mikor kiderült egy óvodáskorú gyermekről, hogy HÍV-vírussal fertőzött.

Azóta eltelt három esztendő, s a kisfiú jelenleg a helyi általános iskola tanulója. Pályamunkámban az élettörténetének e szakaszát, a szűkebb és tágabb közösség hozzá való viszonyulását, a fejlesztésére hivatottak elbizonytalanodását, félelmeit, kétségeit, vállalásait szeretném bemutatni.

Az osztály, amelynek a kisfiú is tagja, elindult egy úton. Szívből remélem, hogy hosszú éveken át dolgozhatnak, játszhatnak még együtt ezek a gyerekek. Hiszem, hogy a remény és a közösség gyógyító ereje csodákra képes.

A történet szolgáljon útmutatásul mindnyájunknak, akik a következő évek folyamán hasonló helyzetbe kerülnek.

*

Témavezető: LŐRINCZNÉ DR. SZABÓ MARGIT főiskolai docens

FEJEZETEK VÁSÁROSNAMÉNY ISKOLATÖRTÉNETÉBŐL

FEHÉR ÁGNES
Katolikus Tanítóképző Főiskola, Zsámbék

Tudományos diákköri dolgozatom elméleti, pedagógiai, neveléstörténeti, iskolatörténeti, oktatástörténeti, helytörténeti kutatómunka eredménye.

Kutatómunkám során Vásárosnamény város monográfiájának, óvodatörténetének, jelentősebb iskolatípusainak (alsó fokú elemi szintű, polgári, tanonc és szakmunkásképző, szakközépiskola, gimnázium) kialakulására, fejlődésére, oktatástörténeti kérdéseinek, a nevelő-oktató munka tartalmának, dokumentumainak (1868. népiskolai tanterv, általános iskolai nevelés-oktatás terve, 1952-es első olvasókönyvünk általános iskolások számára, 1983-as Olvasókönyv az általános iskola első osztálya számára) elemzésére, összehasonlító vizsgálatára, egy beregi iskolatörténeti múzeum bemutatására tettem kísérletet. Kutatómunkámat kutatási terv alapján végeztem.

A kutatási módszerek alkalmazásában a feltáró és feldolgozó módszerek kombinatív alkalmazására törekedtem.

Szeretném ha az általam kiválasztott téma, a feltárt és összegyűjtött (primer, szekunder) forrásanyag értékelés adalékot és szolgáltatna a város iskolatípusainak az ott folyó nevelő- oktató munka megismeréséhez, s szerény megállapításaim segítségül szolgálhatnának a jövő várható korszerűsítő pedagógiai törekvéseihez, és további kutatások kiindulópontjává válhatnának.

*

Témavezető: KÁDÁR GYULA főiskolai docens

CIGÁNY FELZÁRKÓZTATÓ PROGRAMOK

GÁL ANETTA
ELTE Tanárképző Főiskolai Kar, Budapest

A magyar közoktatási rendszer elindult modernizációja során az egyik legfontosabb, mindmáig megválaszolatlan kérdés a cigány tanulók iskolai sikertelenségének problémája. Dolgozatom azoknak a feladatoknak, problémáknak a feltárása és megfogalmazása, amelyek a cigány tanulók felzárkóztatásánál felmerülnek.

A cigány tanulók oktatására vonatkozó dokumentumok és kísérletek rövid felvázolása után egy országos képet nyújtok a cigány tanulók helyzetéről egy MKM felmérés (1996. február) alapján. Ehhez az MKM által elkészített statisztika 900 illetve 550 iskolát alapul vevő vizsgálatát használtam fel. Ezt követő fejezetekben a nemzeti-etnikai oktatás keretén belül történő felzárkóztató programokról adok először általános, majd az egyes iskolák szintjére lebontott ismertetőt. Kutatásom a Józsefváros (VIII. kerület) felzárkóztató programjait vizsgálja részletesebben. Majd 3 iskola programját ismertetem: Dugonics András Általános Iskola és Gimnázium, Jázmin utcai Általános Iskola, Práter utcai Általános Iskola. Főleg a felső tagozatra koncentrálok elemzésemben.

Feldolgozásom módszere statisztikai adatok elemzése és interjúk készítése volt.

Ezen felzárkóztató programok többnyire a diákok hagyományos tantárgyakból való korrepetálására korlátozódnak. Úgy tűnik, a felsős tanulókat nehezebb bentmarasztalni a foglalkozásokra. A tehetséggondozás szinte teljes egészében hiányzik ezekben az iskolákban.

Az alsó fokú oktatási intézmények cigány tanulóit nem feltétlenül külön kell segíteni a felzárkóztatásban, de akkor kell, hogy legyen számukra külön etnikai program.

*

Témavezetők: DR. HEIMANN LÁSZLÓNÉ és RADÓ PÉTER adjunktusok

BABÁVAL JÁTSZÓ GYERMEKEK KOMMUNIKÁCIÓJA

GERE KATALIN–IMRI ERZSÉBET
Wargha István Pedagógiai Főiskola, Hajdúböszörmény

Dolgozatunk középpontjába a babával játszó gyermekek kommunikációját állítottuk. Feltételezésünk szerint az 5–6 éves gyermekeknél a gondozásra összpontosító babázó játékban a kommunikáció intenzitása és megjelenési módja eltér (kisebb) azoktól a babás játékoktól, amelyekben a felnőtti élet motívumai is megjelenhetnek. Feltételezésünk igazolására elsősorban a megfigyelés, videofelvétel, jegyzőkönyvezés adatgyűjtési módszereket alkalmaztunk, az adatokat a matematikai statisztikai módszerek közül az átlag-, százalékszámítás, diagramm, táblázat, sorba rendezés segítségével dolgoztuk fel.

Dolgozatunk első részében néhány alapfogalomról szólunk, majd a preferált játékeszközökről, ezen belül a lányok kedvenc játékáról, a babáról írunk részletesen.

Részletesen a főrészben ismertetjük vizsgálatunkat, amit a Hajdúböszörményi Gyakorló Óvodában végeztünk.

Vizsgálatunkkal igazolni tudtuk a babák körében végbement modernizáció, kínálatbővülés kedvező hatását a játékra, minek következtében intenzívebbé válik a gyermekek verbális és nonverbális kommunikációja, de egyértelmű pozitív hatás mutatható ki a játék szocializáltságában is. A modern életmódot az újszerű babákkal jobban tudja közvetíteni a gyermek a játékban, s ez egyértelmű pozitív változást idéz elő kommunikációjukban is. Ugyanakkor egyaránt szükség van a hagyományos és a modern babákra, mert szerencsésen egészítik ki egymást.

*

Témavezető: KOVÁCSNÉ DR. BAKOSI ÉVA főiskolai tanár

AZ ALFÖLDI TANYAVILÁG NÉPOKTATÁSÁNAK FELVIRÁGOZTATÁSÁÉRT

GOLOVICS ÁGNES
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

Dolgozatom központi kérdése, hogyan sikerült, sikerült-e egyáltalán kiheverni az Alföldnek azokat a hátrányokat, amelyeket Trianon után "szerzett".

Az 1920-as években, megkeseredve oly sok mindentől, volt országunkban egy tiszta szívű, kiváló politikus, pedagógus – gróf Klebelsberg Kunó – aki felvállalta, szinte saját sorsaként, a tanyavilág problémáinak orvoslását. Hitet adott az embereknek, segítette őket abban, hogy felismerjék az Alföld jelentőségét, szépségét. Fontosnak tartotta, hogy az ember legyen büszke származására, szülőföldjére, hiszen csak így képes felülemelkedni más emberekben.

A gróf fogadtatása nem volt egyértelmű, volt aki túlzásnak tartotta az általa javasolt reformokat.

Munkámban a gróf e hatalmas életművének csak néhány morzsáját tudtam megismertetni, hiszen a teljes életműhöz egy emberöltő is kevés lenne. Dolgozatomnak megvan a mai aktualitása, hiszen a mai közoktatásügyi és politikai helyzet szinte kísértetiesen hasonlít az 50–60 évvel ezelőttihez.

Vajon van-e, lesz-e egy újabb Klebelsberg közöttünk, vagy végig kell néznünk földünk pusztulását?

*

Témavezető: DR. JANOVSZKY SÁNDOR főiskolai docens

A SOPRONI MAGYAR TÁRSASÁG ÉS A DEÁKKÚTI VÁRMEGYE

HATOS HAJNALKA
Széchenyi István Főiskola, Győr

Neveléstörténeti tanulmányaim felkeltették bennem a régi, nagy hagyományokkal rendelkező iskolák iránti érdeklődést. Ezért választottam dolgozatom témájául a négy és fél évszázados soproni evangélikus líceumot. Érdekelt, hogy a történelem viharai, az ellenreformáció viszontagságai között hogyan tudott e tanintézet gyökeret verni, megmaradni és tevékenykedni Ausztria közvetlen szomszédságában. A szakirodalom forgatása közben egyre inkább az iskola diákjainak két társulása, sajátos intézménye került érdeklődésem központjába; az 1790-ben alapított Magyar Társaság és a reformkorban létrehozott Deákkúti Vármegye. Kíváncsi lettem ezek céljára, tevékenységük tartalmára, eredményeire.

Szerencsére sok segítséget kaptam az iskola jelenlegi igazgatójától, könyvtárosától, s így olyan ritka forrásokhoz is hozzájuthattam, amelyek egyébként hozzáférhetetlenek. Ezért a segítségért őszinte köszönetet mondok.

E forrásokból kibontakozott előttem az iskola ma is nagy tiszteletet és elismerést érdemlő munkája, évszázados eredményei. Megtudtam, hogy a századok folyamán nemcsak nagy tudású tanárai voltak a líceumnak, de növendékei közül is százával kerültek ki tudósok, írók, költők, politikusok, főpapok, közéleti emberek.

Azt is megtudtam, hogy az iskola kereteiben működő Magyar Társaság az intézet, sőt a város kereteit messze túllépő irodalmi tevékenységet folytatott, s országos hírnévnek örvendett. A Deákkúti Vármegyében a mai diákönkormányzatok elődjét ismertem fel, amely a fiatalok közéletiségre nevelésének is nagyszerű eszköze volt.

*

Témavezető: DR.SIPŐCZ LÁSZLÓ főiskolai docens

TANÍTÓK ÉS ISKOLÁK HELYZETE A XIX. SZÁZADBAN A BEREGI FALVAKBAN

HEGEDŰS ÁGOTA
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen

A XIX. sz. az az időszak, amikor a reformáció következményeként felállított elemi iskolák és az oktatás fellendülésnek indultak. Ekkor kezdődtek ugyanis tudatos törekvések az oktatás tartalmának és milyenségének jobbítására. Még az 1948-49-es szabadságharc sem gátolja ezt.

Az első években, 1795-től az egyházi vezetés és a tanítók még csak az írás, olvasás, számolás tanítását tartották fontosnak. S az eklézsia elöljárói is többet foglalkoztak a tanító megjelenésével, mint a tanítás színvonalával. Vigyázók és iskolalátogatók rendeltettek a tanító mellé, akiknek a legfőbb feladtuk a magaviselet helyes irányba terelése volt.

Ezért vetette fel 1843-ban a Beregi egyházvidék Nagybányai Vásárosnaményi Kónyai György kezdeményezésére az oktatás megreformálásának gondolatát. A 8 tagú választmány egyéves munkával egy tantervet írt mind a fiú-, mind a leányiskolák számára. Az elemi oktatás időtartamát 6, illetve 4 évben állapították meg, az addigi bizonytalan 3–4 évvel szemben; s bővítették nemcsak a tananyagot, de a tanítói kézikönyvek számát is.

Az 1848-49-es zűrzavaros állapotok után hamar visszaállt a régi rend. Az iskolák már nem egyházi, hanem világi felügyelt alá tartoztak. A tanítókat az állam fizette, mindenki egyforma fizetést kapott. Az általános műveltség megszerzését is egyre fontosabbnak tartották, ezért bevezették a természettudományok, művészeti tárgyak tanítását. Felfedezték, hogy a tanultság mennyire fontos egy ország életében, ezért köteleztek mindenki az iskolába járásra. Mivel a szülők részéről ez sok helyen ellenállásba ütközött, keményen ellenőrizték és büntették az ellenszegülőket.

De ezek a rendeletek akkor léptek igazán életbe, amikor a próbálkozások után Eötvös József törvénybe iktatta az általános kötelező közoktatást.

*

Témavezető: DR. VARGA GÁBOR főiskolai docens

NEVELÉSTÖRTÉNETI ÉRTÉKEK MEGJELENÉSE A "HOGYAN IGAZODJUNK AZ EGYÉNI KÜLÖNBSÉGEKHEZ?" CÍMŰ HELYI TANTERVBEN

HIRTNÉ PESTI KRISZTINA
Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola, Kaposvár

Vizsgálódásaim során a XX. században folyt reformpedagógiai kísérletek hatásait próbáltam megtalálni egy napjainkban folyó alternatív pedagógiai programban.

A Szigetvári 2. sz. Általános Iskolában 1988 szeptemberétől helyi gondjaik megoldása érdekében innovációs tevékenységbe fogtak. A program vezetői célul tűzték ki maguk elé az általános iskola kezdő szakaszában mutatkozó funkciózavarok megszüntetését. Mindezt olyan rugalmas működési szervezetben próbálták megvalósítani, amely a különböző képességekkel, adottságokkal rendelkező, eltérő ütemben haladó, illetve tehetséges tanulók egyéni fejlődéséhez optimális feltételeket biztosít.

Az általam felsorolt reformpedagógiai kísérleteknél (Ellen Key, New School, Maria Montessori, Waldorf, Freinet, Jena-plan, Dalton-plan, Winnetka-plan, Nagy László és követői) természetesen többet is be lehetne mutatni. Ám a lehetőség határokat szab, ezért a téma szempontjából leglényegesebbeket választottam ki, azokat, amelyek értékei a szigetvári pedagógiai programban jól fellelhetőek.

Dolgozatomban azokra a metodikai problémákra helyeztem a hangsúlyt, amelyek megoldásakor a különböző reformpedagógiai törekvések hatásai valamilyen módon a vizsgált programban megtalálhatóak.

Egyben dolgozatom megírásakor nem titkolt szándékom volt az, hogy bemutassak és népszerűsítsek egy olyan helyi programot, amely megítélésem szerint úgy korszerű, hogy ismeri és épít a neveléstörténeti háttérre, és ezáltal tudatos, hatékony pedagógiai tevékenységgé válhat.

*

Témavezető: SCHABLAUER ZOLTÁNNÉ DR. főiskolai tanár

A KALOCSAI GIMNÁZIUM TÖRTÉNETE
(KEZDETEKTŐL, KIEMELTEN AZ 1900-TÓL 1920-IG TERJEDŐ IDŐSZAK)

HORVÁTH MÁRTA
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

Kalocsa egyik legnevesebb intézménye a nagy történelmi múltra visszatekintő gimnázium, amelynek 4 évig én is diákja lehettem. Az iskola, államalapítónk, Szent István király nevét viseli; először 1934-ben kapta ezt a nevet, majd az államalapításkor I. István Gimnázium lett (1948 nyarán), 1989 óta újra Szent István Gimnázium.

Dolgozatomhoz az iskola évkönyveit, értesítőit és helytörténeti munkákat használtam fel (1900-tól 1920-ig terjedő időszak), levéltári kutatásokba nem bocsátkoztam, mert ezek az évkönyvek is bőséges adatot tartalmaznak a kiemelt időszakhoz.

Először Kalocsáról; a város kialakulásáról és műveltségéről írok, azután térek rá a gimnázium történetére. Az alapítástól (1765) kezdem, majd az intézet beltörténetére következik korszakokra bontva; a piaristáktól kezdve, a Jézus-Társasági atyákon át egészen napjainkig.

A több mint 200 éves intézmény történetéből az első világháború éveit emeltem ki, mert azt szerettem volna megvizsgálni, milyen hatással volt ez a történelmi esemény a gimnázium fejlődésére, illetve a tanárok, diákok munkájára, gondolkodására; milyen veszteségekkel vészelték át ezt a nehéz időszakot.

Dolgozatomban külön fejezetben szó van még a híres Haynald-Obszervatóriumról, az intézet tanrendszereiről, az iskola felszereltségéről, az intézetben működő ifjúsági körökről, könyvtárakról. A tanárok kiváló oktató-nevelő munkája mellett tudományos munkáikat is meg kell említeni.

A megpróbáltatások ellenére az intézet a mai napig megőrizte jó hírnevét. A feldolgozás során tovább nőtt bennem a tisztelet az intézményben tevékenykedő nevelők iránt, hiszen az ő helytállásuk példamutató mindenki számára.

*

Témavezető: DR. OLÁH JÁNOS főiskolai docens

AZ ORSOLYITA TANÍTÓREND MUNKÁJA A DOMBÓVÁRI TANÍTÓKÉPZŐ INTÉZET TÖRTÉNETÉNEK TÜKRÉBEN

HORVÁTH VIRÁG
Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola, Kaposvár

Dolgozatomban a dombóvári Szent Orsolya-rendi tanítóképző intézet történetét dolgoztam fel. A távolitól haladtam a közelebbi felé: a képző történetének bemutatása előtt felvázoltam a Szent Orsolya-rend múltját, áttekintettem a magyar tanítóképzés történetét és Dombóvár közoktatásának fejlődését azzal a szándékkal, hogy közelebb kerüljek a témához.

Célom az volt, hogy betekintést nyerjek az orsolyita képző világába, hiszen tanítóként érdekes feladat "elődeink" képzésének mikéntjét és hogyanját kutatni.

Munkámmal izgalmas összképet kaptam az 1927 és 1957 közötti időszakról.

Teljességre nem törekedtem, hiszen az intézet történetének 30 évéről nem sok használható dokumentációt sikerült beszereznem.

Úgy érzem, hogy a múltba tekintéssel a jövőt szolgálom, hiszen: "A jelen akkor terem jövőt, ha nem felejti múltját."

*

Témavezető: SCHABLAUER ZOLTÁNNÉ DR. főiskolai tanár

ÉLETMÓD, KAPCSOLATOK, ATTITŰD A MÉLYKÚTI 7. OSZTÁLYOS TANULÓK KÖRÉBEN

JAGICZA KATALIN
Eötvös József Főiskola, Baja

Az ember ontogenetikus fejlődésében a belső és külső feltételek egész rendszere és kölcsönhatása határozza meg az egyedi, gyermeki fejlődést. A belső feltételrendszerhez tartozik az öröklött adottság, a személyiség alkati sajátossága, tudása, személyiségtulajdonság.

A külső feltételrendszerhez tartozik minden, ami az emberre a külső természeti és társadalmi környezetéből rá hatást gyakorol.

Dolgozatomban a környezeti hatások közül kiemelkedő tényezővel a családdal foglalkozom, valamint azzal, hogy a különböző családi hátér hogyan befolyásolja a személyiség attitűdjét, teljesítményét, kulturálódását, óhajait, kapcsolatait.

Vizsgálat módszerét a fentebb körvonalazott cél szabta meg: a kérdőíves adatfelvétel. A felmérést a mélykúti általános iskola 7. évfolyamán végeztem. Mivel ebben az intézményben három párhuzamos osztály közül az egyik ének-zene tagozatos csoport, így összehasonlítási alapot adott a tagozat nélküli korcsoport egybevetésével.

Szempontjaim között szerepelt az is, hogy mennyi szabadidővel rendelkezik, azt hogyan osztja be a tanuló és egyáltalán, egyensúlyban van-e a szabadidő és a kötött foglalkozás aránya.

Hangsúlyozni szeretném, hogy tapasztalati eredményeim csupán jelzés értékűek lehetnek, hiszen viszonylag kis számú mintával dolgoztam (közel 50 fő).

Dolgozatom a vizsgálat eredményeit tartalmazza.

*

Témavezető: DR. SZTANA JÁNOSNÉ főiskolai adjunktus

A KALOCSAI SZENT ISTVÁN GIMNÁZIUM ÉS STEPHANEUM TÖRTÉNETE (1860–1948)

JANICSEK LAJOS TAMÁS
Illyés Gyula Pedagógiai Főiskola, Szekszárd

Dolgozatom a Kalocsai Szent István Gimnázium és Stephaneum történetét mutatja be 1860-tól 1948-ig. Felkívántam tárni a jezsuita nevelés és oktatás legfőbb céljait, elveit, módszereit és ezek gyakorlati alkalmazását. Az iskolaépítés körülményeit, a pedagógiai környezet kialakításának folyamatát.

A források feltáráshoz levéltári, könyvtári, ikonográfiai kutatásokat végeztem, eredeti dokumentumokat tanulmányoztam. Az elméleti feldolgozást egy volt növendékkel készített interjúval erősítettem meg. Az adatok feldolgozásánál elemzést, összehasonlító elemzést és analógiás magyarázatot alkalmaztam. Mindezek felhasználásával a műben bemutatom a magyar középiskolák fejlődését az adott időszakban. Az intézmény piarista alapítását (1765) és a jezsuita átvétel (1860) körülményeit, valamint az azt követő iskolaépítés főbb eseményeit, a pedagógiai környezet kialakítását.

Foglalkozom a növendékek életrendjével, napirendjével, vizsgarenddel és tantervekkel. Megvizsgálom a jezsuita rend létrejöttének okait, magyarországi működésének körülményeit. A rend által végzett nevelés és oktatás elveit, pedagógiai módszerit, valamint ezek gyakorlati alkalmazóit nagyhírű tanárokat mutatok be.

Vizsgálódásaim során kiderült, a jezsuiták biztosították a folyamatosságot az iskola életében. Pedagógiájuk, nézeteik, haladó gondolkodásuk a ma nevelői számára is példaértékűek, hasznosak lehetnek. A vallásos nevelés edzett, hazájukat, embertársaikat szerető, az életre jól felkészült fiatalokat nevelt.

Munkám több évtizedes hiányt pótol, a magyar neveléstörténet fontos kérdéseivel foglalkozik. Különösen időszerűvé teszi a magyar iskola ezer éves évfordulója.

*

Témavezető: DR. KURUCZ RÓZSA főiskolai docens

KOVÁCS LAJOS ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA

KALLÓCZKI EDINA
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen

Kovács Lajos (1845–1903) a régi Debreceni Református Kollégium Tanítóképzőjének országos hírű tanára, majd igazgatója volt. Nevét mégsem találhatjuk meg pedagógiai lexikonjainkban. Méltatlanul elfelejtették.

11 tankönyve, 3 tanítókat segítő vezérkönyve évtizedekig népszerű volt a Tiszántúl református iskoláinak tanulói és tanítói körében.

Sikerességüket bizonyítja, hogy nem egy közülük tíznél több kiadást is megért. Például a Bibliai történetek tizennégyszer, az Életrajzok a magyar történelemből és a Keresztény vallástan tízszer jelent meg.

A sikerek titka a jó tagoltság, az illusztráltság, a világos stílus, a jó és érzékletes példaanyag kiválasztásában kereshetők.

Elnöke volt a Hajdú Megyei Tanítók Gönczy Egyletének. Sokat tett a tanítójelöltek szabadidős tevékenységének gazdagításáért, a sokoldalú tanítók képzésének megvalósításáért.

*

Témavezető: DR. VARGA GÁBOR főiskolai docens

ISKOLARENDSZER ÉS TANÍTÓKÉPZÉS SVÁJCBAN

KASZÁS HELGA
Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola, Győr

Dolgozatom megírásához a zürichi PLS-en eltöltött két hetes hospitálási lehetőség inspirált, mely lehetőséget adott szerzett ismereteim, tapasztalataim, valamint a további kutatási eredményeim lejegyzésére, továbbadására.

A svájci iskolaügy megértéséhez fontosnak tartottam maga az ország, a kultúra, s a művelődésügy bemutatását is, hiszen e háttér ismerete nélkül az oktatási rendszer megértése akadályokba ütközne. Ezen fejezet megírásakor főként eredeti dokumentumokra, kiadványokra, mint forrásra támaszkodtam.

A harmadik fejezetben kerül sor az iskolarendszer bemutatására (Zürich kanton jellemzői), beleértve mind az alapiskola, mind pedig a magasabb szintű iskolák valamint a tanítóképző tagozódását, felépítését, funkcióját. Ezen fejezeten belül különösképpen hangsúlyozott (szakmám miatt is) a tanítóképzés megléte, mely jelentős eltéréseket mutat a hazaitól. Említést teszek a különbségekről, az általam érdekesnek és hasznosnak ítélt jelenségekről, melyeket mi is beleötvözhetnénk képzési rendszerünkbe, azokról a visszásságokról, hiányosságokról, melyek számunkra szintén példaértékűek, mégpedig negatív, elkerülendő példák. Munkám e része a személyes élményekre, tapasztalatokra épül. A leírtakat jelentős mennyiségű autentikus anyagokkal (feladatlapok, különféle kiadványok, újságcikkek, törvénycikkelyek, fényképek, stb.) támasztottam alá, melyek egy része (feladatlapok, tankönyvi oldalak) a hazai (idegen nyelv) oktatásban is hasznosítható.

*

Témavezető: DR. MARTON KÁROLY főiskolai docens

A JGYTF HALLGATÓI SZOCIÁLIS ÉS ANYAGI ÉLETVITELÉNEK VIZSGÁLATA

KATONA ZOLTÁN–HORVÁTH ÁDÁM
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

Dolgozatunk a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola nappali tagozatos hallgatóinak anyagi és szociális helyzetébe nyújt betekintést. Az adatszerzés módja kérdőíves kikérdezés volt, amely a hallgatók szülői hátteréről, anyagi helyzetéről költekezési szokásairól, lakáskörülményeiről adott információkat. A kikérdezett hallgatók száma 90 fő volt; 3 csoportban humán, reál és testnevelés szakos csoportokban, csoportonként 30 fő. Összehasonlításként felhasználtuk az Oktatáskutató Intézet májusban elkészített reprezentatív felmérését; amely 1500 főt (23 felsőoktatási intézményben) kérdezett ki. Ezen felmérés kérdései többségében megegyeztek az általunk is feltettekkel. Dolgozatunk elsődleges célja, hogy átfogó képet adjon a vizsgált csoportokról származó információk alapján a hallgatók anyagi helyzetéről, továbbá, hogy igazolja korábbi felmérésünk (melyet kizárólag földrajz szakos hallgatók között végeztünk) alapján felállított hipotézisünket, mely szerint főiskolánk hallgatóinak életvitelét, életkörülményét legnagyobb mértékben a szülői támogatás (anyagi háttér) teszi lehetővé ill. határozza meg. A dolgozat a kérdőív kérdéseinek megfelelő pontokba szedett bontással értékeli az adatokat. Az átlagosan 11.000–12.000 Ft közötti összeget költő főiskolások (albérleti díja 17.000–18.000 Ft) anyagi hátterüket elégtelennek érzik ugyanakkor nem igényelnek irreálisan magas összeget, életvitelük fenntartására (kb. 21.000 Ft). A vizsgált régió helyzetét tükröző megállapítást tehetünk, miszerint főiskolákon, mind a bevételi - mind pedig a kiadási értékek kb. 15.000 Ft-tal (kb. 10 %-kal) az országos átlag alatt maradnak.

Minden esetben a kiadások minimum 50 %-át a szülői támogatás fedezi, a fennmaradó részt pedig további négy forrás biztosítja. Az országos minta is azt mutatja, hogy szülői (anyagi) támogatást a megkérdezettek döntő többsége kap.

*

Témavezető: DR. ORMÁNDI JÁNOS főiskolai docens

A KÉPERNYŐ VONZÁSÁBAN

KENYHECZI ÁGNES–FAZEKAS ÁGNES
Wargha István Pedagógiai Főiskola, Hajdúböszörmény

Az elmúlt években a Magyar Televízió, kibővülve a műholdas adásokkal és a videóval a műsorok széles repertoárját kínálta a nézőknek és ezzel együtt a gyerekeknek is. Vizsgálataink középpontjában az óvodáskorú gyermek áll.

Témánk aktualitását bizonyítja, hogy a gyermekek életében, óvodai tevékenységében, játékában mind többször jelenik meg az esti filmek élményvilága. A gyermekek kedvencei a Tom és Jerry, a Dallas és a MacGyver.

A televíziónak sok jó hatása ismeretes, mi elsősorban a negatív elemekre tértünk ki. Ennek oka, hogy a közvetlen környezetünkben is találtunk erre példát. Egy négy éves kisfiú a Superman film megtekintése után több héten keresztül ki akart ugrani az ablakon. Felvetődik a kérdés: Milyen arányban néznek a gyerekek felnőtteknek szóló és gyerekeknek szóló műsorokat? Hogyan viszonyul a gyermek a televízióban látott műsorok rengetegéhez?

Megfigyeltük és videón rögzítettük a gyerekek emocionális reakcióit mesefilm nézése közben. Magnószalagra rögzítettük a gyerekekkel készített interjúkat. Kérdőívet állítottunk össze a szülők számára. Az eredményeket táblázatban rögzítettük, elemeztük, összevetettük a szakirodalommal.

Vizsgálataink rámutatnak arra, hogy a 3-6 éves gyermekek mennyire védtelenül és kiszolgáltatottan ülnek a televíziós műsorok keresztttüzében. Vajon mi a megoldás? Hogyan védhetők ki a kellemetlen hatások? Hogyan előzhetőek meg a tragédiák? Mit tehet az óvodapedagógus? Erről szól a dolgozat.

*

Témavezető: BALOGH ÉVA főiskolai adjunktus

ÖTLETTÁR EGY TEVÉKENYSÉGKÖZPONTÚ ÓVODAI PROGRAM KÉSZÍTÉSÉHEZ

KERTÉSZ CSILLA
Tanítóképző Főiskola, Jászberény

Célom volt egy olyan tevékenységközpontú óvodai program készítése, amely elősegíti a gyermekek sokoldalú harmonikus fejlődését, a személyiségük kibontakozását, az egyéni képességek fejlesztését olyan módon, hogy az összhangban legyen a gyermek testi, lelki, értelmi, érzelmi és szociális szükségleteivel, sajátos fejlődési ütemével.

A program elkészítésekor az eddigi tantervszemléletű óvodai nevelés helyett a gyermek érdeklődésén alapuló életszerű feladategységek formájában való megvalósítására törekedtem. Az életkornak megfelelő műveltségtartalmak közvetítését konkrét, cselekvésre épülő élethelyzetekben terveztem a gyermek mindennapi életében, az őt körülvevő óvodai, utcai, játszótéri környezetében egy tervszerűen megalkotott, szabadon választható sokszínű tevékenységi rendszerben. Az egyes tevékenységeket tematikusan csoportosítottam, s az egyes témákon belül különböző fejlesztési területekre bontottam fel. A témák három nagy csoportba oszthatók: az évszakok, amelyek keretbe foglalják az éves munkát, az ünnepek, ünnepkörök, amelyek oly fontosak az ember életében, és végül néhány hétköznapi téma, amellyel a gyerek nap mint nap találkozhat közvetlen környezetében. Célom volt egy olyan ötlettár, feladatgyűjtemény létrehozása, amely segítséget nyújthat az óvodapedagógusoknak óvodai programjuk összeállításában.

Dolgozatom hátteréül egy magyar-amerikai óvodai program szolgált, amely program keretében amerikai óvodapedagógusok dolgoznak a jászberényi Maci Alapítvány Óvodájában. Az általuk körvonalazott nevelési koncepció inspirált ennek a gyűjteménynek a létrehozására.

*

Témavezető: ERDÉSZNÉ MOLNÁR MARIETTA főiskolai adjunktus

AZ ÉLETÉLMÉNY ÉS A BELSŐ KÉPEK ESZTÉTIKAI KAPCSOLATA

KIRÁLY EDINA
Tanítóképző Főiskola, Budapest

A dolgozattal egyfajta betekintést szerettem volna nyerni a gyermeki világlátás olyan régióiba, melyben: választ kaphatok a következő kérdéseimre:

- Mely festmények alkalmasak arra, hogy közel kerülhessenek a gyerekekhez? (Munkácsy Mihály alkotásaiból.)
- A kiválasztott, és elemzett festmények milyen szinten teljesítették rájuk váró feladataikat?
- Az adott gyerekcsoportban hogyan hatottak, adtak-e, adhatnak-e maradandó élményt, szépséget? S ugyanezekre a kérdésekre kívántam választ kapni, magamat "faggatva", a képekkel való "meditációimban".

Egy művészeti alkotás szemlélésekor az általunk végigélt összes tapasztalatunkkal, meglévő ítéleteinkkel formálunk a magunk számára tanulságot, életélményeinkből táplálkoznak belső képeink. Ez a gondolat hatja át a dolgozata legfőbb szellemi mondanivalóját. Így a dolgozat "önreflexiók" sorozata, melynek jellege, tartalma, egyféle szubjektív beállítódást, közelítési módot reprezentál.

*

Témavezető: BÁLVÁNYOS HUBA tszv. főiskolai tanár

MOZGÁSOS JÁTÉKOK ÉS TESTFEJLESZTÉS AZ ÓVODAI NEVELÉS SZOLGÁLATÁBAN A MÚLT SZÁZADTÓL NAPJAINKIG

KIS IVETT
Tanítóképző Főiskola, Budapest

Dolgozatom a mozgásos játékok és testfejlesztés hazai óvodai gyakorlatával foglalkozik, a magyar óvodai nevelés kiemelkedő korszakait követve. Elemzi a Frőbel kutatásokat, a magyar népi gyermekjátékok térhódítását, az egészségnevelés előtérbe kerülését, Kodály Zoltán és Forrai Katalin munkásságát.

Az adatgyűjtés kiterjed a tornajátékokra és a falusi gyerekek óvodáitól némiképp eltérő, vakmerőséget sem nélkülöző szabad játékaira.

A vizsgálódás módszere korabeli dokumentumok és statisztikai adatok, valamint az 1920-as évekből származó, kézzel írt óvónői füzet elemzése, mely hitelesen dokumentálja azt is, ami a "vezérkönyvek" szellemében, az óvodai hétköznapok valóságában történt.

*

Témavezető: TOMOR LAJOSNÉ főiskolai adjunktus

AZ IDEGENNYELV-TANÍTÁS HELYZETE A JÁSZSÁG ÁLTALÁNOS ISKOLÁIBAN

KISNÉ SÖRÖS GERTRUD
Tanítóképző Főiskola, Jászberény

Az 1989-es rendszerváltás által előidézett változások pozitívan hatottak az idegennyelv-oktatásra, az egyénre és az iskolákra bízott nyelvválasztástól, a módszerek szabad megválasztásán át, egészen a tankönyvpiac jelentős bővüléséig. A cél minden téren egy hatékonyabb ismeretszerzés elérése volt.

Pedagógusként arra voltam kíváncsi, hogy szűkebb hazámban, a Jászságban, milyen problémák vetődtek fel 1989 nyarán az orosz nyelv, mint kötelező idegen nyelvnek az eltörlésével. Milyen módon próbáltak meg eleget tenni az akkor hatályba lépett törvényeknek, s mi módon éltek a törvényadta új lehetőségekkel. A miniszteri rendeletre épülő kérdőívvel kerestem fel a Jászság 10 általános iskoláját, melyben a kezdeti időszakra és a jelenlegi helyzetre vonatkozó kérdéseket tettem fel.

A rendszerváltás óta a 8. tanévet kezdtük meg. Hét év alatt a kezdeti szervezési és szerkezeti problémák többé-kevésbé megoldódni látszanak. Az iskolák szaktanári ellátottsága egyre magasabb százalékot ér el. Megállapodtak egy-egy módszerről és tankönyvről. Egyre több helyen rendeznek be nyelvi laborokat, és az egyéb segédeszközök állománya is jelentősen bővült. Már csak az a kérdés, hogy a modernizáció mennyire érte el a célját, azaz, hatékonyabb lett-e az idegennyelv-oktatás. Sajnos általános vélemény az, hogy a tanított idegen nyelvek kezdenek az orosz nyelv sorsára jutni, hiszen sokszor hiába egy-egy modern eszköz, hiába bármilyen beszédközpontú módszer, ha a tanítási-tanulási folyamat két pólusának egyik oldala, a tanulás nem elég rendszeres és kitartó. Másik ok talán az, hogy a tanulók viszonylag nagy százaléka saját anyanyelvével is küszködik, s így kevésbé várható el tőlük, hogy egy másik nyelvben megfelelő jártasságot szerezzenek. Ezek a problémák még megoldásra várnak, s talán az új NAT a jövőre nézve, újabb pozitív irányú változásokat hoz.

*

Témavezető: FÁBIÁNNÉ DR. KOCSIS LENKE tszv. főiskolai tanár

AZ ÓVODA ÉS A CSALÁD KAPCSOLATÁNAK PEDAGÓGIAI SZEMPONTÚ VIZSGÁLATA

LÓKI ZOLTÁNNÉ
Illyés Gyula Pedagógiai Főiskola, Szekszárd

A családi és az intézményes nevelésnek a gyermek életében betöltött szerepével nagyon sokan foglalkoztak. Én szerettem volna ezt a témát egy más megközelítésben megvizsgálni. Vizsgálatom céljául nem egyszerűen az óvoda és a család közti együttműködést tűztem ki, hanem arra voltam kíváncsi, hogy egy városi (önkormányzati) óvodában ill. egy egyház szellemiségű óvodában milyen a kapcsolat a pedagógus és a szülők között, hol tartalmasabb a kapcsolat, mennyiben más, hogy lehetne jobbat kialakítani?

A témához felhasználtam szóbeli interjút és írásbeli kérdőíves vizsgálatokat, majd minőségi és mennyiségi elemzést végeztem.

Az eredmény nem lepett meg. Összehasonlítva a "kétféle" óvoda nevelőinek, majd a szülőknek a véleményét, a következő megállapítást tettem: a válaszadás módja mennyisége és tartalma alapján szembetűnő volt, hogy az egyházi óvoda valami "pluszt" ad, amitől a szülő jobban bízik az óvónőben, s kész az együttműködésre. A kapcsolattartás formáiban, hatékonyságában, az együttműködés tartalmában az egyházi óvoda javára mutatkoztak meg az eltérések.

Munkám alapján minden óvónő tájékozódhat arról, hogy egy más típusú óvodában milyen az óvoda és a család nevelőpartneri együttműködése.

*

Témavezető: DR. PÉCHY BENJAMIN főiskolai docens

A JÁTÉK ÁBRÁZOLÁSA KÉPZŐMŰVÉSZETI ALKOTÁSOKON

LIPCSEINÉ SURMAN JUDIT
Tanítóképző Főiskola, Budapest

A játékban visszatükröződnek az egyes társadalmak értékei, elvárásai, szemlélete, noha rejtett üzenetek formájában.

Kutatásom a képzőművészeti alkotások azon csoportjára vonatkozott, amelyeken valamilyen formában megjelenik a játék. A képek csoportosításának számtalan módja lehetséges, és a hozzávetőleges időrendi sorrendet azért választottam, mert így a neveléstörténet fő vonulatai, a gyermekek helyzete az egyes korokban, társadalmi berendezkedésekben jobban nyomon követhetők. Az első három fejezet ilyen tematika alapján épül fel. Igyekeztem bemutatni mit is jelenthetett a játék, a gyermekkor a régieknek, és vajon mi, az utódok milyen benyomásokat, információkat szerezhetünk az esztétikai élmények által.

Az utolsó fejezet a műalkotásokkal való ismerkedés lehetőségeit tartalmazza az óvodában. Az esztétikai nevelés fontos része ez a terület, hiszen közismert és lélektanilag igazolt a kisgyermekek nyitottsága, fogékonysága, esztétikai érzékelő képessége.

A gyermekek kapcsolatteremtése művészeti alkotásokkal akkor lesz sikeres, ha saját élménykörükben átélhetők, előzetes élményeikhez hozzákapcsolhatók a látottak. Véleményem szerint a játékot ábrázoló műalkotások minden más témát feldolgozó alkotásnál közelebb kerülhetnek a gyermekek élményvilágához, hiszen a mindennapjaikat kitöltő tevékenység, élményeik többségének forrása a játék. Ezért is került dolgozatom végére ez a fejezet, hogy az összegyűjtött képek és a hozzájuk kapcsolódó gondolatok talán alkalmasak lehetnek az óvodai vizuális nevelés gazdagítására.

*

Témavezető: TOMOR LAJOSNÉ főiskolai adjunktus

A MAJSI FREY JÁNOS ÁLTALÁNOS ISKOLA TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE

MADARASI ERIKA
Eötvös József Főiskola, Baja

Tudományos diákköri dolgozatomban a majsi Frey János Általános Iskola történetét és az azt meghatározó tényezőket dolgoztam fel.

Dolgozatomat Majs község földrajzi helyzetével és történetével kezdem. A bevezető után az iskola történetét dolgozom fel korszakonként.

Részletesen beszélek az iskola épületéről, illetve annak fejlődéséről.

Az iskolai anyakönyvekből pontosan megállapítható a tanulólétszám, melyet figyelemmel kísérek a dolgozatomban.

A napközi otthon fejlődését is nyomon követem.

A dolgozatomban foglalkozom a kántortanítókkal, tanítókkal, működési idejűkkel; valamint a tantestületben történt változásokkal, felsorolom az iskola igazgatóit.

Folyamatosan figyelemmel kísérem az óvoda alakulását, fejlődését, az óvónők és a gyermekek létszámának változásait; hiszen az óvoda fő funkciója, hogy előkészítse a gyermekeket az iskolára.

Iskolában már 25 éve működik fúvószenekar, melynek már én is több mint 10 éve tagja vagyok. A zenekar életéről sem készült ilyen átfogó összegzés, ezért fontosnak tartom, hogy kitérjek rá dolgozatomban.

Az úttörőség történetét is nyomon követem.

Dolgozatomat magam által készített és gyűjtött képekkel színesítem.

Az anyagot a pécsi Baranya megyei Levéltárban, a megyei könyvtárban, a majsi plébánián, a majsi önkormányzaton, az iskolában gyűjtöttem, illetve illetések személyeket kérdeztem meg.

*

Témavezető: DR. RÁCZ–FODOR SÁNDOR főiskolai docens

A SOPRONI HUNYADI JÁNOS EVANGÉLIKUS ÁLTALÁNOS ISKOLA FREINET OSZTÁLYÁNAK ELEMZŐ BEMUTATÁSA

MARÁZ MÓNIKA
Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola, Győr

Dolgozatom témája Celistin Freinet francia reformpedagógus munkássága nyomán elterjedt technikák, azok gyakorlata a soproni Hunyadi János Evangélikus Általános Iskolában. 1993-tól kapcsolódtam be az iskola Freinet-osztályának munkájába; kezdetben megfigyelőként, később aktívan. Módszereim: megfigyelés, dokumentumelemzés, interjú, (tanítókkal, szülőkkel, gyerekekkel) kérdőív.

A rendszeresen és folyamatosan végzett hospitálásaim során győződhettem meg arról, hogy a már első osztálytól alkalmazott feladatlapok segítségével a gyermekek fokozatosan elsajátították az önálló tanulást.

A Freinet-technikák közül gyakran alkalmazták a szabad szövegalkotást, szabad fogalmazást, szabad rajzolást. Ezeknek a technikáknak a segítségével a gyermekek olyan témákról írhattak, beszélhettek, rajzolhattak, ami közel állt hozzájuk, érdekelte őket.

A megfigyeléseim során az iskolában és a táborozásokon feltárult az aktív gyermek–gyermek, tanító–gyermek, szülő–gyermek kapcsolat. E téren ragadható meg a másság, a gyerekek szociális érettségében. Erről szól a dolgozat.

*

Témavezető: WAPPEL KÁLMÁNNÉ főiskolai adjunktus

INNOVÁCIÓ SIKLÓS VÁROS ÉS VÁROSKÖRNYÉKI ÓVODÁKBAN

MAROS ISTVÁNNÉ
Illyés Gyula Pedagógiai Főiskola, Szekszárd

A dolgozat azt vizsgálja, hogyan érvényesül a gyakorlatban a szakmai képzés, a továbbképzések, a saját tapasztalok, valamint a szakirodalom tanulmányozása alapján megfogalmazott hipotézisem:

Az óvodai nevelésben a gyermekek fejlődése-fejlesztése szempontjából jobban megfelel a folyamatos életszervezés osztatlan csoportban a kötetlenség megvalósításával, mint a hagyományos, vagyis szakaszos életszervezés osztott csoportban kötött tevékenységszervezéssel.

Az empirikus kutatás módszeri a dokumentumelemzés, az interjú, valamint ezek statisztikai és minőségi elemzése, értékelése. A kutatás az ország egy területi-közigazgatási egységének – Siklós város és városkörnyék– óvodáira terjedt ki.

Az eredmények szerint a gyakorlat nagy része még nem követi a szakmai változásokat, a jobb, hatékonyabb és ugyanakkor gyermekközpontú nevelési formákat és az ezzel járó tartalmi változásokat. Azonban több pedagógus, illetve óvodai nevelőközösség esetében már bekövetkezett a szemléletváltás, és ezt segítené a hatékony továbbképzés, a szakmaiság erősítése megfelelő anyagi háttérrel.

*

Témavezető: BÚS IMRE főiskolai adjunktus

A KISKUNFÉLEGYHÁZI CONSTANTINUM LEÁNYNEVELŐ INTÉZET TÖRTÉNETE

MOGYORÓ GABRIELLA
Eötvös József Főiskola, Baja

Középfokú tanulmányaimat a Kiskunfélegyházi Közgazdasági Szakközépiskolában végeztem, ahol iskolatörténeti kutatásokat folytattam. Ekkor megtudtam, hogy a jelenlegi épület falai között 1909–1957-ig a Miasszonyunkról nevezett Kalocsai Szegény Iskolanővérek által leánynevelés folyt. Már ekkor érlelődött bennem a szándék, hogy ezzel a témával - a Kiskunfélegyházi Constantinum Leánynevelő Intézet története - behatóbban foglalkozom.

A dolgozat első részében építés-, illetve szervezettörténeti kutatásokat végeztem, támaszkodva az intézet évkönyveire, értesítőire és levéltári anyagaira. Második részében a jelennel foglalkozom, ugyanis a rend pár éve ismét neveléssel foglalkozik: katolikus óvodát, házi- és gazdasszonyképző intézetet nyitott, s céljaik között szerepel egy katolikus általános iskola megszervezése is. Itt segítséget kaptam az iskola akkori és mostani tanítóitól, tanulóitól.

Munkám kiegészíti és pótolja a már ezirányban tett vizsgálódásokat, s lehetőséget ad arra, hogy bemutassa a múlt és a jelen egyházi nevelésének és oktatásának vonásait, mintegy útmutatásul az eljövendő nemzedéknek.

*

Témavezető: DR. RÁCZ–FODOR SÁNDOR főiskolai docens

A LEVENTEINTÉZMÉNY ÉS A CSERKÉSZMOZGALOM A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI MAGYARORSZÁGON

MOLNÁR BALÁZS–SZEREPI SÁNDOR
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

Az 1989/90-től hazánkban újjáéledő cserkészmozgalom felveti annak a problémáját, hogy a két világháború közötti időszakban működő két legerőteljesebb hazai ifjúsági szervezet (cserkészet, leventeintézmény) közé mennyiben tehetünk egyenlőségjelet. Elméleti kutatásunk ezért arra vállalkozik, hogy széles skálán mozgó szempontsor alapján összevesse a két intézmény főbb jellemzőit.

Neveléstörténeti vizsgálódásunk első részében a két intézmény kialakulásának történelmi hátterét, valamint a korszak (a két világháború közötti magyar fejlődés) vázlatos elemzését nyújtjuk, rámutatva azokra a fontosabb motívumokra, amelyek e két szervezet struktúrájának, későbbi jellegének alapelemeit alkotják. Ezután térünk rá a cserkészmozgalom és a leventeintézmény kontra állami szabályozás problematikájára, elemezve a direkt és indirekt törvényi szabályozást, az állami támogatások mértékét és jellemzőit, a miniszteriális viszony főbb kapcsolódási pontjait, nem felejtkezve el a kül-, és belpolitikai meghatározottságok számbavételéről sem. A továbbiakban megvizsgáljuk a két szervezet egymáshoz való viszonyát, kapcsolatait, majd pedig a társadalmi viszonyrendszerek kivetülését a vizsgált tárgykörben, különös tekintettel az egyházi kapcsolatokra. Munkánkban jelentős helyet foglal el a szervezeti felépítés és a szervezetek tevékenységi körének analízise, összevetése. Természetesen kitérünk a közvetlen pedagógiai vonatkozásokra is, tárgyalva a vizsgált intézmények deklarált célrendszerét, legfontosabb normáit, követendő ideáljait, nevelési elveit. lényegi különbségekre ezáltal – remélhetőleg – eloszlatva a két szervezet túlzott hasonlóságával kapcsolatos esetleges tévhiteket.

*

Témavezető: DR. OROSZ GÁBOR egyetemi docens

A PROBLÉMÁS GYERMEKEK
PEDAGÓGIAI ESETTANULMÁNY EGY TATABÁNYAI KISLÉTSZÁMÚ OSZTÁLY LÉTREJÖTTÉRŐL ÉS AZ ELSŐ ÉV MŰKÖDÉSÉRŐL

NAGY KATALIN
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

A téma aktualitását az a tény adta, hogy az 1995/96-os tanévben Tatabánya önkormányzata megszüntette a városban több éve működő kisebb létszámú osztályokat, és az osztálylétszámot 25 főre minimalizálta. Emiatt szeptemberben a tanulási és magatartási rendellenességgel küzdő kisiskolások nagyobb létszámú osztályokban kezdték meg a tanévet. Mivel integrálásuk nem valósult meg, a város vezetése november 1-jétől két kislétszámú osztályt indított be.

A dolgozat arról az egyik kisebb létszámú osztályban folyó pedagógiai fejlesztő munkáról szól, amelynek során létrejött ez az osztály, s amelyben a méltatlanul sok nehézséget, kudarcot, mellőzést, sőt megaláztatást megélt kisdiákok végre magukra, egymásra, s különleges és persze jogos igényeik szerinti pedagógiai tapintatra, optimális fejlesztő hozzáállásra és emberségre találtak. A fejlesztő program precíz megvalósítása nyomán a gyermekek, sőt közvetve családjuk helyzete is kedvezőbbre fordult, egyik-másik esetben stabilizálódott, s csak két kivételtől eltekintve valódi fejlődés indult be.

A 11 kisdiák iskolakezdésének és ebben az osztályban eltöltött első évének folyamatos megfigyelésével és az így nyert adatok sokoldalú elemzésével a kutatás célja azon hipotézisek igazolása volt, amelyek szerint a problémás gyermekek optimális fejlesztése csak kisebb osztálylétszámban valósítható meg.

*

Témavezető: DR. GOLNHOFER ERZSÉBET egyetemi docens
és DR. SCHAFFHAUSER FERENC egyetemi adjunktus

AZ ISKOLA-ELŐKÉSZÍTÉS FOLYAMATA AZ ÓVODÁBAN

NEMESNÉ TÓTH HILDA
Katolikus Tanítóképző Főiskola, Zsámbék

Az elmúlt évtizedek pedagógiai szemléletének hatására az iskola-előkészítés olyan fogalommá vált a köztudatban – és sajnos a gyakorló pedagógusok körében is –, amelyet alapvetően a nagycsoportos óvodások értelmi fejlesztésével hoztak összefüggésbe. Ez a helytelen feltételezés hamis követelményeket támasztott mind a gyermekekkel, mind óvodapedagógusokkal szemben. Így fokozódott az óvodai nevelés teljesítménycentrikus megközelítése.

Munkámban olyan szemlélettel dolgozom fel a témát, amely elsősorban a gyermekre, a gyermek életkorából adódó alapvető szükségletekre helyezi a hangsúlyt. Feltevésem szerint az iskolaelőkészítés a három éven át tartó óvodai nevelés olyan következménye, ami a harmonikus és arányos személyiségfejlődés, -fejlesztés keretein belül valósul meg.

Ennek tükrében ismertetem részletesen a gyermeki személyiségfejlődést négy nagy területre bontva: pszichés, mentális, szomatikus és szociális fejlődés. Az egyes fejlődési területeken belül felvetődő problémák megoldásához próbálok gyakorlati, módszertani segítséget nyújtani. A fejlesztésben a folyamatosságon, fokozatosságon és a gyermek személyiségéhez igazodó egyéni nevelésen van a hangsúly.

A folyamat összegzéseként bemutatom a 6–7 éves gyermekek fejlettségének jellemzőit, illetve azokat a tényezőket, amely alapján a gyermek iskolaérettnek mondható.

A témához kapcsolódó gyakorlati kutatásom anyagát az iskolaérettségi vizsgálatok képezik. Azt a vizsgálati feladatsort törekedtem objektíven bemutatni, amit ma Magyarországon a nevelési tanácsadókban általánosan használnak a pedagógusok.

*

Témavezető: DR. BAKONYI ANNA főiskolai docens

A CIGÁNYGYERMEKEK HÁTRÁNYOS HELYZETE ÉS LEHETŐSÉGEI NAPJAINKBAN

NEY ZSUZSANNA
Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola, Győr

Az egész társadalmat élénken foglalkoztató témáról írtam, a cigányságról s azon belül is a cigánygyermekek hátrányos helyzetéről és lehetőségeiről. Célom volt, hogy választ kapjak arra, milyen családi környezet, életforma, szokások, nevelési stílusok és társadalmi tényezők állnak a cigánygyermekek hátrányos helyzetének hátterében s mit tehet az iskola és a pedagógus ennek megoldása érdekében.

Felvázoltam röviden a cigányság eredetét, demográfiai helyzetüket, foglalkoztatottsági arányukat valamint az iskoláskor előtti életszakasz szocializációs problémáit. Bizonyítom ezt statisztikai adatokkal, mely országos, megyei és győri adatokat is tartalmaz. Legnagyobb terjedelemben a cigánygyermekek tanulmányi elmaradásával, iskolai helyzetükkel, beilleszkedési problémáikkal és iskolai teljesítményeikkel foglalkoztam, melyeket táblázatokkal, grafikonokkal és diagramokkal is alátámasztok. Ezeket követi az elemzés és a következtetések levonása, melyek saját adatgyűjtéseimen és vizsgálataimon alapulnak. A dolgozat tartalmazza a jelenlegi állapotokat javító terveket és próbálkozásokat is. Ilyen például az előítélet megszüntetése, óvodába járatás, mellyel a cigánygyerekek 70-80%-a iskolaérett lesz, az oktatás átszervezése, jó kapcsolat pedagógus és család között, cigány oktatási programok indítása és még sorolhatnám a sort, de mindezt részletesen tartalmazza a dolgozatom.

A pályázathoz mellékletként egy kérdőív és egy NAT tervezet is kapcsolódik, valamint a felhasznált irodalom jegyzéke.

*

Témavezető: DR. CSEHI LAJOS főiskolai adjunktus

A BAJAI III. BÉLA GIMNÁZIUM TÖRTÉNETE

NÉMETH ERZSÉBET
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

Középiskolai tanulmányaimat a bajai III. Béla Gimnáziumban végeztem 1988-1992 között. Kezdettől fogva érdeklődtem a gimnázium története iránt, így döntöttem el, hogy diákköri dolgozatom témája hajdani iskolám történetének áttekintése lesz. Ám az alapítástól napjainkig terjedő időszakot túl terjedelmesnek találtam, ezrét döntöttem úgy, hogy tíz évet ragadok ki ebből az immár 239 évből, s azt dolgozom fel. A témaválasztásnál figyelembe vettem, melyek voltak azok a történelmi események, melyek a város életében jelentős változásokat hoztak. Ez alapján dolgozatomban az I. világháború és a város életében oly nagy jelentőségő szerb megszállás hatását vizsgálom a gimnáziumi oktatásra nézve, valamint részletezem, hogyan sikerült talpra állni az intézménynek, s hogyan folyt tovább az oktatás addig az időpontig, amíg a főgimnázium reálgimnáziummá alakult (1924).

Ezek alapján dolgozatom az alábbi fő témaköröket tartalmazza: Az I. világháború évei (1914–19); A szerb megszállás évei (1918–21); A talpra állás évei (1921–25).

Mindhárom részben külön tárgyalom az iskola külső viszonyait és belső működését az alábbi témák szerint: Az intézet épülete, A tanári testület, A jótékonysági akciók, gyűjtések, A tanulók, Ifjúsági egyesületek, Énekoktatás, Testnevelés és egészségmegőrzés, Az intézet működése.

Ezen 10 éve bemutatásakor kizárólag a kiadott évkönyvek áttanulmányozására szorítkozom, eltekintve minden egyéb, pl. levéltárai kutatástól. Az évkönyvek használata ezt feleslegessé tenné, hisz azok a korabeli iratok alapján készültek, s így nincs szükség arra, hogy ellenőrizzem az adatok valódiságát. Mindezek szerint dolgozatom témája: A gimnázium oktatás-nevelés helyzete a bajai III. Béla Gimnáziumban az I. világháború és a szerb megszállás évei alatt. A feldolgozáshoz az 1915/16-os tanévtől az 1925/25-ös tanévig kiadott értesítőket használtam fel.

*

Témavezető: DR. OLÁH JÁNOS főiskolai docens

MODELLEZÉS A PEDAGÓGIÁBAN

OLLÉ JÁNOS
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

A hazai pedagógiai gondolkodásra jellemző, hogy problémáinak megoldására minden lehetséges eszközzel megpróbálkozik. Ezeknek a próbálkozásoknak az eredményeképpen növekvő számban jelentkeznek az egymástól egyre távolabb kialakuló paradigmák.

A tudománytörténetből és más tudományok hasonló jellegű problémáinak megoldásaiból megfigyelhető, hogy az egyik legeredményesebb, és leggyakoribb stratégia a modellezés. Ez a módszer lehetőséget biztosít a paradigmák megismerő tevékenységének átalakítására, a különböző módszerek összekapcsolására, kiegészítésére. Előnyös tulajdonsága, hogy a paradigmák közötti információcserét is újradefiniálhatja, kiegészítheti. A módszerre jellemző, hogy az általános elmélet alkotástól a konkrét problémáik minden területen eredményesen alkalmazható. Olyan stratégia, amely a valóságot leképező analogikus ismeretek között fejlődött ki, kihasználva az analógiák felismerésének minden előnyös tulajdonságát. A modellezés lehetőséget ad a pedagógiai elmélet és gyakorlat gyakori ellentétének feloldására.

A pedagógia számára a modellezés még sok kiaknázatlan lehetőséget kínál fel. A módszer felhasználhatósága és korlátai megfelelőek a pedagógiai gondolkodás minden ilyen kritériumának. A hazai elméletalkotásban már kialakult a modellezés, de ez az "elmatematizálódott" irányzat mindeddig nem alkotott számottevő eredményeket.

A jelenleg kialakuló pedagógiai elméletekben ismét fellelhetőek modellek, de ezek még nem használják ki az összes lehetőségét a módszernek. A lehetőségek segítséget nyújthatnak annak a törekvésnek, amelynek célja, hogy megelőzze a pedagógiai irányzatok elhatárolt tradíciókká válását.

*

Témavezető: DR. OROSZ GÁBOR egyetemi docens

KONFLIKTUSOK AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

PAPP ANDREA
Bessenyei György Tanárképző Főiskola, Nyíregyháza

Dolgozatom célja, hogy áttekintsem az iskolában kialakuló nevelési konfliktusokat, melyek létükkel és a hozzájuk való viszonyulásokkal befolyásolják a tanulók iskolai közérzetét, társaihoz, a felnőttekhez való viszonyát.

Képet akarok alkotni arról, hogy milyen jellemzői vannak a tanulók konfliktushelyzetben való viselkedésének. A dolgozat hipotézise : a konfliktusmegoldások gyakorlatának trendje elmozdult a kooperatív megoldások felé. Ezt kívánja igazolni több száz (298) konfliktushelyzet feldolgozásával. A feldolgozást alapos szakirodalmi áttekintés előzi meg és a vizsgálati anyag bemutatása újszerű, saját szempontokat is felvető megközelítésben valósul meg.

A vizsgálati anyag összetétele : pedagógusjelöltek és pedagógiai asszisztens jelöltek saját élményű iskolai konfliktusai.

A feldolgozott anyag rendszerezett bemutatása segíti az áttekintést, megértést, modellt ad a hasonló vizsgálatok végzéséhez.

Fontos a távlatok megfogalmazása: az eredmények felhasználása a saját pedagógiai tevékenység során.

*

Témavezető: OROSZNÉ DR. DEÁK JUDIT főiskolai docens

A MUNKAFORMÁK SZEREPE A TANÍTÁS–TANULÁS FOLYAMATÁBAN

PINTÉR RENÁTA
Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, Eger

Tudományos diákköri dolgozatom témáját a didaktika kérdéskörében merítettem; ezen belül pedig a munkaformákkal, s azoknak az oktatási folyamatra való hatásával foglalkozom. A téma feldolgozásában komplex módszert alkalmaztam: egyrészt könyvészeti módszert az elméleti megfigyeléseknél, másrészt pedig gyakorlati módszert (hospitálás, valamint tanári interjúk). Az elméleti témafeldolgozás során igyekeztem átfogóan vizsgálni a három alapvetőmunkaformát: a frontális osztálymunkát, a csoportmunkát és a differenciált munkát, valamint azok jellemzőit s a tanítás–tanulás folyamatára való hatását.

A gyakorlati vizsgálatokkal az volt a célom, hogy tanulmányozzam ezen munkaformák megjelenését, gyakoriságát, hatását és alkalmazásának módját; valamint hogy megfigyeljem azt is, miként alakul a munkaformák alkalmazása a tanítási óra egyes mozzanataiban: házi feladat – ellenőrzés, számonkérés, új anyag feldolgozása, összefoglalás valamint gyakoroltatás. Gyakorlati vizsgálataim után sajnos azt a következtetést kellett levonnom, hogy bár ma már rengeteg lehetőség van a munkaformák által nyújtott előnyök kiaknázására, a pedagógusok még sem elég rugalmasak és vállalkozó kedvűek ahhoz, hogy éljenek is ezzel a lehetőséggel, holott ezt kívánná meg a tanulók optimális fejlesztése.

*

Témavezető: DR. BALÁZS SÁNDOR tanszékvezető főiskolai tanár

IMRE SÁNDOR ÉS A KISDEDNEVELÉS

POTYONDI JÓZSEFNÉ
Illyés Gyula Pedagógiai Főiskola, Szekszárd

A dolgozat célja Imre Sándor, a századelő nagy pedagógiai gondolkodója óvodapedagógiai törekvéseinek feltárása. A témánk több szempontból is igen aktuális: pluralista nevelési rendszerünkben a magyar nevelési hagyományokra nem támaszkodunk eléggé, nem csak a nyugati nevelési minták nagy vonzereje miatt, hanem mert csak többnyire nem is ismertek a gyakorló pedagógusok előtt.

A szerző alapos szakirodalmi tájékozottság birtokában, a neveléstörténeti kutatás legfontosabb módszereink felhasználásával azt alábbi területeken vizsgálódik:

- nevelés és kisdednevelés hazánkban a századfordulón,
- Imre Sándor felfogása az ifjúság szociális neveléséről,
- Imre Sándor kisdednevelésre vonatkozó nézetei és óvodapedagógiai elmélete,
- Imre Sándor óvodapedagógiai törekvéseinek időszerűsége.

Végkövetkeztetéseiben megállapítja, hogy számos közös vonás van az ONP, az alternatív óvodai programok és Imre Sándor óvodapedagógiai törekvései között.

Imre Sándor óvodapedagógiai munkásságában azonban sok további lényeges, ma is hasznosítható elem van, amelyek tudatosításával és a gyakorlatba való átültetésével lehetségessé válna a magyar nemzeti nevelési hagyományok felerősítése. Ezért a dolgozat nemcsak óvónők, hanem minden pedagógus érdeklődésére számot tarthat.

*

Témavezető: DR. PÉCHY BENJAMIN főiskolai docens

A BENCÉS TANÁRKÉPZÉS KEZDETEI, AVAGY A BAKONYBÉLI RENDI TANÁRKÉPZŐ TÖRTÉNETE

RAJNAI JUDIT
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Tudományos diákköri dolgozatom elméleti, pedagógiai, iskolatörténeti kutatás eredménye. A XIX. század első felében (1819-48-ig) Bakonybélben működött bencés rendi tanárképző életének bemutatására tettem kísérletet. Célom a Szent Benedek-rendi tanárképzés kezdeti időszakának áttekintése, a hazai gimnáziumi pedagógusképzés rendszerében betöltött helyének vizsgálata volt, középpontba helyezve a Bakonybéli Rendi Tanárképzőt, valamint az itt folyt pedagógiai munka hiteles bemutatását.

Kutatómunkám során a rendelkezésemre álló gazdag levéltári anyagok (korabeli feljegyzések, tanulói és tanári jegyzetek, vizsgalapok) feltárásával, feldolgozásával, a történeti forráselemzés módszerének segítségével úgy érzem lehetőségeimhez képest sikerült reális képet adnom a növendékek és a tanárok mindennapjairól, az oktató-nevelő munka tartalmi, szervezeti vonatkozásairól. Ugyan nem volt egyetemi szintű az itteni képzés, mégis hazánkban az elsők között biztosította a növendékek korszerű pedagógiai, módszertani képzését, ezért tarthatjuk modellértékűnek a kezdeményezést.

Dolgozatomban a Tanárképző két jeles tanárának (Guzmics Izidor, Beély Fidél) az elméleti illetve a gyakorlati pedagógia terén végzett munkásságát is bemutatom. Guzmics Izidor egyénisége tanítványai visszaemlékezéseiből elevenedik meg. Beély Fidél munkálkodását az elméleti pedagógia terén főműve, az "Alapnézetek...." alapján ismertetem.

A témát ilyen részletességgel még egyetlen kutató sem dolgozta fel. Bízom abban, hogy szerény eredményeimmel hozzájárulhatok a múlt századi magyar katolikus iskolaügy alaposabb megismeréséhez.

*

Témavezető: NAGY PÉTER TIBOR mb. előadó

TANKÖTELES KORÚ, HÁTRÁNYOS HELYZETŰ CIGÁNY GYERMEKEK KORSZERŰ, KOMPLEX ÓVODAI FEJLESZTÉSE

RASKOVÁNYINÉ BABOCHAY EDIT
Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola, Kaposvár

A dolgozat célja a címben megnevezett gyermekek részére fejlesztő program kidolgozása, annak gyakorlati megvalósítása, eredményeinek nyomon követése, tapasztalatok leírása, és az eljövendő feladatok célkitűzése. A program színtere a város egyetlen etnikumi óvodája, amelyben 96%-ban cigány, 92%-ban hátrányos helyzetű vagy veszélyeztetett gyermek jár.

A program során bebizonyosodott, hogy ennek a létszámnak csak igen kis hányada valóban értelmi fogyatékos, nagyobb része csupán szociokulturális hátrányai, és anyanyelvi mássága miatt fejlődésében elmaradt, részképesség-zavaros, de normál intellektusú gyermek. A cél tehát ezen gyermekek speciális fejlesztési igényeit kielégíteni, meglevő, de ki nem használt képességeit fejleszteni, ezáltal alkalmassá tenni őket a kudarc nélküli - megfelelő iskolatípusba való - iskolai tanulásra.

Ennek a speciális feladatnak megfelelően részletes elméleti és gyakorlati felkészülés után létrehoztam egy fejlesztési alapmetódust, melynek gyökerét már meglévő fejlesztési eljárások és terápiás adatok adják. A programban a következő fejlesztési területek részletező leírása található: 1. Mozgásfejlesztés 2. Testséma és percepciófejlesztés 3. Grafomotoros készségfejlesztés 4. Dyslexia – prevenció 5. Dyscalculia – prevenció 6. Beszéd-fejlesztés – a magyar nyelv tanítása 7. Kognitív funkciók fejlesztése 8 Egyéni fejlesztések. A foglalkozások kiscsoportos formában történnek, az alkalmazott fő tevékenység-formánk a játék. Az eddigi vizsgálatok alapján bizonyítható, hogy a fejlesztés hatására a körzeti általános iskolába a gyermekek jóval nagyobb hányadát iskolázták be, a tanulásban akadályozottak általános iskolájába pedig csökkent a beiskolázási arány.

*

Témavezető: FARKAS KLÁRA főiskolai adjunktus

STÍLUSISKOLA, STÍLUSNEVELÉS

RÉPÁSI MÁRTA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

A dolgozat célja, hogy elemezze a stilisztikai ismeretek tanításának, a stílusnevelésnek a helyét és szerepét a középiskolai anyanyelvi nevelésben.

Az elméleti fejezetek egyrészt azt vizsgálják, hogyan épül be a stilisztikai tananyag a nyelvhasználat-központú, szövegszemléletű anyanyelvi nevelés folyamatába. Másrészt azt igyekeznek bizonyítani, hogy a stilisztika nem csupán inderdiszciplináris jellegű, hanem szintetizáló tudományág is, ezért kutatják, hogyan hasznosíthatók a stilisztika tanításában a leíró nyelvészeti és a szövegtani ismeretek. A dolgozat összefoglalja a stilisztika tanításának tantárgy-pedagógiai követelményeit, feltárja a stílusnevelésben alkalmazható eljárásokat, feladattípusokat. A hagyományosan alkalmazott feladattípusokat újabbakkal is kiegészíti.

Az elméleti fejezethez egy részletes gyakorlati példatár kapcsolódik. Ebben Szathmári Istvánnak a Stílusról, stilisztikáról napjainkban című középiskolai tankönyvéhez kínál a szerző részletes tanmenetet, kidolgozott tematikus terveket és egy teljes esztendő tananyagát felölelő, a tematikus tervekhez szervesen kapcsolódó gyakorlatsort. A feladatgyűjtemény összeállításában, a feladattípusok és a szemléltető szövegek kiválasztásában meghatározó szempont volt a változatosság és a szövegközpontúság, valamint az, hogy a stilisztikai ismeretek tanítása szervesen kapcsolódjék a diákok kommunikációs képzéséhez. A feladatok építenek a pragmatikai ismeretekre, és felkészítik a diákokat arra, miképpen lehet a beszédhelyzetnek, a témának és a kommunikációs céloknak megfelelően szöveget alkotni.

Az iskolai stílusnevelésnek meghatározó szerepe van abban, hogy a fiatalokból megfelelő kommunikációs kultúrával rendelkező, mások megnyilatkozásait értő, szóban és írásban stílusosan fogalmazó felnőttek váljanak.

*

Témavezető: ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES egyetemi adjunktus

GYAKORLÓ PEDAGÓGUSOK ÉS LEENDŐ TANÍTÓK FELMÉRÉSE AZ INTEGRÁCIÓ TÉMÁJÁBAN

RÉTI CSILLA
Bárczi Gusztáv Gógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Budapest

A dolgozat megírásának fő célja, hogy feltérképezze a gyakorló pedagógusok és a tanító jelöltek együttneveléssel kapcsolatos hozzáállását, valamint az ez irányú tájékoztatás hatékony formáit, s mindezekkel segítse a hazai integrációs gyakorlat fejlődését.

Kérdőíves attitűdvizsgálatot (93 fő) és egy az integrációval foglalkozó ismeretterjesztő film bemutatását követően kérdőíves hatásvizsgálatot (13 fő) végeztünk 3 különböző jellegű vizsgálati csoporttal. Az összesen 106 válaszadó adatait a BMDP programcsomag felhasználásával matematikai statisztikai eljárásokkal is (varianciaanalízis, χ^2 próba, stb.) feldolgoztuk.

A teljes vizsgálati minta 78%-a támogatta az együttnevelés gondolatát. A kapott eredmények elemzése nyomán megállapítható, hogy a válaszokban nem annyira az integráció elutasítása, mint inkább a bizonytalanság, a félelem, a kérdéstől való tartózkodás, és a nem kellő tájékozottság mutatható ki. Ez utóbbi egyenes arányban áll a pályán eltöltött évekkel. Ugyanakkor a fiatalabbaknál jobban megjelenik az elfogadó viszonyulás. Az integrációval kapcsolatos film bemutatásának hatására a hatásvizsgálati csoportnál szignifikánsan kedvezőbb lett a viszonyulás a kontroll csoporthoz képest.

A konklúziók között felvetődik a pedagógusképzés és továbbképzés felelőssége. Szükség volna a tájékoztatás változatosabb formáira is (hospitálás, beszámolók, stb.) ideértve a médiák fokozottabb bevonását is.

*

Témavezető: DR. CSÁNYI YVONNE tanszékvezető főiskolai tanár

MOZGÁSSÉRÜLT ÉS EGÉSZSÉGES 3-8 ÉVES GYERMEKEK NYELVI FEJLŐDÉSÉNEK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA

SALFAY CSILLA –VERESKA ZSUZSANNA
Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete, Budapest

Dolgozatunkban 70 központi idegrendszeri sérült gyermek nyelvtani fejlettségét és szókincsét két módszerrel vizsgáltuk. Célunk a nyelvfejlődési elmaradások feltárása az ún. P–P–L és az aktív szókincs vizsgálata ASZV-teszt felhasználásával a fejlesztésük folyamatos javítására.

Az alkalmazott módszer első tanulsága, hogy az – jelen formájában a retardált és/vagy dizartriás és a nem beszélők körében – alkalmazható, emiatt a vizsgált minta 40 főre csökkent.

A kapott adatokat elemezve megállapítottuk, hogy a mozgássérültek nyelvi fejlettsége sérültségükből és másodlagos károsodásukból eredően összességében elmarad az egészségesek beszédfejlettségétől. A kép azonban nem homogén, egyes részterületeken jobb teljesítményt nyújtottak egészséges kortársaiknál, melynek forrása az állandóan ható tudatos pedagógiai kompenzáló program.

A vizsgálat jelentősége, hogy mozgássérültek körében ilyen vizsgálatra első ízben került sor. Közvetlenül hasznosítható eredménye többek között, hogy a sérült gyermekek zárt és irányított életében az irányhármasság egyik elemét (honnan?) kevéssé gyakorolhatják, amelyet megfelelően tervezett életszituációkban pótolni kell. További feladat a világ- és életismeret gyarapítása a szókincs bővítése érdekében. Az adatok további szempontok (pl. tünettípusok) szerinti elemzésre adnak lehetőséget.

*

Témavezető: DR. DEMETER KATALIN főiskolai tanár
és DR. MOLNÁR ILDIKÓ főiskolai docens

A CIGÁNYSÁG SZOKÁSAI, HAGYOMÁNYAI RÉGEN ÉS MA

SÁNDOR ANNAMÁRIA
Eötvös József Főiskola, Baja

A dolgozat megírásának célja, hogy a magyarországi cigányok által képviselt számunkra titokzatos kultúrára fényt derítsek. Közelebb hozzam az emberekhez, s szembesítve őket a valósággal rájöjjenek, hogy ez tulajdonképpen nem ijesztő, sőt gyakran igen érdekes és tiszteletreméltó is.

A feldolgozás érdekében használt módszere: az interjú és a téma szakértői munkáinak feldolgozása.

Sok tapasztalatra tettem szert az adatközlőkkel kialakított közvetlen kapcsolatban, amely nagyban segítette a cigány életmód részletes és sokrétű feltárását.

A dolgozat öt fejezetben számol be a cigányság szokás- és hagyományrendszeréről, amelyben igyekeztem minden fontos területre kitérni.

Természetesen a felkutatott szokások közül már nem mind él. Vannak még hagyományőrzők, akik ugyanúgy élnek mai is, mint őseik Magyarországra érve. Azonban igyekeztem azt is felvázolni, hogy hagyományaik mennyiben határozzák meg mai átlagos cigányemberek életét, amely nem kevésbé izgalmas téma.

Leendő pedagógus lévén az utolsó fejezet a szokásokból eredő iskolai problémákkal, a pedagógusok e téren tanúsított tudatlanságával, s ezek következményeivel foglalkozik, megoldási módokat keresve a cigány gyerekek iskolai helyzetének javítására.

Dolgozatommal – néprajzi vonatkozása mellett – a pedagógusok munkáját is szeretném segíteni, akik talán így megértőbben fordulnak majd a másság felé.

*

Témavezető: RAICSNÉ DR. HORVÁTH ANIKÓ főiskolai adjunktus

A TANÍTÁSI ÓRÁK VIZSGÁLATA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A TANÁR KÉRDÉSKULTÚRÁJÁRA ÉS A TANULÓK AKTIVITÁSÁRA

SÁNTA JUDIT–SNELLENPERGER ÉVA
Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, Eger

Dolgozatunkban arra a feladatra vállalkoztunk, hogy megvizsgáljuk a tanítás–tanulás folyamatára jellemző sajátosságokat. A feladat sokrétűsége miatt mi kiemelten a tanár kérdéskultúrája és a tanulók aktivitása közötti összefüggések feltárásával foglalkoztunk. Arra kerestünk választ, hogy a tanári kérdések tartalma és a kérdésfeltevés módja milyen mértékben aktivizálja a tanulókat, mekkora teret ad önálló munkájuknak. Munkánk során komplex módszereket alkalmaztunk; a téma elméleti feldolgozását empirikus kutatással egészítettük ki. Óralátogatásainkról hospitálási jegyzőkönyveket készítettünk, megállapításainkat táblázatba foglaltuk és grafikonon is ábrázoltuk a könnyebb áttekinthetőség érdekében.

Tapasztalataink szerint a sikeres tanóra a tanár és diák megfelelő együttműködésének függvénye. A tanítás–tanulás folyamatában a pedagógusé az irányító szerep, ugyanakkor tevékenységének célja, hogy tanulóit önálló munkára nevelje, aktív szereplésre ösztönözze.

Szeretnénk, ha dolgozatunk segítséget nyújtana minden kezdő tanár számára, és a gyakorló pedagógusokat módszereik újbóli átgondolására késztetné.

*

Témavezető: DR. BALÁZS SÁNDOR tanszékvezető főiskolai tanár

MIT TEHETÜNK ÉRTÜK?
ÓVODÁSKORÚ GYERMEKEK VESZÉLYEZTETETTSÉGÉNEK JELLEMZŐI EGY VIZSGÁLAT TÜKRÉBEN

SEBESTYÉN ANIKÓ
Brunszvik Teréz Óvóképző Főiskola, Szarvas

Vizsgálódásaimat lakóhelyemen, Tiszaföldvár 6 óvodájában és a helyi önkormányzat gyámügyi osztályán végeztem. A téma feldolgozását az alábbi kérdések köré csoportosítottam:

1. A vizsgált óvodákban beszélhetünk-e primer-prevencióról a gyermekvédelmi munkák folyamatában?
2. A primer-preventív intézkedések alkalmazásában elérhető-e a veszélyeztető körülmények kiküszöbölése, enyhítése, mérhető-e ezek hatékonysága?
3. Mit tehet az óvoda, vajon megtesz-e mindent, amire lehetőség kínálkozik?
4. Milyen az együttműködés a gyermekvédelemben közreműködő szervek és intézmények között?

A vizsgálat tanúsága szerint a gyermekek védelméért tett beavatkozások kulcsszava a prevencióban rejlik. Ennek eredményességét azonban nem minden esetben követhetjük nyomon a vizsgált városban. A veszélyeztetettség okai közül elsősorban a családi környezet ártalmi (szülők deviáns magatartása és anyagi veszélyeztetettség) jellemzőek. A vizsgálat tapasztalatai alapján szükséges a gyermekvédelmi felelősi rendszer visszaállítása, hatékony működtetése, valamint az óvodai gyermekvédelmi szakemberek képzése és továbbképzése.

Tényfeltárásommal és eredményeimmel hozzájárulhatok városunk gyermekvédelmi tevékenységének eredményesebb működéséhez, valamint kutató- és gyűjtőmunkám hozzásegíthet a tudatosabb és szakszerűbb pedagógiai tevékenység végzéséhez.

*

Témavezető: DR. FEHÉR VERONIKA főiskolai docens

A ZENE SZEREPE RETT-SZINDRÓMÁS GYERMEKEK FEJLESZTÉSÉBEN.
BESZÁMOLÓ AZ ELSŐ HAZAI TAPASZTALATOKRÓL

SEBŐK ZSUZSANNA
Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Budapest

A Rett-szindróma egy kizárólag lányokat érintő ismeretlen etiológiájú neurodegeneratív betegség. Legjellemzőbb tünetei a megközelítőleg egy éves, látszólag zavartalan fejlődés után bekövetkező lassú neuromotoros leromlás és a viselkedésben megjelenő autisztikus vonások. A gyermekek fejlesztését, speciális megsegítésekben és a szocializációs folyamatban egyaránt. Ezeken a területeken külföldön már több kísérlet folyt a zene alkalmazására, illetve önálló zeneterápiás foglalkozások kialakítására.

Hazánkban a gyerekek intézményes fejlesztése még nem megoldott, legtöbben csak a legszükségesebb orvosi és fizioterápiás ellátásban részesülnek, így nem kerülhetett sor több gyermeket érintő, átfogó fejlesztési program összeállítására és kivitelezésére. 1996 nyarán Megyasszón, kilenc 3-15 éves Rett-szindrómás gyermek és több szülő, szakember és főiskolai hallgató részvételével a Magyar Rett-szindróma Alapítvány közös táborozást szervezett. Ez a táborozás alkalmat adott arra, hogy az alapítvány szakembereinek segítségével kézműves és zenés foglalkozásokat tartsunk a gyermekeknek. Így a zenés foglalkozások megtervezésében én is közreműködhettem. Részben külföldi tapasztalatok, részben saját elképzeléseim alapján négy nagyobb területet emeltem ki, ahol zenei hatások alkalmazásától többféle pozitív eredményt is várhatunk. A nyári foglalkozások tapasztalatai és a zenét a gyermekek életébe tudatosan beillesztő szülők beszámolói valóban azt mutatják, hogy sajátos eszközeivel a zene pozitív érzelmi és fiziológiás változásokat hoz létre a Rett-szindrómás gyermekeknél is, egyaránt eredményesen lehet a megnyugtatás, a figyelemfelkeltés vagy motiváció eszköze, és olyan sokszínű és változatos ingereket nyújt a gyerekeknek, amelyeket ők maguk is keresnek, előnyben részesítenek.

*

Témavezető: DR. BENCZÚR MIKLÓSNÉ főiskolai docens

A SIÓAGÁRDI RÓMAI KATOLIKUS ELEMI NÉPISKOLA TÖRTÉNETE (1802–1948)

SIMON IVETT
Illyés Gyula Pedagógiai Főiskola, Szekszárd

Dolgozatomban Sióagárd iskolatörténetének feltárására vállalkoztam. Fontosnak tartottam megismerni szülőfalum iskolájának történetét, ahol én is elvégeztem alsó fokú tanulmányaimat. A téma feldolgozását izgalmassá tette annak feldolgozatlansága.

1996-ban ünnepeljük a magyarországi iskola 1000 éves és a honfoglalás 1100 éves évfordulóját, így a sióagárdi római katolikus népiskola történetének kiválasztását nagyon időszerűnek tartottam. Az is aktuálissá tette az iskolatörténet megírását, hogy 1996 szeptemberében szűnt meg az iskola felső tagozata.

A téma feldolgozása során a következő kérdésekre kerestem a választ: Vajon mióta működik Sióagárdon iskola? Kik voltak az első tanítók? Hány gyermeket tanítottak? Mit tanítottak és ezt hogyan tették ? stb.

A fenti kérdések megválaszolásához a következő kutatási módszereket alkalmaztam: A sióagárdi rk. népiskolával kapcsolatos legtöbb információt levéltári és plébániai kutatómunkával gyűjtöttem össze, melynek nagy része eredeti dokumentum, ill. másolat. Az adott korszak magyarországi és Tolna megyei tanügyét könyvtári források alapján ismertem meg. Az elemzés szemléletesebbé tétele érdekében ikonográfiai kutatást is végeztem.

Mindezek során betekintést nyertem a vizsgált időszak társadalmi rétegeinek iskoláztatási nehézségeibe, megismertem a korabeli sióagárdi tanítók életét, munkásságát, a kultúrában betöltött szerepüket, a faluért tett fáradozásaikat.

*

Témavezető: DR. KURUCZ RÓZSA főiskolai docens

VALLÁSSZABADSÁG ELMÉLETBEN ÉS GYAKORLATBAN
A KISKUNMAJSAI SZENT GELLÉRT KATOLIKUS ÁLTALÁNOS ISKOLA TÖRTÉNETE

SIPOS ÁGNES
Eötvös József Főiskola, Baja

Az 1991. XXXII. törvény alapján Kiskunmajsa hívő közössége visszaigényelte a Zárda néven ismert volt katolikus iskolát, viszont öt éve eltelte után sem került sor az épület átadására, így az újjászerveződött egyházi iskola a Magyar Honvédelmi Szövetség székházában kapott helyet. Ez a döntés a településen sok vita és kérdés tárgyát képezte, és ez ösztönzött arra, hogy felkutassam az ide vonatkozó törvényeket és adatokat az iskoláról, összehasonlítsam az állami és az egyházi iskolák legfőbb oktatási-nevelési céljait, illetve véleményeket kérdezzek meg a katolikus iskoláról.

Munkám során a feltáró módszerek két típusát, dokumentumelemzést és kikérdezést használtam fel. A dokumentumelemzés alkalmas volt a különböző levéltári adatok, illetve törvények összegyűjtésére. A szóbeli kikérdezés módszerét az iskolaigazgató beszámolójánál, az írásbelit az önkormányzati képviselőtestület, illetve a katolikus iskola pedagógusainak kikérdezésénél használtam fel.

Kutatásaim eredményeként azt a következtetést tudom levonni, hogy Kiskunmajsa Város Önkormányzata törvényesen járt el az iskola ügyében, de kölcsönös megegyezés útján megszüntethetőek lennének az iskola mostoha körülményei.

*

Témavezető: DR. SZTANA JÁNOSNÉ főiskolai adjunktus

A NÉVHANGULAT ÉS A JELLEM ÖSSZEFÜGGÉSEINEK VIZSGÁLATA 8–10 ÉVES GYERMEKEK KÖRÉBEN

SIPOS EMESE
Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete, Budapest

"A név korántsem közömbös elem a műben, boszorkányos ereje van, befolyásolja, sőt meghatározhatja viselője sorsát." (Déry Tibor) A vizsgálat kérdésfeltevése: hogyan hat a jól megválasztott név a gyermek képzeletére, milyen összefüggés van a névhangulat és a szereplő jelleme között, s milyen mértékben fogékonyak erre a gyermekek.

A dolgozat első részében a köznapi és az írói névadásról esik szó Benkő L., Kálmán B. és Kovalovszky M. munkássága alapján, s a gyermek- és ifjúság irodalom névadási szokásairól.

A dolgozat második része Lázár Ervin névadás-jellemzőit és hatását vizsgálja. A vizsgálati módszerek: irodalomelemzés, 13 harmadik és 20 negyedik osztályos gyermek körében rajzos és verbális csoportos adatfelvétel, valamint interjú az íróval. 10 kiválasztott név hatásvizsgálatát végeztem olyan gyermekek körében, akik a műveket nem olvasták.

A dolgozatban közölt adatok és rajzok igazolták Lázár Ervin hatásos, jellemábrázoló erejű névadását, valamint azt, hogy erre a hatásra a gyermek fogékonyak: az írói szándék és a gyermeki felismerés egybeesett. A név feltárására elsősorban a szavak hangulata volt eligazító hatású. Megállapítható, hogy egy-egy jól megválasztott név egyidejűleg több funkciót is betölt: neveli a szépérzéket, a humorérzéket, az emberismeretet, még akár rejtvény is lehet az olvasó számára.

*

Témavezető: DR. SZEGFŰ MÁRIA főiskolai docens

KÍSÉRLET A RETARDÁLT GYERMEKEK FELZÁRKÓZTATÁSÁRA ÓVODAI NAGYCSOPORTBAN

SOVÁNYNÉ SZEMCSÁK SZILVIA
Illyés Gyula Pedagógiai Főiskola, Szekszárd

A kutatás célja: egy összevont kísérleti óvodai csoport fejlettségi szintjének feltárása – két alkalommal (tanév elején és végén) – a sikeres iskolakezdést meghatározó néhány összetevő (mozgás testséma, percepció, nyelvi, értelmi, szociális fejlettség) alapján. Az esetleges hiányok pontosabb feltárása – a fejlesztési diagnosztika elveinek értelmében – lehetőséget ad a célzott korrigáló, kompenzáló beavatkozásra.

A vizsgálat módszerei: egyéni, csoportos vizsgálat, eszközei: tesztek (Porkolábné dr. Balogh Katalin szerint).

A vizsgálat eredményei: A vizsgálat összevont kísérleti óvodai csoport, ill. a kontroll csoport gyermekeinek aktuális fejlettségi szintje a vizsgált összetevők vonatkozásában eltérő. A vizsgálat alapján megállapítható, hogy a gyermekek magatartásának és intellektuális képességeinek együttes fejlesztése az eredményes tanulási tevékenység előkészítése szempontjából meghatározó. A kísérleti csoportban a fejlődés mértéke a nyelvi kifejezőképesség és a szociális fejlettség tekintetében a legjelentősebb. A többi területen a fejlődés mértéke eltérő képet mutat, de az év eleji eredményt meghaladják, tehát a fejlődés kimutatható, a fejlesztési program hatékonysága igazolható.

Levonható következtetések: fontos, hogy a lassabban fejlődő gyermekek számára olyan terápiás eljárást dolgozzunk ki, amely a pedagógus–pedagógus, pedagógus–gyermek, pedagógus–szülő, szülő–gyermek együttes munkájára épít, s az egységes és teljes hatásrendszer levén épül fel. Az eredményes felzárkóztatás feltétele a hiányosságok időben történő pontos és körültekintő feltárása.

*

Témavezető: SZENTE ISTVÁN főiskolai adjunktus

A CIGÁNYSÁG SZEREPE, ÉLETE AZ ADOTT TELEPÜLÉSEN, ISKOLÁBAN AVAGY ROMAHELYZET ÓZDRÓL

SPISÁK ILDIKÓ ROXANE
Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, Eger

A cigány népesség világszerte ma is, mint oly sokszor az évszázadok folyamán különböző problémákkal küzd. Megnemértés, a befogadás képességének hiánya, másságuk figyelmen kívül hagyása, helyenként élesen megjelenő előítéletek a többség részére, a kisebbségi lét gondjai, mind-mind fékezik helyük megtalálását az európai népek közösségében.

Köztudott, hogy Ózdon sok cigányszármazású él. Ez a város szülővárosom, mely több szempontból is peremhelyzetbe került. Régen ipari centrum volt, ez megszűnt és nagy lett a munkanélküliség. Az Ózdi Kohászai Üzemeknél is sok cigány dolgozott, ők lettek az elsők akiket elbocsátottak az alacsony iskolai végzettségük miatt.

Az Ózdi Árpád Vezér Úti Általános Iskola segítségével komplex felmérést végeztem az odajáró cigánygyermekekről, családjukról és szociális helyzetükről.

Közismert, hogy e népcsoport jövőjét ifjúsága, a felnövekvő új generáció határozza meg, építi tovább. A cigányságon belül e réteg sorsa különösen determináns a jövő perspektívái tekintetében. A lehetőség biztosított, de a kiemelkedés nem biztos...

*

Témavezető: DR. MÉSZÁROS ILONA főiskolai adjunktus

ADALÉKOK AZ ALTERNATÍV ÓVODAI NEVELÉSI PROGRAMOKHOZ

STEINBACH ANITA
Tanítóképző Főiskola, Budapest

Dolgozatom témája kb. öt évvel ezelőtt vetődött fel bennem, amikor Gödöllőn jártam egy Waldorf óvodában. Ekkor kezdtek el foglalkoztatni az óvodai nevelés alternatívái, hagyományostól eltérő lehetőségei.

Egy felmérés alapján (melyet a dolgozat bevezetésében közlök) azt tapasztaltam, hogy az emberek ismeretei igen hiányosak a témában. Ezért éreztem szükségét a dolgozat megírásának.

Írásomban megpróbálok átfogó képet adni az alternativitásról, irányzatokról (fogalom, múltbeli gyökerek). Külön foglalkozom a Waldorf pedagógia elméleti alapjaival, eszmei hátterével is. Ismertetem az e témában szerzett gyakorlati tapasztalataimat, eddig még nem látott közelségből ismertetem egy Waldorf óvoda hétköznapjait.

Munkám során használt módszerem: megfigyelés, beszélgetés, kérdőív.

A munkából az olvasó átfogó képet kaphat a hazai óvodai alternativitásról, s számos olyan lehetőséget fedezhet fel, melyet a Waldorf óvodákból kiemelve, a hagyományos óvodai életbe adaptálva remekül hasznosíthat.

*

Témavezető: TOMOR LAJOSNÉ főiskolai adjunktus

KISISKOLÁSOK VIZUÁLIS ÉSZLELÉSE ÉS BESZÉDPERCEPCIÓJA

STRÓBL KATALIN
Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Budapest

A közoktatás és a pedagógia egyik központi témája a tanulási zavar, illetve az ezt létrehozó, befolyásoló tényezők. Mivel ismerteink nagy részét az iskolában és a tágabb környezetben is vizuális és akusztikus úton szerezzük, vizsgálataink célja az volt, hogy megnézzem milyen szinten fejlettek a különböző tanulási problémával küzdő kisiskolások vizuális észlelési és beszédpercepciós képességei.

Az eredményeket elemezve arra a megállapításra jutottam, hogy a megvizsgált 35 tanuló közül 24 fő (68,2 %) vizuális észlelési teljesítménye tér el az átlagtól negatív irányban. Különösen érintettek az alakkonstancia és a téri irányok észlelésének területei.

A beszédpercepciót tekintve minden gyermeknél tapasztaltam a folyamat kisebb-nagyobb mértékű zavarát. Súlyosabb eltérés a szövegértés, a verbális emlékezet, a centrális működés, a szeriális észlelés és szájról olvasás, valamint a mentális lexikon aktivizálásának terén mutatkozott.

A megvizsgált tanulók többsége mint a vizuális mint a beszédpercepció területén elmaradást mutat. Az életkort tekintve a zavar súlyosságának mértéke 8 éves kor felett a legnagyobb.

Az eredményeket figyelembe véve nagy hangsúlyt kell fektetni a korai diagnózisra, hogy minden gyermek a megfelelő időben részesülhessen a számára szükséges egyéni fejlesztésben, a tanulási zavar megelőzése, illetve enyhítése érdekében.

*

Témavezető: DR. GEREBEN FERENCNÉ tszv. főiskolai tanár

SZATHMÁRY LAJOS ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA

SÜLI ZSUZSANNA
Tanítóképző Főiskola, Kecskemét

Dolgozatomban egy nagyhatású pedagógusnak, a tíz évet szülővárosomban, Hódmezővásárhelyen is tanító "reneszánsz embernek", Szathmáry Lajosnak szerettem volna emléket állítani. Azt kutattam mi volt személyiségének titka, hogyan válhatott a "nevelés művészévé", s ennek a pályaképnek milyen üzenete van a mai fiatalok számára.

Áttanulmányoztam a jeles pedagógusról szóló fellelhető irodalmat, megpróbáltam megfejteni az írásaiban megjelenő tanítási módszerekre, a tanár-diák kapcsolatra, a mindenkor egyedi és megismételhetetlen nevelési helyzetekre vonatkozó megjegyzéseit, utalásait.

Sárospatakon kezdett ismerkedni a pedagógus hivatással, a nagyhírű Kollégiumban próbálta ellesni a mesterségbeli fortélyokat. Hamarosan nagyon megszerették diákjai, akikkel együtt kirándult, cserkészkedett, önképzőkört szervezett számukra.

A Hódmezővásárhelyen töltött években már országosan elismert pedagógusként emlegetik. Nyilvános óráit, önképzőköri rendezvényeit a Szabad Líceumban tartott programjait olyan neves személyiségek tisztelték meg mint pl. Kodály Zoltán, Németh László, Móricz Zsigmond, Szentgyörgyi Albert. Az országban elsőként hozta létre a Tanyai Tanulók Otthonát, a későbbi Cseresnyés Kollégiumot. Németh László egyik legismertebb regényében, az Égető Eszterben, Szilágyi tanár úrban Szathmáryt ismerhetjük fel.

A tanítványok visszaemlékezéseit olvasva újabb adalékokkal gazdagodott a Szathmáry Lajosról alkotott kép. 1986-ban Nevelés és műveltség címmel kiadott kötettel tisztelegtek tanáruk előtt, melynek megjelenését neves külföldön élő tudósok, művészek: a tanítványok segítették.

*

Témavezető: DR. SZTRINKÓNÉ DR. NAGY IRÉN főiskolai adjunktus

TEHETSÉGMENTŐ VIZSGA 1941–42-BEN SZABOLCS ÉS SZATMÁR VÁRMEGYÉKBEN

SÜTŐ ERIKA
Bessenyei György Tanárképző Főiskola, Nyíregyháza

Dolgozatom a magyarországi tehetségmentés első, országos méretűvé intézményesített megvalósításával foglalkozik, illetve az akció két vármegyében való lefolyását, eredményeit próbáltam meg felvázolni.

Úgy vélem, hogy a tehetség kérdése szinte minden korszak pedagógusainak érdeklődését felkeltette, ezért röviden áttekintettem a tehetségről való gondolkodás változásait, és a tehetségesek kiemelésére irányuló gyakorlati törekvéseket.

Ezen belül kiemelendőnek tartom az állam szerepvállalását az alacsony származású tehetségek felkarolásában, hiszen a tehetségek segíthetik egy ország felvirágoztatását, ha megfelelően gondoskodnak róluk.

Az oktatás minden korban a politikai céloknak megfelelően szerveződik, ami az általam vizsgált tehetségmentő mozgalom céljaiban, feltételeiben, gyakorlati megvalósulásában is megmutatkozik.

A képességmérő vizsga országos adatait megkíséreltem az elérhető legtöbb korabeli forrásra támaszkodva feldolgozni. A megyei adatokat levéltári források felhasználásával kutattam, azonban mennyiségük ill. hozzáférhetetlenségük miatt igen hiányosak, így nem alkalmasak a mozgalom eredményességének értékelésére.

Az országos tehetségmentő akció tervezett megvalósulásának esélyeit a mozgalom időzítése jelentősen csökkentette, azonban hibáinak és eredményeinek feltárása segítséget nyújthat a mai tehetséggondozás eredményesebb megvalósításához.

*

Témavezető : DR. PORNÓI IMRE főiskolai docens

MIT TÜKRÖZNEK A VONALAK?
KUTATÓK VÉLEMÉNYEI A GYERMEKRAJZOKRÓL

SZABÓ KRISZTINA
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

A tanulmány a gyermekek vizuális megnyilvánulásaival, a gyermekrajzokkal foglalkozik, összefoglalva a gyermekrajz-kutatás legjelentősebb eredményeit.

Napjainkban egyre népszerűbbek a gyermekrajzok. Az üzletek gyermekmunkák alapján készült képeket kínálnak, de megtalálhatók egy-egy cég, intézmény emblémájában, sőt televíziós műsorok szignáljában is.

A képek, kompozíciók papírra vetése egy hosszú fejlődési folyamat eredménye, melyet a kutatók különféle szemszögből vizsgáltak, elemeztek. A tanulmány e vizsgálatokat és fejlődési teóriákat részletezi, s így összefoglaló képet nyújt a gyermekrajz-kutatás száz évének legjelentősebb eredményeiről.

Az elméleti részt a szerző vizsgálatai és néhány gyermekrajz bemutatása követi. A gyermekmunkákon mutat rá a fellelhető fejlődési jegyekre, ábrázolásbeli sajátosságokra, így téve szemléletessé az elméleti anyagot.

A tanulmány leendő és gyakorló pedagógusoknak készült, de a gyermekük ábrázolókészségének fejlesztésén munkálkodó szülők is haszonnal forgathatják. A dolgozat felhívja a figyelmet arra, hogy a gyermekrajzokat nem szabad értéktelen firkáknak tekinteni, hiszen azok a gyermekek fejlődésének, érésének képekbe öntött megnyilvánulásai.

*

Témavezető: DR. FARKAS OLGA főiskolai adjunktus

"A KERÍTÉS KÉT OLDALÁN" A KÖRNYEZETI NEVELÉS LEHETŐSÉGEI A MISKOLCI VADASPARKBAN

SZEKERES ÁGNES
Comenius Tanítóképző Főiskola, Sárospatak

Dolgozatom alapvető célkitűzése: az óvodás gyermekek környezettudatos magatartásának, életvitelének erősítése a Vadasparkban végezhető környezeti nevelési lehetőségek feltárásával, s ezzel együtt erősíteni a személyes felelősséget, alakítani az érzelmi viszonyulásokat és értékrendet, döntési készséget, fejleszteni az önkorlátozó, humanisztikus értékeket hordozó viselkedést.

Dolgozatomban azt mutatom be, miként tehető a Vadaspark komplex biológiai műhellyé, hogy válhat az Erdei Óvoda színterévé, s miként segítheti az óvodáskorú gyermekek komplexebb tanulását.

Választott módszeriem bemutatás, megfigyelés, dokumentumtanulmányozás és elemzés, melyeknek eredménye egy nevelési program, valamint a Vadaspark megismerését segítő óvodások által alkalmazható munkafüzet.

A tapasztalati anyag elemzésében megfogalmazható legfontosabb következtetés, hogy a környezeti nevelés lehetőséget ad implicit jövőképalakításra, mely abban is megnyilvánul, hogy felkészíti a gyermekeket az alternatív jövőkép kedvező, mindnyájunk számára fenntartható kiválasztására.

Munkám gyakorlati értékét az adja, hogy módszertani segédanyagként is szolgálhat (program és munkafüzet) az óvodapedagógusok számára.

*

Témavezető: FERÓNÉ KOMOLAY ANIKÓ tszv. főiskolai docens

MOTIVÁCIÓ NÖVELÉSE KÖZÉPISKOLAI MŰSZAKI TANTÁRGYAK KERETÉBEN

SZILÁGYI ERZSÉBET
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

Az emberiség történelme során számos neves kiválóságot foglalkoztatott: miként lehetne a jövő nemzedékét még hatékonyabban eljuttatni arra a fejlődési fokra, amit saját maguk már elértek. Ez a dolgozat is a hogyanra keresi a választ és a megoldást egy kimeríthetetlenül gazdag tárház, nevezetesen: a motivációs bázis formálásában látja.

Úgy próbálja körbejárni a témát, hogy közben tükröt tart leendő és gyakorló pedagógusoknak, azzal a nem titkolt szándékkal, hogy megfogalmaztassa az olvasóval a kérdést: én mivel formáltam tudatosan tanítványaim motivációs rendszerét? Tettem-e azért valamit, hogy növendékeim képességeik maximumát nyújthassák?

Teszi mindezt úgy, hogy a szakképzés szűrőjén átengedve mutatja be, milyen úton-módon valósulhat meg a tanulók érdeklődésének felkeltése, ébrentartása, a tanulás iránti lelkesedés fenntartása. A középiskolai tanárok nap-nap után szembesülnek az egyre elharapódzó teljes körű közönyösséggel, érdektelenséggel, aminek persze meg van a maga nyomós össztársadalmi oka (az egyre növekvő munkanélküliség, értékrendek borulása, látszólagos céltalanság, stb.). Napról napra fel kell vennünk a harcot ezekkel a megfellebbezhetetlennek tűnő kerékkötőkkel, mégpedig az egyik lehetséges megoldásként: a motiválással. S hogy a valóságban ez hogyan sikerül? Arra 2 középiskola 5 osztályában 112 diák közreműködésével tártuk fel a választ. Megvizsgáltuk: mi motiválja szakközépiskolásainkat a tanulásra? A kérdőívek eredményei fényesen bizonyítják: ideje változtatni az eddig bevett gyakorlaton ezen a területen is.

*

Témavezető: DR. POLONKAI MÁRIA egyetemi adjunktus

A SZABADSÁG LEHETŐSÉGE A DRÁMAJÁTÉKBAN

SZÓRÁDI MÁRTA–CSAPÓ ÁGNES
Wargha István Pedagógiai Főiskola, Hajdúböszörmény

Témaválasztásunkat indokolja, hogy iskolánkban saját személyiségünkön tapasztalhattuk a drámapedagógia fejlesztő hatását, s megismerhettük az elméleti szakirodalmat is.

Amit átéltünk, s ami már korábban is kérdésként élt bennünk, találkozott drámajáték-fakultáción résztvevő társainkban felvetődött gondolatokkal. Így választottuk az egész csoportot foglalkoztató problémát, amelyet a címen fejeztünk ki.

Dolgozatunk első részében a szerep fogalmából s a férfi és női szerepek átélésében megnyilvánuló szabadság kérdéséből indultunk ki, a szabadságot, mint az ember cselekvési és választási lehetőségét értelmezve. Gondolkodtunk az egyén és saját korlátainak viszonyáról, a különféleképpen értelmezett drámajáték, a játékvezetői szerep és szabadság összefüggéseiről.

Megállapítottuk, hogy ki nem játszott szerepeink, amelyek kihatnak nemi identitásunkra is, kitörni vágynak tudattalanunkból. Elfojtásuk pszichés zavarokat okozhat, lehetőséget kell tehát adnunk e szerepek felvállalására a pedagógia lehetséges eszközei segítségével pl. a drámajátékkal. Akiknek erre lehetőségük van, intenzív szabadság-élményt élhetnek át az őket segítő játékvezetővel együtt, akinek szintén ilyenfajta szerepélmények erősíthetik belső szabadságát.

Ifjú- és felnőtt korosztályban végzett megfigyeléseink és interjúink tovább növelték érdeklődésünket és segítették a témában való elmélyedésünket.

*

Témavezető: KULTSÁR SZABOLCSNÉ főiskolai adjunktus

PREVENCIÓ VAGY VÉDELEM?
BÉKÉSSZENTANDRÁS NAGYKÖZSÉG GYERMEKVÉDELMI TEVÉKENYSÉGE

SZPISJAK ÁGNES
Brunszvik Teréz Óvóképző Főiskola, Szarvas

Dolgozatom célja lakóhelyem, Békésszentandrás nagyközség gyermekvédelmi tevékenységének bemutatása. Vizsgálom azt, hogy: melyek az egyes intézmények és szervek feladatai a gyermekvédelem vonatkozásában; milyen az egyes intézmények kapcsolata a községben működő egyéb gyermekvédelmi intézményekkel; milyen módszerekkel és hatékonysággal végzik az egyes intézmények feladataikat.

Vizsgálódásom kiterjed a védőnői hálózatra, az óvodai és iskolai gyermekvédelmi munkára, az egyház, a rendőrség és a gyámhatóság tevékenységére.

A dokumentumok elemzése, az irányított beszélgetések alapján gyűjtött információim összegzem s tárom fel lakóhelyem napi gyakorlatát a témával kapcsolatosan.

Vizsgálódásom alapján egyértelműen kirajzolódik a gyámhatóság koordináló szerepe a községben. Érzékelhetővé válik, hogy a védőnők, az óvodai és iskolai gyermekvédelmi felelősök szoros kapcsolattartással, együttes tevékenységgel eredményes tevékenységet folytatnak.

Előrelépést jelentene egy aktív családgondozási rendszer kiépítse, mely a megfelelő eszközökkel képes lenne a rászoruló családok segítségére lenni.

Megoldásra váró feladat a közeli városban működő Nevelési Tanácsadóval való kapcsolatfelvétel a pedagógiai és pszichológiai tanácsadás és segítés érdekében.

*

Témavezető: FEHÉR VERONIKA főiskolai docens

ÓVODÁSKORÚ GYERMEKEK AKTÍV ÉS PASSZÍV SZÓKINCSÉNEK VIZSGÁLATA

TOLNAI ILDIKÓ–PERGEL HAJNALKA
Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Budapest

Vizsgálódásunk célja adatgyűjtés az adott csoport expresszív és receptív szókincsére vonatkozóan. Másrészről rövid előtanulmány egy aktív szókincsvizsgálati eljárás előstandardizálási munkálataihoz, amely objektív lefolytatásához szükségesnek tartottuk az ép értelmű, halló gyermekek célirányosan kiválasztott csoportjának kontroll vizsgálatát. Ennek elkészültével lehetőség nyílik - többek között - hallássérült gyermekek és felnőttek nyelvi szintjének sokoldalú, alaposabb felmérésére.

A felmérést a Peabody és a Gardner szókincsvizsgálati eljárással végeztük. A Peabody teszt a passzív szókincset vizsgálja, melynél a feladat 4 képből a hívószó kiválasztása. A Gardner-féle teszt az expresszív felmérési eljárások közé tartozik. Itt a képek aktív megnevezése a feladat.

A vizsgálatokat 92 ép hallású, óvodáskorú gyermekkel végeztük el, budapesti és vidéki településeken. Ezek közül 61 gyermek felmérése a Gardner-expresszív szókincsvizsgálati eljárással, további 31 gyermek vizsgálata pedig mindkét teszttel (Gardner és Peabody) megtörtént. A nyerspont-értékek alakulását vizsgálva először a kapott átlagértékek elemzésére került sor, összehasonlítva a két tesztben elért eredményeket. A vizsgálat eredményei szerint az aktív és passzív szókincsre az egyenes ívű fejlődés jellemző. Az expresszív és receptív szókincs részletes mennyiségi és minőségi elemzésére nyújtanak lehetőséget a – mindkét tesztben megjelenő –főnevek, számszerint 12 fogalom. Az adott válaszok összehasonlításával képet kaphatunk arról, hogy az egyes életkori csoportok vonatkozásában mikor és hogyan jelennek meg az egyes szavak a receptív és expresszív szókincsben.

Megállapíthatjuk, hogy a két teszt használata objektív választ adhat a vizsgált személy verbális szintjére vonatkozóan.

*

Témavezető: DR. CSÁNYI YVONNE tanszékvezető főiskolai tanár

PIAGET FEJLŐDÉSELMÉLETÉNEK PEDAGÓGIAI IMPLIKÁCIÓI

TOMPA TAMÁS
Miskolci Egyetem

Dolgozatomban Piaget fejlődéselméletének pedagógiai relevanciájára igyekeztem rámutatni. Ezt oly módon teszem, hogy a dolgozat elején vázolom magát az elméletet főbb vonalaiban, azután szembesítem egy, a pedagógiai illetékességét vitató kritikával. Ezután felvillantok néhány kísérletet Piaget elveinek gyakorlatba ültetésére. A dolgozat második részében ezek közül elemzek egyet részletesebben, néhány aktualizáló megjegyzés keretében.

*

Témavezető: DR. TRENCSÉNYI LÁSZLÓ egyetemi docens

A MÉDIAERŐSZAK HATÁSA ÓVODÁSKORBAN

TÓTH ATTILA–SIPOS JÁNOS
Comenius Tanítóképző Főiskola, Sárospatak

Dolgozatunk célja, hogy rávilágítson a médiák (TV, video) által az óvodáskorú gyermek felé közvetített erőszakos magatartású modellekre, amelyek gyakorisága személyiségükben torzulásokat, zavarokat idézhet elő. Egyre több cikk, tanulmány, intézkedés lát napvilágot a média gyermeki fejlődést károsító hatásáról, a túlzott mértékű televíziófüggőségről.

Óvodai gyakorlataink során számtalan esetben találkoztunk gyermekeink körében az agresszív viselkedés különböző mértékű és minőségű megnyilvánulásaival, amelyek okainak kutatása során a pszichikus és szociokulturális háttér mellett számos esetben a média által közvetített erőszak nyomai is felfedezhetők voltak a gyermek reakcióiban és magatartásformáiban.

Kutatásunk során feltáró jellegű módszereket használtunk a probléma bemutatására, értelmezésére. Alkalmazott módszereink között szerepe: megfigyelés, rajzvizsgálat, önmegfigyeltetés, kikérdezés (szóbeli interjú, kérdőív, "álom-interjú").

Az elért eredményeink rámutatnak arra, hogy a médiák által közvetített erőszak különböző intenzitással hat az óvodás gyermekre, eltérő reakciókat és a megnyilvánulásokat vált ki negatív, pozitív formában. Továbbá eredményeink arra is felhívják a figyelmet, hogy az óvodai nevelés során kiemelt jelentőséggel kell foglakoznunk az erőszakos magatartás kezelésének technikai kérdéseivel és az erőszakkal való találkozás során a szocializált reagálásmód megtanulásának lehetőségeivel.

Dolgozatunk záró fejezetében tapasztalataink alapján azokat az óvónőknek szóló ajánlásainkat foglaljuk össze, amelyek megítélésünk szerint a mindennapok gyakorlatában jól hasznosíthatóak.

*

Témavezető: FERÓNÉ KOMOLAY ANIKÓ tszv. főiskolai docens

GYERMEKKORI BŰNÖZÉS PEDAGÓGUSSZEMMEL

TÓTH JULIANNA
Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola, Győr

Az általam választott téma nagy területet ölel fel, ezért dolgozatomban a súlyponti kérdések ismertetésére vállalkoztam.

Vizsgáltam a gyermekkori bűnözés kiindulópontjait, a bűnelkövetők nemenkénti, koronkénti elosztását, családi környezetét, iskolai végzettségüket.

Mindezt statisztikai adatokkal támasztom alá, amelyek több évet ölelnek fel és az ország összes megyéjére kiterjednek.

Helyzetképet adok a 90-es évek magyar társadalmáról, a fiatalok helyzetéről ebben az időszakban. Kitérek a narkómániára, mint korunk egyik nagy veszélyforrására, valamint összefüggésbe hozom e problémát az ifjúságvédelemmel.

Közlöm a rendőrségi intézkedések fajtáit, jogi hátterét a bűnelkövetők cselekedetének megfelelően.

Leírom intézménylátogatásaim során szerzett tapasztalataimat, s ezen intézmények munkatársaival, lakóival készített riportjaimat.

Összefoglalásként megpróbálok reális helyzetképet adni a gyermekkori bűnözés mai állásáról, valamint annak visszaszorításáról, beleévé a pedagógusok fontos szerepét, lehetőségeit a bűnmegelőzésben.

*

Témavezető: KOCSIS JÓZSEFNÉ főiskolai adjunktus

A KECSKEMÉTEN ÉS VONZÁSKÖRZETÉBEN ÉLŐ HALLÁSSÉRÜLT GYERMEKEK INTEGRÁLT NEVELÉSE

TÖRÖK TÍMEA
Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Budapest

Tanulmányomban arra vállalkoztam, hogy feltárjam országunk egy régiójának – Kecskemét és vonzáskörzetének – helyzetét a hallássérült gyermekek integrált nevelése szempontjából.

A vizsgálathoz a kikérdezés írásbeli formáját (egy 3 részből álló kérdőívet) használtam. Az első rész a gyermekre vonatkozó általános ismeretek megszerzésére szolgált, egyben vizsgálva a nevelő tájékozottságát a hallássérült gyermekről. A második részben a pedagógus véleménye rajzolódik ki az integrált gyermekről, az integrációhoz való hozzáállásáról és a szakmai kompetenciájáról. A harmadik részt a vizsgálatvezető töltötte ki. Itt rögzítettem az integráció típusát, az előzőleg bekért adatokat a gyermek hallásveszteségéről, iskolásoknál az utolsó kiadott bizonyítványt, és a megfigyelés után értékeltem a gyermek beszédének érthetőségét. Mindez kiegészült a passzív (Peabody) és az aktív (Gardner) szókincsteszt felvételével. A kérdőívet 11 tanuló tanítója, 7 óvodás óvónője és egy bölcsődés gyermekfelügyelője töltötte ki. Az adatfeldolgozás a BGGYTF kutató laboratóriumában készült a BMDP programcsomag felhasználásával.

Eredményeim elmondható, hogy Kecskemétre és vonzáskörzetére még csak a preintegrációs stádium jellemző. Vagyis a lehetőség elvben adott, de a pedagógiai, gyógypedagógiai feltételek hiányosak, hiányzik a gyógypedagógus, és a. tanítók, óvónők nincsenek felkészülve a speciális nevelési szükségletek kielégítésére. Nagyfokú a tájékozatlanság: sem az önkormányzatban, sem a pedagógusokban, és ebből kifolyólag a szülők nagy részében sem tudatosodott még ez a jogilag ugyan már alakulni látszó, de jelenleg a feltételek terén még alig-alig rendezett alternatíva.

*

Témavezető: DR. CSÁNYI YVONNE tanszékvezető főiskolai tanár

NAGYÍTÓ – KÖZÉPISKOLÁSOK TÁRSADALMI KÉPZÉSE

VIKOR CSABA
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

Ebben a dolgozatban a mai, magyar kamaszoknak és mind azoknak, akik valamilyen módon kapcsolatban állnak velük (családtagok, tanárok), kívánok egy olyan – kapcsolat és jellemépítő – képzési programot bemutatni, mely célul tűzte ki, hogy "a már nem gyerek, de még nem felnőtt fiatalok" jobban eligazodjanak az élet útjelző tábláinál.

Mert táblák bizony vannak ...! Az egész társadalom számára fontos az, hogy ezek már ifjú korban ismertté váljanak, hiszen: "A világ olyanná alakul, amilyenné a fiatalságot nevelik."(Jókai Mór)

Ez a program épít a gyerekek családban és az iskolában elsajátított tudására, képességeire, készségeire. Azokat egy demokratikus társadalom normáihoz szeretné igazítani. Egyben jellemépítő, és társadalmi problémákat megelőző funkciókat kíván képviselni és átörökíteni.

Nyilvánvaló, hogy az effajta képzést nem könnyű beilleszteni az oktatási rendszerünk merev szerkezetébe, de nem csak oda, hanem a gyermekvédelem és a Katolikus Egyház feladatvállalásai közé is. Úttörő munka ez a javából. Ehhez sok-sok együttműködésre van szükség (a személyek (tanár–diák–szülő–szociális munkás–pszichológus–lelkész és intézmények között). Ebben én, mint e program projekt felelőse egyedül nagyon keveset tudok előrelendíteni, nagyon nagy szükség lenne arra, hogy sokan felismerjük tennivalóinkat jövőnk és gyermekeink jövője érdekében.

*

Témavezető: DR. VARGA ISTVÁN tszv. főiskolai tanár

A *NAT* ÉS A VIZSGARENDSZER

VINCZE SZILVIA
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

Dolgozatom az 1998-ban bevezetésre kerülő Nemzeti Alaptantervről, illetve a hozzá kapcsolódó, de még kidolgozás alatt álló vizsgarendszerről szól.

Munkám két szerkezeti egységre tagolódik. Az első részben arra az ellentmondásra keresem a magyarázatot, hogy milyen okai lehetnek annak, hogy a pedagógusok jelentős része bár igényelte a közoktatás megváltozását, most mégis ellenségesen viszonyul a NAT-hoz?

A második részben az alaptantervhez szorosan kapcsolódó vizsgarendszerrel foglalkozom. Arra a kérdésre keresem a választ, hogy hogyan lehetne kialakítani olyan optimális, a pedagógusok és a diákok számára egyaránt elfogadható vizsgarendszert, amely képes lesz igazodni korunk megváltozott körülményeiből adódó követelményekhez, és elvárásokhoz.

Az iskolai oktatás hatékonyságának növelése az egyik legjelentősebb probléma. Az igazi változásoknak magában az oktatás struktúrájában kell végbemennie. A bevezetésre kerülő alaptanterv megengedi, hogy az iskolákban a nevelés szelleme sokféle legyen, s ugyanazon értékek alapján a tanítás tartalma is különbözzék egymástól. Ez azt jelenti, hogy az iskolák szakmaiságukat tekintve lényegesebben önállóbakká válnának. A szülők, a felsőoktatási intézmények, a munkaadók ugyanakkor meg akarnak győződni gyermekeik, hallgatóik, munkavállalóik tudásáról, az iskolai képzés hatékonyságáról. Ezért a képzés minőségének és tartalmának ellenőrzése nagyon fontos feladat lesz. Ennek eszközei a vizsgák, a teljesítménymérések lesznek. Az érettségi vizsgarendszer átalakítása során az érettségi dokumentumnak összetettebbé kellene válnia.

*

Témavezető: DR. POLONKAI MÁRIA egyetemi adjunktus

ÚJSZÁSZY KÁLMÁN PEDAGÓGIAI MUNKÁSSÁGA A XX. SZÁZADI NEVELÉSBEN

VIRÁGH ANNA
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen

Újszászy Kálmán (1902–1994) a XX. sz. nagy nevelője, Sárospatak legnagyobb építőmestere volt. Életpályáját végig beragyogta a hit, haza és emberiség. Magatartásával, hitével, igazsága erejével világított mindenki számára. Közelébe gyűlt össze a tanulni vágyó fiatalság, az európai szellemiség, az ismerősök és ismeretlenek, azok, akiknek hiányzott az atyai szó. Nemzeti önbecsülést és emberi önismeretet tanulhattak nála a fiatalok, olyan önértékelést, amely a hitére, kultúrájára, munkájára volt büszke.

Tanítványait a problémák látására, a megoldás, a segítés munkálására, a nyitottságra nevelte. Szavaiból, egész egyéniségéből a szeretet sugárzott, mert tudta, hogy nevelése csak akkor lehet eredményes, ha szeretetből fakad.

Célirányos munkával részt vett a Sárospataki Református Kollégium új oktatási és nevelési programjának kidolgozásában és megvalósításában. Világosan látta, hogy a magyar falunevelést szerves egységként kell beépíteni a magyar nevelés egészébe. Ehhez a törekvéshez szabta tennivalóit is: szociológiai szeminárium, majd faluszeminárium és népfőiskola beindítása, paraszttehetségek felkutatása, a munkatábor-mozgalom irányítása és a regös munka támogatása.

A faluszemináriumban: a belső munka elméleti jellegű, míg a külső munka gyakorlati síkon mozgott. Kiszállások során végezték értékmegőrző, értékátadó szolgálatukat. Tárgyi eredményei közé sorolhatjuk a faluszemináriumi könyvtárat, a falvakban szertejáró vándorkönyvtárat, a begyűjtött adatok összességét, a tárgyi és szellemi néprajzi gyűjteményt, a rajz-, levelezőlap-, fénykép- és nyomtatványgyűjtemény.

Újszászy Kálmán munkássága által művelődéstörténetünk, magyarságismeretünk gazdagodott.

TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI TÁMOGATÓ

*

Témavezető: DR. VARGA GÁBOR főiskolai docens

PILLANTÁS EGY TÁVOL-KELETI ORSZÁGRA – A JAPÁN OKTATÁS RENDSZERE, SAJÁTOSSÁGAI

VOJTS ADRIENN
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

A magyar közoktatási reform (a közoktatási törvény módosítása, a NAT bevezetése stb.) idején különösen kíváncsivá tesznek bennünket más országok oktatási eredményei, ezek hazai alkalmazási lehetőségei. Ebben a dolgozatban a szerző adaptálható tapasztalatok közreadására vállalkozik, melyeknek forrása a japán közoktatási elemzése.

A dolgozat témájából fakadóan nem volt szükség hipotézisek megfogalmazására, mivel a feltételezés maga a rendszer hibátlan működése. (Bizonyítékok keresése.)

Az irodalom feldolgozását kronológiai szempontok szerint végezte. Külön tárgyalja az oktatásirányítás történeti vonatkozásait (reformok), az iskolák napirendjét iskolatípusonként, a tantárgyi struktúrát képzési szisztémánkén, a vizsgarendszert és a tudományos fokozatok megszerzési lehetőségeit. Bemutatja a japán iskolarendszer egészét. Kiemelt helyet kapott a dolgozatban a pedagógusképzés, ami az oktatási szempontú megközelítésből egyenesen következik. A szakirodalmat aprólékosan ismerteti annak ellenére, hogy nem áll rendelkezésre magyar nyelven egyetlen a témával foglalkozó gyűjteményes összehasonlító pedagógiai munka sem. A témával foglalkozó, főként folyóiratcikkek többnyire a japán oktatási rendszer egy-egy részét mutatják be.

A dolgozatban feltárt tények összegezésével, a "japán csoda" hátterében meghúzódó ellentmondások felismerésével zárja a kutatást.

*

Témavezető: NÉMETHNÉ TÓTH ÁGNES főiskolai tanársegéd

PÁRHUZAMOK A NEVELÉSTÖRTÉNETBEN: *ALEXANDER SUTHERLAND NEILL* ÉS *ANTON SZEMJONOVICS MAKARENKO*

WEISZMÜLLER ÁGNES ANNA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

A dolgozat két, látszólag egymással mindenben ellentétes pedagógiai hitvallás és gyakorlat összevetésére vállalkozik. Az egymástól földrajzilag és eszmei szempontból egyaránt igen távol élő kortársak pedagógiai robinzonádjának karaktere ellentétes kulcsfogalmak sorával ragadható meg. Ezek: szabadság és rend, egyén és közösség, játék és munka. Ugyanakkor a dolgozat – a szerzők mérlegkészítő, tapasztalat összegző (Neill esetében magyarul még nem olvasható) munkái alapján – bizonyítani igyekszik az ellentétek mögött rejlő közös vonásokat is.

Neill liberális és Makarenko kommunista pedagógiai utópiája egyaránt a saját szélesebb társadalmi közege által deklarált értékrend radikális képviseletére és közvetlen megvalósítására törekedett.

A két világháború közötti angol, illetve szovjet társadalom állapotának és elvárásainak, illetve a két gyermekközösség összetételének különbségeit, valamint a pedagógiai koncepciók gyökereit, fogantatását felvázoló bevezetés után a két nevelő céljainak, önkormányzatról, büntetésről, játékról és munkáról alkotott nézeteinek vizsgálata fényt derít az eltérésekre és az érintkezési pontokra. Például arra, hogy bár a két nevelőnek összebékíthetetlenek a büntetésről vagy az egyén, illetve a közösség elsődlegességéről alkotott nézetei, az önkormányzat működésének és a büntetés praxisának a leírásában árnyaltabbá válnak és közelednek az álláspontok.

A két tökéletesen időszerűtlen nevelői világ megidézése és összevetése talán azzal a "haszonnal" járhat, hogy a kettő együtt egy lehetséges radikális viszonyítási pontot jelenthet a mai hazai közoktatási gyakorlat és az alternatív pedagógia törekvések számára.

*

Témavezető: DR. SZABOLCS ÉVA egyetemi adjunktus

AZ EGYHÁZI ISKOLÁK A NEVELÉS SZOLGÁLATÁBAN
(AZ ALBERTFALVAI DON BOSCO KATOLIKUS ÁLTALÁNOS ISKOLA)

ZÁGONINÉ DABI ANNAMÁRIA
Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola, Győr

Miben rejlik az egyházi iskolák titka? - Erre a kérdésre nagyon nehéz válaszolni, de dolgozatom elkészítésével szeretném feltárni ezt a titkot. Az első részben a II. Vatikáni Zsinat nyilatkozatát mutatom be a keresztény nevelésről, a második részben Don Bosco életét és nevelési módszereit tárgyalom, melyet az újonnan alakult Albertfalvai Don Bosco Katolikus Általános Iskola hűen tükröz. A nevelési program három gondolatra épül (értelem, vallás, szeretet), melynek középpontjában a pedagógus személyes példaadása áll, megteremtve a bizalom és kötelességtudás légkörét, ahol a keresztény értékek érvényesülnek.

A munkámat megfigyelésekkel, kérdőíves felmérésekkel, dokumentumelemzéssel, és egy interjú segítségével végeztem. Ezáltal megpróbáltam hiteles képet festeni az iskola ünnepi–hétköznapi életéről és a hitre nevelésről.

A mai világ egyik legaktuálisabb kérdése: Van-e igény az egyházi iskolákra? Kutatásaim eredményei azt mutatják hogy van, sőt az értékvesztett világ egyik mécsese az egyházi iskola, mely a sok nehézség ellenére küzd, harcol a fiatalságért, az egyház reménységéért. Ezért fontosnak tartom, hogy az Egyház több lehetőséget és bizalmat kapjon az oktatásnevelés terén, mivel "...megteremti az evangéliumi szabadság és szeretet légkörét az iskolai közéletben. Az egyetemes kultúrát úgy kapcsolja össze az üdvösség hírével, hogy a hit fénye járja át a világról, életről és emberről szerzett ismereteiket. Így a katolikus iskola lépést tart korunk fejlődésével, növendékeit ráneveli a földi haza munkálására, előkészíti őket Isten országának szolgálatára, hogy apostoli életükkel mintegy kovásza legyenek a társadalomnak." (II. Vatikáni Zsinat).

*

Témavezető: DR. CSEHI LAJOS főiskolai adjunktus

SZEXUÁLIS KULTÚRÁRA NEVELÉS AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

ZVARA MÓNIKA
Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, Eger

Ez a téma ma különösen aktuális, amikor lépten-nyomon szembetaláljuk magunkat a szexualitás visszás, káros megnyilvánulásaival, nap mint nap szembesülünk a nemi szabadosság elferdült, a jó ízlést sértő formáival.

Hipotézisem így foglaltam össze:

– az általános iskola nem készít fel a harmonikus nemi életre;

– a pedagógusok nagy része felkészületlen, vagy szégyenli a témát;

– a főiskola nem nyújt kielégítő képzést a hallgatók számára.

Munkám során következő fő célok vezéreltek:

– hiteles képet kapni az általános iskolások nemi neveléséről;

– megismerni a hallgatók és a pedagógusok biológiai-pszichológiai-módszertani felkészültségét, hozzáállását, érzelmeit;

– és a tapasztalatok alapján megkeresni a megoldás lehetséges pozitív útjait.

Vizsgálataimat Eger általános iskoláiban és az Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolán végeztem, melyek során kérdőíveket töltettem ki, órákat figyeltem meg, dokumentumokat elemeztem és interjúkat készítettem.

Dolgozatommal nemcsak az volt a célom, hogy egyszerűen csak dokumentáljam az iskolákban folyó nemi nevelés minőségét és feltételeit. Munkámban azt is felvázolom, hogy véleményem szerint milyennek kellene lenni a szexuális kultúrára nevelésnek, a pedagógusok milyen kritériumoknak feleljenek meg, hogy milyen legyen egy szexuálisan kulturált fiatal, akit kiengedünk az iskola kapuján.

*

Témavezető: DR. LACHATA ISTVÁN főiskolai tanár

PSZICHOLÓGIA

SZEMÉLYISÉGTÉNYEZŐK ÉS ÖNPERCEPCIÓ HATÁSA A HIPNOTIKUS ÉLMÉNYEKRE

ANDRÁS KATALIN
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

Azt vizsgáltam, miként hat a hipnózisbeli relaxáció, raport, disszociáció élményére és a hipnózis megítélt mélységére az olyan személyiségtényező, mint a represszió-szenzitizáció és a hipnotikus fogékonyság, valamint az önpercepció lehetősége a fogékonyság bemérése során. A kísérleti személyek első csoportjában (n=10, kontrollcsoport) a szubjektív élmények értékelésére (HEQ-S skála kitöltésére és a mélység 1–10 pontos skálán való megítélésére) a szuszceptibilitás Harvard Csoport Skálával történő bemérése után került sor. A kísérleti csoport (n=19) esetén az élmények és a mélység értékelése a Harvard Csoport Skála indukciója után, a szuggesztiók előtt történt meg. A represszió-szenzitizáció (RESE) skálát a hipnotikus üléstől függetlenül, későbbi alkalommal töltötték ki a vizsgálatban résztvevők.

A vizsgálat eredményei arra utalnak, hogy: (1) a represszió-szenzitizáció skálán elért pontszám nincs hatással a hipnotikus élmények, sem a megítélt mélység értékelésére; (2) a hipnotikus fogékonyság és a szubjektív bevonódás faktorai – a relaxáció kivételével – , valamint a megítélt mélység között erős pozitív korreláció mutatható ki; (3) A szuggesztiók teljesítésének illetve nem teljesítésének érzékelése a hipnotikus fogékonyság bemérése során hatással van az élmények és a mélység megítélésére, ugyanis a disszociáció faktorának kivételével a kísérleti csoport különböző szuszceptibilitású tagjai hasonlóképp értékelték élményeiket és a hipnózis mélységét, míg a kontrollcsoportban eltértek a megítélések attól függően, hogy a személyek mennyire voltak fogékonyak a hipnózisra. A fogékonyság ismerete leginkább az alacsony szuszceptibilitásúakat "keserítette el".

*

Témavezető: DR. SZABÓ CSABA egyetemi adjunktus

SZUICIDOGÉN KLÍMA?
ÖNGYILKOSSÁGGAL KAPCSOLATOS ESETTANULMÁNYOK ÉS ATTITŰD-VIZSGÁLAT

ANTAL ÁRPÁD–KOVÁCS LÁSZLÓ
Babes-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

A két tanulmányt magába foglaló dolgozat egy átfogó – az alsórákosi (Brassó megye) öngyilkosságokra vonatkozó – kutatás két periódusában összegyűjtött adatok feldolgozásának eredményeit tartalmazza.

I. Az első tanulmányban – a téma sajátossága miatt – a perfektuált szuicídiumok és az öngyilkossági tentamenek egy térben és időben szűk csoportját vizsgálatuk. A letális kimenetelű öngyilkosságok esetében időbeli halmozódásuk készítetett a vizsgálat helyszínének (Alsórákos - Brassó megye), valamint a vizsgált időintervallumnak (1993 január – 1994 június) a választására. Összehasonlítás végett – hasonló struktúrájú – interjúkat alkalmaztunk a budapesti Korányi Kórházban öngyilkosságot megkísérelt egyénekkel. A másfél év során szuicidált egyének esteinek rekonstruálását célzó felstrukturált kérdőívet az illető hozzátartozói és ismerősei körében alkalmaztuk. Ezen esettanulmányokból kiderül, hogy melyek azok a társadalmi, pszichológiai, gazdasági és egyéb faktorok, melyek leginkább elősegítik az öndestrukciós magatartást kialakulását.

II. Dolgozatunk második része az öngyilkosság jelenségével kapcsolatos attitűdöket vizsgálja Alsórákoson, valamint – összehasonlítás végett – egy hasonló szociodemográfiai jellemzőkkel rendelkező községben (Kalotaszentkirály, Kolozs megye). Vizsgálatunkban arra a kérdésre kerestük a választ, hogy kimutatható-e különbség a magas és alacsony öngyilkossági rátával rendelkező község lakóinak öngyilkossággal szembeni attitűdjében. Hipotézisünk szerint a riasztó méreteket öltő jelentés magyarázat a helyi társadalom szubkutúrájában, szociális kapcsolathálózatában, valamint az interperszonális támaszrendszerének nagyságában és minőségében is keresendő, tehát a deviáns támaszrendszerének nagyságában és minőségében is keresendő, tehát a deviáns viselkedésmódok szocializációs utakon épülnek be az egyén személyiségébe.

A kutatás befejező része a vizsgált, illetve a kontroll község összpopulációjának kérdőíves felmérése – reményeink szerint – lehetőséget nyújt majd általános érvényű következtetések levonására, prevenciós stratégiák kidolgozására.

AZ ÉLET NEM HOLNAP KEZDŐDIK
AMÍG SCRIPT ÉS DISSZONÁNS JÁTSZMA

BADICS LÁSZLÓ
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

„Színház az egész világ, s színész benne minden férfi és nő"– írja Shakespeare. Szavai végére pontot, kérdőjelet, vagy felkiáltójelet tegyünk?

Esszé jellegű dolgozatom a berne-i játszmaelmélet és gyakorlat alapján a játszmakutatás lehetőségeit vázoltam fel, mint például történelem, filmművészet, álompszichológia, etológia. A mindennapi élet interakciós technikáit lehet-e tanulni, nem élünk-e meg disszonanciát, s ebből eredő játszmát? Hol kell élnünk: a múltban, a jelenben vagy a jövőben?

Módszereim között szerepelt az ún. Pszicho-klubos csoportos beszélgetés, egyéni mélyinterjúk.

Igazából a kérdés még mindig nyitott, a dolgozat erényei a kérdésfeltevésben ragadható meg, mert kérdezni is tudni kell...

*

Témavezető: SÁNDORNÉ BOGÁTH MARGIT főiskolai adjunktus

SZUBLIMINÁLIS INGEREK HATÁSAINAK VIZSGÁLATA SZEMANTIKUS DIFFERENCIÁL SKÁLÁVAL

BÓTA BARNABÁS–SOÓS ISTVÁN
Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs

Kísérletünkben a szubliminális ingerek hatásának létezését kívánjuk megvizsgálni James Vicary sokat vitatott, 1956-ban elvégzett (?) kísérlete alapján, melynek során mozifilmbe vetített szubliminális üzenetek hatására megnőtt a kóla és pattogatott kukorica fogyasztása. A nagy vihart kavart kísérlet számos ponton megkérdőjelezhető, módszertanilag pontatlan.

Elsődleges célunk a jelenség tisztázása, vagyis az említett kísérlet módosított, kontrollálható feltételek között történő elvégzése volt. Ennek keretében tizenöt perces videofilm-részletbe 40 ms terjedelmű ingereket, képeket és feliratokat iktattunk. A képek és feliratok percenként, váltakozva jelentek meg.

Az ingeranyagok alapján három csoportot hoztunk létre. Az első kísérleti csoport képe egy videóra felvett szörppel teli poharat ábrázolt, az írásos felszólítás "Igyál szörpöt!" volt, világoskék alapon piros betűkkel. A második kísérleti csoport képe egy videóra vett ropival teli tányért ábrázoló kép, felirata "Egyél ropit!" volt. A kontrollcsoport képe egy fantáziakép volt, felirata pedig értelmetlen szöveg, mely hasonlított a másik két csoport feliratához: "Egzál kepkot!".

A film megnézése után a kísérleti személyekkel Szemantikus Differenciál Skálát töltettünk ki a látott filmrészletre vonatkoztatva. A kapott adatokat varianciaanalízissel, Bonferroni-féle páros összehasonlítással és faktoranalízissel vizsgáltuk meg.

Eredményként két lényegi tulajdonságpár (édes–sós, illetve hosszú–rövid) mentén szignifikáns eltérést kaptunk a szörp- és kontrollcsoport illetve a ropi- és szörpcsoport között.

Következtetésként annyit vonhattunk le, hogy a jelenség valóban létezik, a hatás természetének behatóbb vizsgálatához azonban kevesebb változót tartalmazó kísérleti elrendezést kell alkalmaznunk.

*

Témavezető: BERNÁTH LÁSZLÓ tudományos munkatárs
és DR. RÉVÉSZ GYÖRGY egyetemi adjunktus

AZ IMPULZÍV VÁSÁRLÁS TERMÉSZETE KÜLÖNBÖZŐ KULTÚRÁKBAN

CZEGLÉDI RÉKA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Míg az impulzív vásárlást, a közgazdasági, marketing és pszichológiai szakirodalom mint előre nem tervezett, érzelmek irányította vásárlói magatartást írja le, addig ebben a dolgozatban, szociálpszichológiai megközelítésben, emocionális kompenzációként és a szimbolikus self kiteljesítés egy lehetséges formájaként kívántam vizsgálni.

Ezen megközelítés feltételezi, hogy az impulzív vásárlás a személyes és társas identitás anyagi szimbólumainak megszerzésére irányul, és nem feltétlenül célozza a fizikai szükségletek kielégítését. Az emberek az anyagi javakat pedig használhatják arra, más stratégiák mellett, hogy az énképük bizonyos dimenzióiban észlelt meg nem feleléseket kompenzálják. A vizsgálatban használt szociálpszichológiai modell értelmében azok a személyek, akik magas self diszkrepanciát élnek meg és nagy jelentőséget tulajdonítanak az anyagi javak birtoklásának, hajlamosabbak az impulzív vásárlásra.

Ez idáig a témát a nyugati ipari társadalmakban vizsgálták, azok összehasonlítása nélkül. Az eltérő gazdasági, politikai és vallási háttérrel rendelkező országok összehasonlítása jelentős magyarázó erőt ad az impulzív vásárlást leíró szociálpszichológiai modellhez, mivel adott kultúra közvetítette értékek befolyásolják a viselkedést.

Jelen vizsgálat Magyarországon, Németországban, Törökországban és Új-Zélandon, országonként 100 posztgraduális egyetemi hallgató bevonásával zajlott. A kérdőívek eredményei alapján választ kaptam arra, hogy az érintett nemzetek képviselői között milyen különbségek illetve hasonlóságok vannak az impulzívan vásárolt termékek tekintetében, a vásárlást előidéző faktorokban, a vásárláshoz kapcsolódó attitűdjeikben. Az értékválasztások szerkezetének feltérképezése által megmutatkozott a kultúra és a vásárlási magatartás közti kölcsönös egymásrahatás.

*

Témavezető: DR. FELVINCZI KATALIN egyetemi adjunktus

VIZSGÁZGATUNK? VIZSGÁZGATUNK?

CZÉGÉNYI ANDRÁS
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

Egy adott vizsgahelyzet számos tényező eredőjének függvénye (kreativitás, intelligencia, motiváció; a feszültség mértéke, fáradtság, időjárás, fényviszonyok, napszak stb.)

A dolgozat főleg a teljesítményt befolyásoló pszichológiai tényezőket vizsgálja. A pályamunka Kozéki Béla személyiségvizsgálatára támaszkodik eredendően. Felsorakoztatja a teljesítményt motiváló erőket (affektív, kognitív, effektív dimenziókat), de említést tesz gátló tényezőkről is (pl. tanulási képesség, reprodukciós problémák). Bemutatja a vonás- és állapotszorongás fogalmát is.

A vizsgáztatással összefüggő szociálpszichológiai ismeretek felvonultatása után főként saját kutatási eredményeinek bemutatására vállalkozik. Munkája e területen innovatív, eredményei további munkára sarkallnak.

A felmérések 12 felsőoktatási intézmény 126 harmad-, negyed- és ötödéves hallgatóira terjedtek ki.

Az eredmények ismertetése és értelmezése a dolgozat legterjedelmesebb része. A szerző a megértést grafikonok felhasználásával is segíti. A téma komolyságát oldandó, élvezetes anekdoták is találhatók a munkában. Ezek szereplői a tanárok, de ők sem csupán a történetekben fordulnak elő. A szerző a tanárok véleményének felhasználásával rajzolja meg az ideális vizsgázó képét.

A munka összegzésében javaslatokat találunk a vizsgázások hatékonyságának növelésére.

*

Témavezető: PÁGER MARGIT

A SZOMATIKUS TÜNETEK ÉRTELMEZÉSÉVEL ÉS AZ ÁLTALUK MEGJELENÍTETT PROBLÉMA TUDATOSÍTÁSÁVAL ELÉRT GYÓGYULÁS
(ELŐVIZSGÁLAT)

CSATOS TÜNDE
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

A dolgozat egy új betegségelmélet bemutatása és empíriával való kiegészítése. Az elmélet lényege az, hogy a gyógyulás a betegség értelmezése, üzenetének megfejtése révén, az általa megjelenített probléma feldolgozásával érhető el.

Kérdés, hogy a lakosságban milyen alapok vannak a betegségelmélet befogadására, vagyis felismerik-e az emberek a betegség kialakulásában a beteg felelősségét, rendelkeznek-e a betegség értelmezésének képességével, illetve képesek-e használni az analógiás gondolkodást a szimbolikus tünetek felismerésére.

Mindezt 122 személy kérdőíves felmérésével vizsgáltuk, akiket nem, életkor, végzettség és foglalkozás szerint csoportosítottunk.

Az eredmények azt mutatják, hogy az elmélet által elvárt szemléletmód egyedül a pszichológiai gondolkodásban jelenik meg, és a közgondolkodástól meglehetősen távol áll.

Az elmélet fontos, eddig figyelembe nem vett tényezők szerepére hívja fel a figyelmet a gyógyításban. Az empirikus vizsgálat kapcsolatot jelent az elmélet és a gyakorlat között, valamint új szempontok figyelembevételével segít pontosítani a betegséggel kapcsolatos nézetekről, betegségfelfogásról kialakult képet. Az új elmélet gyakorlatba történő átültetéséhez fontos az emberek attitűdjének, befogadási készségének ismerete. Ha ez megvalósul, úgy a gyógyításban új távlatokat nyithatunk meg.

*

Témavezető: DR CSÍKY-MÉSZÁROS MÁRIA egyetemi tanársegéd

INDIVIDUALIZMUS ÉS A SZUBJEKTÍV JÓLÉT VIZSGÁLATA SPORTOLÓK ÉS EGYETEMISTÁK KÖRÉBEN

CSUKONYI CSILLA
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

Az elmúlt néhány évben Magyarországon az individualista társadalmakra jellemzően az életöröm és a jólét került a figyelem központjába. Az individualizmus és kollektivizmus kérdésének és az ezzel összefüggő szociálpszichológiai jelenségek, az autoritarianizmus és a szubjektív jólét vizsgálata hazánkban még nem kezdődött el. Ezért egyrészt szűkebb mintán kipróbáltam e fenti jellegzetességek mérésére külföldön széles körben alkalmazott kérdőíveket, másrészt aktív sportolókat és magas szinten nem sportoló egyetemistákat hasonlítottam össze a már említett dimenziókban .

A vizsgálat 90 személy kérdőíves megkérdezésével folyt. Aktív sportolók (N=60): egyéni sportolók pl. triatlonisták, atléták, (N=30), és csoportos sportot űzők pl. kosárlabdázók, kézilabdázók (N=30).A kontroll csoport magas szinten nem sportoló egyetemistákból állt (N=30).

Három Likkert-típusú skálát használtam fel: A Triandis-féle (1995) Individualizmus és kollektivizmus skálát, a Szubjektív jólét skála felnőtt változatát (Grob, 1994) és az Adorno-féle F-skála és a Rokeach-féle D-skála rövidített változatát (1950).

A vizsgált hipotézisek vonatkozásában az egyéni sportot űzők körében fokozott individualizmus tapasztalható. Az aktív sportolók az életnek egy speciális oldalát is élvezik, ami a szignifikánsan pozitívabb életszeretetben jelentkezik. Kevésbé koncentrálnak a testi panaszokra, az élet problémáira, ez fokozott kitartásukkal, stabilitásukkal függhet össze. Az autoritarianizmusra vonatkozóan a csoportos sportolók bizonyultak leginkább autoristáknak. Gelfand és Triandis (1996) feltevése, hogy az autoritarianizmus és kollektivizmus számos eleme azonos, beigazolódott.

*

Témavezető: DR. SALLAY HEDVIG egyetemi adjunktus

A RITMUS DIMENZIÓI

DANCZI CSABA LÁSZLÓ
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Ritmikusság szinte minden jelenségben felbukkan, mégis feltűnően keveset tudunk róla. Mintha tudat alatt érzékelnénk a ritmikus változásokat, az egyes (jól ismert) ritmusképletek felismerésén túl az apróbb (ám annál lényegesebb) módosulásokat észre sem vesszük. Inkább kulturálisan meghatározott struktúrákat ismerünk fel a hallott hangmintában, mint a tényleges ingereknek megfelelő hangélményt.

Kísérleti személyek ritmus meghatározásaiból szólistát állítottam össze, majd öt ritmust bemutatva megkértem őket, hogy húzzák alá az éppen hallott ritmushoz illő szavakat. Az egy ritmusra különböző személyek által adott szóaláhúzások száma alapján cluster-analízist végeztem és így négy csoportot kaptam: statikus-mozgalmas; heves-nyugodt; összetartó-széteső; és szabályos-szabálytalan. Skálákat állítottam össze e dimenziókra, majd kísérleti személyeimet arra kértem, helyezzenek el a végpontjai között újabb ritmusokat. Faktoranalízissel két – statikus-mozgalmas és szabályos-szabálytalan – dimenziót kaptam. A ritmusok score-jait koordináta rendszerben ábrázolva feltűnik, hogy a tengely statikus oldalán a ritmusok szabályosság tekintetében nem szóródnak, szemben a mozgalmas oldal nagy változatosságával.

Értelmezésben az eredmények azt jelzik, hogy sokféle mozgalmas, míg alig néhány statikus ritmusmintánk van. A statikus ritmusok gyakorlatilag csak relatív mozgalmasságukban térnek el. A ritmus (a vesztibuláris rendszer és a hozzá kapcsolódó proprioceptív élményegyüttes közvetítésével) mozgást fejez ki. Ezt használja fel a legkülönfélébb kultúrák rituális és világi tánca, a táncoló dervisek és az imamalmukat pörgető szerzetesek az indiai ashramban.

*

Témavezető: DR.FARKAS ANDRÁS
főmunkatárs (MTA Pszichológiai Int.)

A JÖVŐ PEDAGÓGUSAINAK MENTÁLHIGIÉNÉJE

DEMJÉN ZSUZSANNA–GÁSPÁR GYÖRGYI–NAGY NÁRCISZ
Wargha István Pedagógiai Főiskola, Hajdúböszörmény

A pedagógus személyiségének fontos összetevője a lelki harmónia, kiegyensúlyozottság. Belső egyensúly hiányában a magas szintű szakmai tudás nem érvényesülhet, a pedagógus nem nyújthat megfelelő modellt a világgal és önmagával való harmonikus együttélésre.

Vajon mindig elégedettek és boldogok a leendő pedagógusok?

Milyen stresszhelyzeteket kell megélniük a főiskolai hallgatóknak?

Milyen mentálhigiénés problémákkal küzdenek?

Főiskolánk mentálhigiénés állapotának feltérképezése során vizsgáltuk a hallgatók személyiségét, stresszre való reagálásukat, feszültségoldó módszereiket, önnevelésük tudatosságát, életmódjukat, valamint az iskola által biztosított lehetőségeket, melyek a lelki egészség magasabb szintjének elérését célozzák.

Vizsgálataink eredményeiből választ kaptunk arra,

- hogy milyen mértékű főiskolásaink szorongása;
- a diákok életmódja milyen stresszhelyzetek kialakulását segíti elő;
- mit tehetünk mi, hallgatók a feszültség projiciálása érdekében;
- milyen eszközeink vannak a feszültség oldására;
- ismerik-e az összefüggéseket a stresszorok és azok pszichés, illetve szomatikus tünetei között;
- hogyan tud segíteni a főiskola a probléma megoldásában.

Az általunk kapott eredmények értelmezése közben felmerült a kérdés, vajon a felelősség a diákokra, vagy a pedagógusképző intézetekre nehezedik nagyobb súllyal?

*

Témavezető: BALOGH ÉVA főiskolai adjunktus

TANULÁSI ZAVAROK (DYSLEXIA, DYSGRAPHIA STB.) KORAI FELISMERÉSE VIZSGÁLATOKKAL

FARKAS JOHANNA
Illyés Gyula Pedagógiai Főiskola, Szekszárd

Az olvasás-írástanulás problémája napjainkban egyre szélesebb kört érint. Magyarországon a 60-as évektől megindultak a dyslexiás gyerekek megsegítésére történő törekvések. Mi a dyslexia? Hová vezethető vissza a kialakulása, ez még napjainkban is sokat vitatott kérdés. Megoldását mind több tényező sürgeti. Egyrészt az információáramlás rohamos felgyorsulása, másrészt az oktatás színvonalának növekedése. A probléma, azaz a dyslexiára való hajlam már a nagycsoportban kideríthető. Ennek érdekében számos teszt született.

Dolgozatom témája ezeknek a vizsgálatoknak a gyakorlati alkalmazása és az eredményekre építve terápiás terv összeállítása. Célom, hogy hozzájáruljak a dyslexia - veszélyeztetett gyerekek megsegítéséhez.

*

Témavezető: RAJKÓNÉ KISS ÁGNES gyógypedagógus

AZ ÓVODAPEDAGÓGUS LEHETŐSÉGEI A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ GYERMEK ÉRZELMI KORREKCIÓJÁBAN

FAZEKAS KINGA
Brunszvik Teréz Óvóképző Főiskola, Szarvas

Dolgozatom az anya-gyermek kapcsolat jelentőségével, hiányának következményeivel, valamint az óvodapedagógus lehetőségeivel foglalkozik a hátrányos helyzetű gyermekek érzelmi nevelésében.

Vizsgálataimat a sarkadi 6. számú Napköziotthonos Óvodában végeztem.

Módszereim: kérdőív a szülők számára; anamnézis; családlátogatás; családrajz-elemzés; a gyermek játéktevékenységének megfigyelése; irányított beszélgetés az óvónőkkel.

Azt vizsgálom, hogy kik tekinthetők érzelmileg hátrányos helyzetű gyermekeknek; milyen okok idézik ezt elő; mit tehet az óvodapedagógus e gyermek érzelmi korrekciójában.

A vizsgálatból az alábbi eredményekre jutottam: A gyermekek magukban hordozzák a családi nevelésből adódó feszültségeket, ennek eredményeként szocializációs nehézségeik adódnak. Ahogy nő a szülők fizikai, érzelmi és szellemi megterhelése, úgy válik egyre nehezebbé a gyermeknevelés - s amit a gyermek a legjobban nélkülöz, az a szeretet.

Az értelmileg elhanyagolt gyermekekkel való foglalkozás az óvodapedagógus részéről speciális bánásmódot igényel - testi érintkezés útján tanított melegség; egyedül a gyermekre irányuló osztatlan figyelem.

*

Témavezető: FEHÉR VERONIKA főiskolai docens

AZ EMPÁTIÁNAK, MINT AZ INTERPERSZONÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ TÉNYEZŐJÉNEK MÉRÉSE

FODOR MIKLÓS
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

A dolgozattal fel szeretném hívni a figyelmet egy olyan személyiségjellemző vizsgálatának lehetőségére és fontosságára, amely központi szerepet játszhat az emberek mindennapi társas életében, valamint a pszichológusok szakmai életében: az empátiára.

Feltételezésem szerint az empátia önmagában nem vizsgálható, ugyanis, mint olyan, nem létezik, csak az interperszonális kommunikáció során nyilvánul meg. Egy teszt elkészítésnél abból a feltevésből indultam ki, hogy mindenki számára létezik egy olyan személy, akivel a lehető legjobban kommunikál. Hasonlítsuk össze ezeknek a maximális teljesítményű kommunikációknak a hatékonyságát, úgy, hogy rákérdezünk, hogy milyen biztonsággal tudja a személy, partnerének viselkedését bejósolni, és így összehasonlíthatjuk másokkal abban, hogy mennyire lesz hatékony a más személyekkel való kommunikáció során.

A teszt 15 itemből áll, amelyekre egy 1-től 7-ig tartó skálán kell válaszolni; tartalmaz két negatív itemet; az összpontszám az itemek összegzéséből adódik. A teszt pszichometriai mutatóinak megállapításához felvettem 64 egyetemi hallgatóval, aminek kiértékelése eredményeként 0,78-as Cronbach alfát kaptam, ami jelzi a teszt reliabilitását. A validitási vizsgálathoz a tesztet felvettem további 15 matematikussal és 15 klinikai szakirányú pszichológia hallgatóval. A tesztet, szerkezetét vizsgálandó további statisztikai elemzésnek vettettem alá. A tesztet összehasonlítom a szakirodalomban fellelhető más tesztekkel, ismertetek egy elméletet az empátia és a kommunikáció, valamint más személyiségdimenziók viszonyáról. Végül beszámolok azokról a területekről, ahol az empátia mérése hasznosítható vagy lehetőséget ad további kutatásokra.

*

Témavezető: DR. KULCSÁR ZSUZSANNA tanszékvezető egyetemi tanár

TANULÁSI TECHNIKÁK FEJLESZTŐ PROGRAMJA ÉS HATÁSVIZSGÁLATA

FRISNYÁK TÜNDE
Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, Eger

A pedagógusoknak szükséges fejleszteniük a tanulók tanulási technikáit, amelyek birtokában önállóan, saját egyéniségüknek megfelelően képessé válnak a különböző tartalmú és nehézségi szintű tanulási anyagok feldolgozására, befogadására és alkotó módon történő alkalmazására.

Kérdés, hogy tudatos fejlesztő programmal növelhető-e a tanulás hatékonysága. Úgy gondoljuk, hogy igen, s egy fejlesztő program kidolgozásával, megvalósításával és hatásvizsgálatával kívántuk véleményünket alátámasztani. Feltételeztük, hogy a tanulási technikák fejleszthetők, s a fejlesztés hatással lesz a tanulási orientáció pozitív irányú változására és a tanulási stílusok átalakulására. A vizsgálat során kísérleti és kontrollcsoporttal dolgoztunk, melyek ugyanazon iskola egy-egy 6. osztályát alkották. A kísérleti csoport létszáma 19 fő, osztályátlaga 3,7.

A fejlesztő program hatásvizsgálatát kérdőíves módszerrel végeztük el. Az eredményeket az átlagok százalékos megoszlásának összehasonlításával, valamint egy- és kétmintás t-próbával elemeztük.

Az eredmények hipotézisünket alátámasztották. Szignifikáns változás (fejlődés) mutatható ki a mélyrehatoló, a szervezett és a belülről motivált tanulási orientáció, valamint az egyéni és a vizuális tanulási stílus tekintetében.

Az eredményekből arra következtetünk, hogy szükség van tanulási technikákat fejlesztő programok beépítésére az iskolák helyi tantervébe.

Véleményünk szerint a program hasznossága elsősorban a felső tagozatba és a középiskolába lépést közvetlenül követő időszakban mutathat jelentős eredményeket, hiszen ekkor változnak nagymértékben a tanulókkal szemben támasztott iskolai követelmények.

*

Témavezető: VARGÁNÉ DÁVID MÁRIA főiskolai adjunktus
és DR. KIS-TÓTH LAJOS tanszékvezető főiskolai docens

A TANULÁS MOTÍVUMAI 9, ILLETVE 11 ÉVES TANULÓKNÁL

GÓCZA KATALIN
Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola, Kaposvár

Dolgozatom célja volt, hogy kérdőíves módszerrel megvizsgáljam a tanulás hatékonyságát meghatározó motívumrendszert egy 3. és egy 5. általános iskolai osztályban, és az eredményeket összevessem a jelenkori pszichológia erre a témára vonatkozó megállapításaival.

Két kérdőívem közül az I. kérdőív a gyermekek véleményét vizsgálja a motívumok fontosságáról, a II. kérdőív pedig a motívumok tényleges megvalósulását ugyanezen tanulóknál.

A kiértékelés során a motívumokat Leontyev felosztása alapján mint konkrét és mint általános tanulási motívumokat vizsgáltam, Kozéki Béla felosztása szerint pedig mint affektív, effektív, kognitív késztetéseket. Az eredményeket osztályszinteken és nemek viszonylatában vizsgáltam és hasonlítottam össze.

Feltételezésem, mely szerint a 9 éveseknél az általános tanulási motívumok (affektív) dominánsak, csak az I. kérdőív alapján igazolódott be, a tényleges megvalósulás mást tükröz. Második hipotézisemet, hogy a 11 éveseknél már a konkrét tanulási motívumok (kognitív) jellemzőbbek igazolva láttam, de az általános tanulási motívumok jelentősége még mindig túl nagy. Harmadik feltevésem, mely a lányok motívumrendszerét fejlettebbnek feltételezi a fiúkénál, csak a 3. osztályban igazolódott be.

Mindebből arra következtettem, hogy a vizsgált osztályok motívumrendszere a várttól eltérő, az osztályok közötti motívumfejlődés pedig nem kielégítő.

Vizsgálatom hasznosíthatóságát főként annak a tapasztalatnak a szerzésében látom, hogy a motivációs vizsgálat elvégzése fontos a tanulóknál, mert rengeteg egyéni sajátosságot hoz felszínre, melyek ismerete kulcsfontosságú a tanítási folyamat hatékonysága szempontjából.

*

Témavezető: BÓDI ANDRÁSNÉ DR. főiskolai tanár

R. B. C., AVAGY AZ ALKOTÓELEMEK ÁLTALI TÁRGYFELISMERÉSI ELMÉLET VIZSGÁLATA

HARGITAI RITA
Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs

A dolgozatban a vizuális percepció témájában belül az Irving Biederman által kidolgozott alkotóelemek általi tárgyfelismerési elmélettel -Recognition By Components- foglalkozom. Az elmélet központi feltételezése, hogy a tárgyak reprezentációja geonokból (geometriai ionokból) való felépülés révén történik. A bemeneti szint, a geon lesz, amely által gyors tárgyfelismerés jöhet létre. Ezen közbülső szintű reprezentáció révén a percepció mechanizmusát oda-vissza képes magyarázni.

A kísérletben a kontúros és kontúrhiányos tárgyak révén megvizsgáltam, hogy valóban működik-e a geonok által biztosított gyors tárgyfelismerés, kiegészítve ezt olyan változókkal, amelyek a tárgyakat felépítő geonok számának hatását mérik, illetve a tárgyak familiáris voltára érzékenyek.

Az egyszerű illetve komplex, valamint a familiáris vs. nem familiáris dimenzióban nem kaptam szignifikáns különbséget. A kontúros illetve a kontúrhiányos dimenzióban viszont szignifikáns a különbség.

*

Témavezető: DR. RÉVÉSZ GYÖRGY egyetemi adjunktus

MUNKAFÜZETEK FELADATAINAK OKTATÁSLÉLEKTANI ELEMZÉSE

HARSÁNYI JUDIT
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

Dolgozatomban egy hatodik és egy nyolcadik osztályos biológia munkafüzet oktatáslélektani elemzésével foglalkoztam. Elemző munkám előtt áttekintettem a prepubertás és pubertáskor megismerő funkcióinak legfőbb jellemzőit és az oktatási folyamat főbb sajátosságait. Arra voltam kíváncsi, hogy a munkafüzetekben található feladatok, kérdések mennyiben igazodnak az életkori sajátosságokhoz, mennyiben segítik elő az ismeretek elmélyítését, valamint a gondolkodás fejlesztését.

Ezen kérdés megválaszolásához elvégeztem a két munkafüzet minden kérdésének és feladatának összehasonlító elemzését. Az összehasonlítás szempontjai a szemléletes és fogalmi gondolkodás kapcsolatára, valamint a gondolkodás egészére és résztevékenységeire (műveleteire) vonatkoznak.

Azt tapasztaltam, hogy betartották az alapvető pszichológiai és módszertani elveket az összeállítás során, de a hangsúlyt főleg az adott tantárgy ismereteinek elsajátítására, a tartalmi tudás bővítésére helyezték. Nem törekedtek a tantárgy keretein túlmutató fejlesztésre, a tantárgyak közötti integrációra, vagyis a gondolkodás fejlesztésére. A két életkor gondolkodásbeli fejlettsége, valamint az adott tantárgy jóval nagyobb fejlesztési lehetőséget tesz lehetővé. Nagyon kevés esetben törekedtek a tanulók cselekedtetésére, mely szintén nagyon jó módszer lehetett volna a képességek fejlesztéséhez. A kérdések, feladatok nem adtak alkalmat a tanulók differenciált foglalkoztatására sem.

Munkám során igyekeztem egy-egy feladattípus előnyeire, hátrányaira felhívni a figyelmet. Próbáltam a gyakorlat számára is hasznosítható következtetéseket levonni, s ezzel segítséget, szempontokat adni kérdéssorok, feladatlapok összeállításához

*

Témavezető: DR. BALOGH LÁSZLÓ tanszékvezető egyetemi docens

FIATALKORI BŰNÖZÉS

HÁRSCH BERNADETT
Eötvös József Főiskola, Baja

Az összbűnözésen belül napjainkban egyre aggasztóbb méreteket ölt a fiatalkorúak bűncselekményeinek száma. Dolgozatomban e jelenségeket vizsgálom a szakirodalom feldolgozása és egyéni kutatómunkák eredményeinek felhasználásával.

A fiatalkori bűnözés komplexitását figyelembe véve azt a célt tűztem ki magam elé, hogy mint pedagógusjelölt elsősorban szociálpszichológiai aspektusból közelítsem meg témám, hisz ez áll leendő hivatásomhoz a legközelebb. Ugyanakkor fontosnak tartottam egy általános tájékozottság megszerzését, amely kiterjed a büntetőjog fiatalkorúakra vonatkozó szankcióira és a kriminálpszichológiai megközelítésre. E három terület ötvözetéből született meg végül a dolgozat. Az az elv is vezérelt, hogy a folyamatot ab ovo ragadjam meg, s a kronologikusságot igyekeztem mindvégig szem előtt tartani.

A bevezetés és a témához kapcsolódó alapvető fogalmak tisztázása után a hátrányos helyzetbe született, majd emiatt veszélyeztetett gyermek személyiségének lehetséges alakulását elemzem.

A veszélyezettségből kialakuló devianciák megnyilvánulása dolgozatom következő állomása, amely összefonódik a családi környezet, az iskolai légkör devianciakeltő hatásaival.

Ezt követően arra keresem a választ, hogy a mai Magyarországon milyen intézkedések foganatosíthatók fiatalkorúak jogsértése esetén, s ezek hogyan épülnek egymásra (pártfogoltság, javítóintézeti nevelés, fiatalkorúak börtöne).

Végül a megelőzés (prevenció) feladatairól, céljairól esik szó dolgozatom lezárásaként.

Témám aktualitását, a tartalom helytállóságát statisztikák és esettanulmányok konkretizálják illetve illusztrálják.

*

Témavezető: BONDOR BÉLA főiskolai adjunktus

A KREATIVITÁS VIZSGÁLATA ALSÓ TAGOZATBAN

HÉVEI DÓRA–HORVÁTH MÁRIA
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

Egy kisvárosi iskola pedagógusai a napjainkban előtérbe kerülő személyiségközpontú pedagógiai alkalmazásával próbálnak eredményeket elérni az alsó tagozatos tanulók személyiségének és teljesítményének fejlődésében.

Komplex pszichológiai vizsgálatot kezdtünk, melynek egy részét képezi a dolgozatban kifejtett kreativitásvizsgálat. Arra vállalkoztunk, hogy e módszer fejlesztő hatását kimutassuk a kreativitás fő faktorain. Felmérésünk 156 tanulót érintett három városi iskolában, az eredmények egzaktsága végett két kontroll iskolát is választottunk.

A kérdések megválaszolására értelemszerű korrelációszámítást, átlag-, szórásszámítást, valamint kétmintás t-próbát végeztünk. Biztató eredményként kimutathatóvá vált, hogy a kísérleti iskolában tanuló gyerekek figurális kreativitása lényegesen jobb a kontroll iskoláénál. A kísérlet nem zárult le, úgy tűnik, egy megfelelő légkör kialakításával további fejlődés érhető el az ott tanuló diákok személyiségében.

*

Témavezető: DR. GÁSPÁR MIHÁLY főiskolai docens

A TÁRSAS TÁMASZ MÉRÉSE A TERHESSÉG FOLYAMÁN

KÁKONYI SZABINA–Á.SZABÓ ILLÉS
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

Az orvosi intézményekben egyre növekvő igény jelentkezik a pszichológiai segítségnyújtásra. A társas támasz az a kifejezés, amely alatt a szakirodalom összegyűjti a másoktól kapott bármiféle segítségre vonatkozó igények kielégítését.

Dolgozatunkban először röviden áttekintjük a társas támaszra vonatkozó kutatási eredményeket majd a terhesség pszichológiájával való összefüggéseit. A társas támasz igények megfelelő kielégítéséhez először a „diagnózist", az igények és azok kielégítettségének felmérését kell elvégezni. Mindeddig nem volt erre alkalmas eszköz hazánkban, és a nemzetközi irodalmat áttekintve sem találtunk speciálisan a terhesség alatti társas támasz mérését célzó eszközt.

Empirikus kutatásunknak az volt a célja, hogy egy ilyen eszközt létre hozzunk. Az általunk készített kérdőív egy 4 fokú Likkert-skála, amelyik a társas támaszt hat elkülönített dimenzióban méri (anyagi, információs, képviseleti, diffúz, érzelmi, komfort). Az első ellenőrző vizsgálat után összesen 32 kérdést választottunk ki és 9 kategorizáló változót. Ezzel a változattal végeztünk egy előkutatást terhességük 16. és 24. hete között levő 46 nőből álló populáción.

A kategorizáló változók által felosztva a populációt, megnéztük a hat dimenzió kielégítettségi mintáinak eltéréseit. A különbségek tendenciájukban egyértelműek azonban a populáció alacsony számának következtében nem mindig szignifikánsak.

A kérdőív alkalmas gyakorlati alkalmazásra, hogy hasznos információt nyerjünk leendő anyák dimenzionált társas támasz igényeiről.

*

Témavezető: DR. FORGÁCS ATTILA egyetemi adjunktus

KREATIVITÁS A KISGYERMEKKORBAN
(A KREATIVITÁS VIZSGÁLATA 8–10 ÉVESEKKEL)

KÁRPÁTI BARBARA
Illyés Gyula Pedagógiai Főiskola, Szekszárd

A szerző saját vizsgálataival kívánt adatokat gyűjteni az alsó tagozatos magyar, illetve német nemzetiségű tanulók kreativitásának szintjéről. A dolgozatban három kérdésre keres választ: 1) Van-e különbség a magyar és a német gyerekek kreativitásának jellege, színvonala között? 2) Életkor vagy a személyiség függvénye, hogy a verbális vagy a rajzos feladatokban ötletesebbek-e a gyerekek? 3) Mennyire népszerűek a kreatív tanulók az osztályban?

A kérdések megválaszolására a szerző tesztfeladatokat (Torrance-féle körök; a szintén Torrance-tól származó feladat; képkiegészítés; távoli asszociációs feladat; Guilford-féle konzekvencia-feladat.) dolgoztatott fel mind a német, mind a magyar gyerekekkel. A 3. kérdés megválaszolásához a szociometriai vizsgálat eredményeit kellett összevetni a kreativitás mutatókkal.

Vizsgálati személyek az öcsényi általános iskola 2–4. osztályos tanulói közül 9–9 fő illetve a németországi halsdorfi iskola 2–4. osztályos tanulói közül 9–9 fő, összesen 54 fő.

A vizsgálati eredményei a következők:

1. A vizsgálatban szereplő magyar gyerekek bizonyultak kreatívabbnak. Csak a kép-kiegészítéses feladatnál voltak ötletesebbek a német gyerekek.
2. A vizsgált 2. osztályos gyerekek oldották meg legkreatívabban a feladatokat. Valószínűleg gyakrabban kellene a gyerekkel számukra ismeretlen, érdekes feladatokat megoldatni.
3. A szerző által vizsgált osztályokban a kreatív gyerekek népszerűek, kisgyermekkorban még örülnek mások sikereinek a tanulók.

*

Témavezető: SCHLEINERNÉ DR. SZÁNYEL ERZSÉBET tszv. főisk. docens

A JÓ, A ROSSZ ÉS A BAL:
GYERMEKEK TÉRI VISZONYOKAT LEÍRÓ KIFEJEZÉSEINEK KOGNITÍV FEJLŐDÉSLÉLEKTANI VIZSGÁLATA

KIRÁLY ILDIKÓ–RACSMÁNY MIHÁLY
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

A kognitív fejlődéselmélet alapvető kérdése, hogy mi a viszony a megismerés különböző területei között. A tér reprezentációjának és a nézőpontváltásnak a fejlődés egészében betöltött szerepe már Piaget klaszszikus Három-hegy vizsgálata óta figyelemre méltó problémának számít. Munkánkkal arra szeretnénk rámutatni, hogy a térszemlélet fejlődése, párhuzamosan más képességekkel, folyamatos, nem pedig ugrásszerű. Ennek az elképzelésnek hagyományai vannak: Borke, Flavell a probléma súlypontját a verbális teljesítményről a mögöttes reprezentációra helyezik át. Ennek a szemléletváltásnak az adja meg a jelentőségét, hogy a perspektívaváltás képessége nemcsak a feladat helyes megoldásában, hanem a hibák minőségében is megjelenik. Értelmezésünkben e hagyomány lényegi mondanivalója az, hogy közelítsünk ahhoz, mit tud már a gyermek, s ne ragadjunk le annál mit produkál hibátlanul.

Vizsgálatunk során olyan helyzetet teremtettünk, melyben a gyermekeknek nemcsak megnevezniük kellett a téri viszonyokat, hanem a perspektívaváltás zavaró hatásával is meg kellett küzdeniük. A gyermekeknek adott feladatoknál az előtt-mögött viszonyra helyeztük a hangsúlyt, mivel ennél a téri relációnál a kifejezés helyessége (inherens perspektívával nem rendelkező tárgyaknál) a szemlélő nézőpontjától függ. A gyerekeket kétféle helyzetben kérdeztük: a kísérletvezetővel egyező, valamint ellentétes perspektívából látták a számukra berendezett játékszobát. A másik perspektívájának figyelembevétele úgy jelentkezett az idősebb gyermekeknél (6 év), hogy a kritikus téri viszonyok pontos meghatározását igyekeztek elkenni, míg a kisebbekre nem jellemző ez az elbizonytalanodás. Módszerünk pikantériáját az adta, hogy verbális megnyilvánulások bizonytalanságából következtettünk meglévő reprezentációkra.

*

Témavezető: DR. PLÉH CSABA egyetemi docens

A SZUBJEKTÍV TÉRKÉP

KITANICS MÁRK
Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs

Mára elfogadottá vált a kognitív térképek megléte. A kérdés már nem arra irányul, hogy vannak-e, hanem inkább arra, hogy milyenek is valójában ezek a térképek. Az ember esetében nevezhetjük a külvilágról alkotott reprezentációt szubjektív térképnek. A vizsgálat célja annak eldöntése volt, hogy vajon ezek mérnöki pontossággal épülnek-e be az emberek fejébe, vagy ahogy feltételezzük, torzításokat tartalmaznak. Abban az esetben ha tartalmazzák a torzításokat, a kérdésfeltevés már arra irányul, hogy ezek egyéni különbségeket mutatnak, vagy fellelhetők bennük általános tendenciák.

A vizsgálati személyeknek európai várospárokról kellett eldönteniük, hogy egyik esetben északabbra, a másik esetben nyugatabbra fekszenek-e párjuknál.

Az eredmények alapján a városokat három csoportba lehetett besorolni, úgy mint könnyű, nehéz illetve közepes. Az elsőbe azok tartoznak, melyet a vizsgálati személyek hetven százaléka, a másodikba amelyet kevesebb mint harminc százaléka tudott megválaszolni. A közepes kategóriába azok a városok tartoznak, melyet a vizsgálati személyek minimum harmincöt, maximum hatvanöt százaléka jól válaszolt meg. A vizsgálati személyek döntéseit erősen befolyásolták a városok fölé rendelt politikai, illetve földrajzi fogalmak. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy döntéseikben nagyrészt az vezette őket, hogy az adott város mely ország területén fekszik, illetve a magyar városok esetében a tájegységekhez, valamint tavakhoz, folyókhoz való köthetőség irányította a vizsgálati személyeket. Fellelhető volt az irányok négy fő irányba való leredukálása. Érdekes, hogy a vizsgálati személyeknél az alföldi fekvés egyben délebbi fekvést is implikál.

*

Témavezető: DR. RÉVÉSZ GYÖRGY egyetemi adjunktus
és BERNÁTH LÁSZLÓ egyetemi tanársegéd

AZ ÉNKÉPFEJLŐDÉS SAJÁTOSSÁGAI A CSALÁDI ÉS AZ INTÉZETI KÖRNYEZETBEN ÉLŐ ÓVODÁSKORÚ GYEREKEKNÉL

KOSZTYA HENRIETTA
Wargha István Pedagógiai Főiskola, Hajdúböszörmény

Az énképformálódás szenzitív időszaka az óvodáskor, amelyben meghatározó jelentősége van a legfontosabb felnőttekhez, kortársakhoz fűződő kapcsolatoknak, az ő visszajelzéseiknek. Az énképkutatás középpontjában napjainkig az iskolás korosztály állt, az óvodáskori énkép vizsgálatáról kevés a hazai adat. Az énképkutatás jelenleg még adós az óvodáskorúakra is jól alkalmazható vizsgálati módszer kidolgozásával.

A téma szempontjából alapvető fontosságú volt egy olyan módszeres eljárás kidolgozása, amellyel az óvodáskorú gyermekek énképe mérhető, a kapott eredmények számszerűsíthetőek, jól elemezhetőek. Általam szerkesztett kutatási módszerrel végeztem énképvizsgálatot: a mátészalkai Gyermek- és Ifjúsági Otthonban, valamint a 8. sz. óvoda nagycsoportjában. A családban nevelkedő gyerekek helyzetéhez képest eltérő nevelési feltételt jelent az intézeti, de családias illetve az intézeti, de kollégiumi légkör.

Vizsgálatom célja az óvodások énképének megismerésén kívül az volt, hogy igazoljam alábbi hipotéziseimet: 1) Összefüggés mutatható ki a gyerekek számára jelentős személlyel való kapcsolat erőssége és a gyermek pozitív ill. negatív énképe között; 2) Az eltérő nevelési feltételek sajátos énképszerveződést indítanak el.

Feltevésem beigazolódott: óvodáskorban a fontos „másik"-hoz kötődés erőssége meghatározó az énkép formálásában. Az eltérő nevelési közeg hatása kimutatható az énképben megjelenő sajátosságokban. Eredménynek számít az újonnan kidolgozott és a vizsgálatban alkalmazott módszeres eljárás is.

*

Témavezető: CZINKU JULIANNA főiskolai adjunktus

A RAJZFILM VIZUÁLIS HATÁSA AZ ÓVODÁSKORÚ GYEREKEKRE

KOVÁCS BARBARA
Eötvös József Főiskola, Baja

A célom a rajzfilm vizuális hatásának kutatása volt. Ezen belül leginkább a mese, mint a rajzfilm történetének alapja foglalkoztatott. Lényegesnek tartottam, hogy lehetőségeimhez mérten választ kapjak arra, hogyan hat a gyerekekre a mese.

A mese vizsgálatán kívül először az animáció, majd a rajzfilm kialakulásával, rövid történeti áttekintésével foglalkoztam.

A továbbiakban a színek, színérzékelés és az ábrázoló tevékenység fejlődésének törvényszerűségei volt a témám.

Módszereim a leírás és a kikérdezés voltak. A kikérdezés módszerét alkalmaztam a két kérdőívemnél, mely pszichológiai és pedagógiai szempontból világít rá a rajzfilmek hatására.

Ezen kívül még egy összehasonlító elemzést is megkíséreltem a rajzfilmek alakjai és a gyermekrajzok között.

*

Témavezető: DR. KLOSSY IRÉN főiskolai docens

A HAPTIKUS FORMAÉSZLELÉS ÉS AZ EXPLORÁCIÓS STRATÉGIÁK VAK ÉS LÁTÓ KÍSÉRLETI SZEMÉLYEKNÉL

KOVÁCS BEATRIX
Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs

A haptikus formaészlelés kutatásának középpontjába egyre inkább az explorációs stratégia karaktere, a forma attribútumai (pl. görbület, kiterjedés) és ezek interakciói kerülnek (APPELLE 1991). KLATZKY és LEDERMAN (1993) szerint a haptikusan észlelt tárgy kategóriái kézmozgás-mintázatokat involválnak, ami befolyásolja a haptikus információ észlelési folyamatát. A tárgy azonosítása ezek szerint végbemehet bemenetvezérelt (bottom-up) és/vagy célvezérelt (top-down) folyamatként. McCLELLAND és RUMMELHART (1981) interaktív aktivációs megközelítésében a két folyamat párhuzamosan megy végbe.

Kísérletemben arra keresem a választ, hogy a látás megléte befolyásolja-e a haptikus észlelés folyamatát, a választott explorációs stratégiák karaktere hogyan hat a formaészlelésre. Vizsgálatomban 38 fajta kétdimenziós ábra szerepelt. A ksz.-k párosával kapták az ingeranyagot, amelyről el kellett dönteniük, hogy azonosak vagy különbözőek. A kísérletben 44 személy vett részt, 23 született vak (12–19 évesek) és 21 látó (12–22 évesek).

Az elvégzett varianciaanalízis szerint a reakcióidők alapján a látó és vak csoport között szignifikáns különbség van: a vakok gyorsabban oldották meg a feladatot. A helyes és a hibás válaszokat vizsgálva is szignifikáns az eltérés a két csoport között: a vak ksz.-k pontosabban oldották meg a feladatot. A megfigyelések alapján öt stratégiastílust lehetett megkülönböztetni, amelyek sohasem „tisztán" szerepeltek, ami valószínűsíti azt a feltételezést, hogy a forma attribútumai befolyásolják a stratégia választását. Clusteranalízis alapján négy különböző explorációs stratégiát alkalmazó csoportot kaptam: 1. kontúrkövető, 2. söprögető., 3. vegyes technikát és 4. mérő – külső referenciapontokat alkalmazókat.

*

Témavezető: DR. RÉVÉSZ GYÖRGY egyetemi adjunktus

INTEGRÁCIÓ VAGY ELSZIGETELŐDÉS
SZOCIOMETRIAI FELMÉRÉS ÉS HÁROM RÉSZTVEVŐ MEGFIGYELÉS EGYETEMI HALLGATÓK EGY CSOPORTJÁNAK KÖRÉBEN

KOVÁCS LÁSZLÓ–ANTAL ÁRPÁD
Babes-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

Kutatásunk célul tűzte ki az egyetem mint intézmény keretében létrejött 29 személyt számláló formális csoport struktúráját feltárni a szociometria módszereivel, vagyis felderíteni azon kapcsolatokat, amelyek konkrétan megvalósultak és amelyek létrejöttéhez nagy esély van.

Operacionálisan a csoportstruktúrát két kritériumra bontottuk le (szabadidő eltöltésére vonatkozó, valamint egy kutatási csoportban való részvételre utaló pozitív és negatív, azaz elutasítások és vonzások rendszerére), majd ezek alapján rekonstruáltuk. Kutatási technikaként a szociometrikus tesztet alkalmaztuk. Az adatgyűjtés két ízben történt: először a csoport létrejötte utáni hatodik hónapban, második alkalommal két évvel később. Így nyomon követhettük az interindividuális viszonyok változását (minőségi romlását, stagnálását, bonyolultabb szerkezeti formák kialakulását). Kontrollkérdésként az érzelmi elégedettségre kérdeztünk rá, ez validizálta a két kritérium alapján levont következtetéseket. Egy másik validizáló technika a megfigyelés volt.

A tanulmány tartalmaz egy bevezetőt, majd a szociometria fejlődésének történeti áttekintését, említve a fejlődés fő szakaszit, akik hozzájárultak a szociometria fejlődéséhez, bemutatjuk a szociometria sajátos technikáit, indokoljuk, hogy melyiket miért választottuk.

A három további fejezetet teljes egészében a kapott eredmények értelmezésére szánjuk, sorrendben az első, majd a második felmérés alkalmával nyert adatokéra, végül a két adatgyűjtés eredményeinek az összehasonlítására. Mindhárom fejezet több részből áll, tanulmányozzuk a választások számát, a végrehajtott és a kölcsönös, a pozitív és a negatív opciókat külön-külön, majd a csoportmutatók alapján fogalmazunk meg néhány következtetést a kohézióra, indifferenciára, expanzivitásra és más csoportjelenségre vonatkozóan.

*

A FORMÁLIS LOGIKA JELENTŐSÉGE A GONDOLKODÁSBAN

KRAJCSI ATTILA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

A mai gondolkodáspszichológiában fontos szerepet tölt be a logikai készségek vizsgálata. ezek a vizsgálatok különféle logikai feladatokkal állítják szembe a kísérlet résztvevőit, azt vizsgálván, hogy mennyire sajátunk a formális rendszer használata. Dolgozatunkban ennek a módszernek a kritikáját nyújtjuk.

Két szálon támadjuk a fent említett megközelítést: egyrészt elméleti síkon a logika használhatóságának korlátait soroljuk fel, másrészt egy kísérlettel erősítjük meg az elképzelés helytállóságát.

A logika használatának elvi korlátai a következők: 1. a logika csak a formára támaszkodik, 2. a logika csak egy korlát, 3. egy állítás csak igaz vagy hamis lehet, 4. értelmes állítások esetén nem vezethetőek le egy logikai rendszerben, 5. a logika fogalmai jól definiáltak, 6. a logika megfelelő premisszákat kíván. A logika mindezen tulajdonságai hozzájárulnak ahhoz, hogy a hétköznapi életben korlátozott legyen használatának a lehetősége. Ez azt is jelenti egyben, hogy az ilyen típusú kutatások relevanciája elvész.

Kísérleti megerősítést hozunk fel annak bizonyítására, hogy a két gondolkodási rendszer valóban elkülöníthető. A kísérleti személyek egy jól meghatározható csoportja bizonyos feltételek közt "helytelenül" (pontosabban hiába oldja meg helyesen más feltételek közt, mert a hagyományos kísérletek ezt nem kontrollálják, így a helyességet sem láthatják).

Mindezek alapján felmerül a kérdés, hogy milyen értelemben vizsgáljuk az emberi racionalitást (ha már a racionalitás "formális" értelmében nincs értelme).

*

Témavezető: DR. MÉRŐ LÁSZLÓ egyetemi docens

A ZENE SZEREPE A SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉSBEN

KRASNYÁNSZKY TÜNDE
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanárképző Főiskolai Kar, Budapest

A történelem különböző korszakaiban fontos szerepet tulajdonítottak a zene terápiás erejének. A zeneterápia az orvosi kezelés része, az utóbbi évtizedek óta önálló orvosi-pszichológiai gyógymód. Zeneterápiával elsősorban kedély- és elmebetegeket, valamint agysérült, szellemileg visszamaradott, csökkent mozgásképességű gyermekeket és felnőtteket gyógyítanak, illetve fontos kiegészítő terápia a rehabilitáció és a pszichoterápia során, valamint az autizmus leküzdésében. A zeneterápia lehet egyéni vagy csoportos; aktív vagy passzív a terápiás céltól függően; melynek segítségével egy nyitottabb, befogadóbb állapotot hoznak létre, és így könnyebbé válik a gyógyítás.

Az egészséges gyermekek pszichológiailag fontos neveléséhez a Kodály-koncepció kitűnő elveket ad. A mindennapos éneklés, a folklór ápolása, a jó, értékes zene megismerésének személyiségformáló ereje és transzferhatása vitathatatlan.

Kutatómunkám során lehetőségem volt személyesen is találkozni Dr. Kokas Klárával, aki vak gyerekeknek tart zenés-mozgás foglalkozásokat; Urbánné Varga Katalinnal, aki többek között autista gyerekekkel foglalkozik; valamint Gelencsérné Tamási Mártával, aki a budapesti Kék virág utcai Korai Fejlesztő Központban vezet zenés-csoport foglalkozásokat óvodás korú gyerekeknek. Részt vettem különböző foglalkozásokon, konferenciákon és Velemben a "Sokhúrú hárfa" Komplex Művészetterápiás kurzuson.

Jó lenne, ha széles rétegben valóra válna Kodály álma: "Legyen a zene mindenkié"; és mindennapi szellemi táplálék lenne egészséges és beteg embereknek egyaránt.

*

Témavezető: MINDSZENTY ZSUZSÁNNA főiskolai docens

SZOCIOMETRIAI VIZSGÁLAT A 8–10 ÉVESEK KÖRÉBEN. EGY ALTERNATÍV PROGRAM HATÁSA A KÖZÖSSÉGEK HÁLÓZATÁRA

MAJOR HENRIETT–VARGA SZILVIA
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

Dolgozatunkban arra vállalkoztunk, hogy, mint napjainkban oly sokan, a személyközpontú pedagógia pozitív hatásait megvilágítsuk. Szociometria vizsgálatot végeztünk Rogers iskola személyközpontú osztályaiban ill. hagyományos programú osztályokban. A hitelesebb eredmények elérése érdekében vizsgálatunk hat osztályra terjedt ki. Három harmadik és három negyedik osztályt mértünk fel alsó tagozatban.

Összehasonlításunk kiterjedt a programok közötti ill. a korosztályok közötti különbségekre is.

Feltevéseink szerint a program jellegzetességei, a pedagógus magatartása, demokratikus irányítása, a gyerekek személyiségét központba állító légkör kialakítása kedvezően befolyásolja a közösségek belső hálózatát.

Eredményeink csak kis mértékben igazolják várakozásainkat, melynek értelmezésére azért kísérletet tettünk.

*

Témavezető: DR. GÁSPÁR MIHÁLY főiskola docens

A CIGÁNYOKKAL KAPCSOLATOS ELŐÍTÉLETEK MEGJELENÉSE A PEDAGÓGUS HALLGATÓK KÖRÉBEN

MÉSZÁROS CSILLA
Eötvös József Főiskola, Baja

A dolgozat elkészítésének célja a cigányokkal kapcsolatos előítéletek vizsgálata volt a pedagógus hallgatók gondolkodásában.

Azokra a kérdésekre kerestem a választ, hogy milyen okokra vezethetők vissza az előítéletek, milyen mélységűek, milyen magatartásmódosító hatással bírnak olyan pályára készülő hallgatók esetében, ahol nagyon veszélyes lehet az előítéletes gondolkodás.

Mindezek felderítésére a kérdőíves módszert alkalmaztam. Az általam készített kérdőív szituációs (gyakorlati) és feleletválasztó kérdésekből állt.

A felmérést tancsoportonként végeztem el a II. éves tanítóképzős évfolyamon 1996 májusában. Azért ezt a korcsoportot választottam, mert ők már rendelkeznek minimális szakmai tapasztalatokkal, pedagógiai, pszichológiai ismeretekkel.

A kérdőívek elemzése azt mutatja, hogy sajnos a hallgatók nagy része (83 %) rendelkezik előítéletekkel a cigányokkal szemben, amelyek nagyrészt befolyásolják magatartásukat is. Az eredmények összevetésénél törekedtem az ellentmondások kimutatására.

Arra a következtetésre jutottam, hogy szükséges lenne a pedagógus képző intézményekben a hallgatók számára legalább alapvető ismereteket nyújtani erről a kisebbségi csoportról. Ezzel lehetne előítéleteiket csökkenteni, valamint felkészíteni őket az ilyen jellegű pedagógiai problémák megoldására.

A kutatás hasznosíthatósága az előbbiekben említett szükségszerűségek alátámasztása, valamint – hacsak a kérdőív kitöltésének erejéig is – társaim elgondolkodtatása a bennük élő előítéletekről.

*

Témavezető: RAICSNÉ DR. HORVÁTH ANIKÓ főiskola adjunktus

FÁJ!
AVAGY „MINDIG AZ ELSŐ POFON A LEGNAGYOBB”?

OLÁH ERIKA
Wargha István Pedagógiai Főiskola, Hajdúböszörmény

A verésről nem szívesen beszélünk, idegenkedést vált ki belőlünk. Mégis ezt a témát választottam, mert egy már korábban, mások által megírt dolgozat arra inspirált, hogy más aspektusból vizsgáljam ezt a nevelési eszközt.

Hipotézisem az, hogy napjainkban is jelen van a testi fenyítés a családi nevelésben. A dolgozatomban a hipotézisem bizonyításán illetve cáfolásán kívül a következő kérdésekre kerestem választ: Mióta van jelen a nevelésben a verés, mint a fegyelmezés egyik eszköze? Kik alkalmazzák a családban ezt a sajnálatos büntetést? Miért? Mivel? Milyen hatással van a testi fenyítés a gyermekre? Milyen formái lehetnek a verésnek?

A vizsgálatokhoz kérdőíveket osztottam ki hallgatótársaim (fiúk és lányok) illetve szülők körében, melynek eredményeit százalékoltam. Ezeket az adatokat táblázatokba foglaltam és elemeztem.

A kutatásaim eredményei alapján nem lehet messzemenő és konkrét következtetéseket levonni, hiszen a téma intimitása miatt előfordulhatott, hogy egy-egy válasz nem volt teljesen őszinte illetve a hallgatók emlékei hiányosak lehetnek. Arra viszont elegendőek az adataim, hogy a figyelmet ráirányítsam erre a problémára. Beszéljünk a gyerekek veréséről!

*

Témavezető: DR. KISS KOND LÁSZLÓ főiskolai adjunktus

AZ ELŐÍTÉLETEK VIZSGÁLATA CIGÁNY GYERMEKEK KÖRÉBEN

OROSZI GABRIELLA
Eötvös József Főiskola, Baja

Dolgozatomban egy vizsgálat eredményeit ismertetem, amelyet egy 30 fős többé-kevésbé asszimilálódott cigány gyerekekből álló csoportban végeztem Kecskeméten, a II. Rajkó-táborban, 1996 júliusában.

Célom volt választ kapni azokra a kérdésekre, hogy vannak-e előítélteik a roma gyerekeknek, a nem cigány emberekkel szemben. Ha igen, mennyire befolyásolják ezeket, az őket érő negatív hatások (pl.: előítéletekből fakadó helytelen viszonyulások, kiközösítés, igazságtalanságok stb.), illetve szüleik, nagyszüleik véleménye mennyire meghatározó ebben?

Az információgyűjtést az általam összeállított, 15 kérdésből álló kérdőívvel végeztem. Előzetes feltevésemmel ellentétben arra a megállapításra jutottam, hogy a vizsgált gyerekcsoportban alig jelennek meg előítéletek a nem cigányokkal szemben, inkább a közeledés, a társaságkeresés, a barátkozás szándéka dominál.

Nagyon lényeges, hogy a szülők véleménye mennyire határozza meg a gyerek hozzáállását. A válaszok értékelése után megállapítottam, hogy még kisiskolás korban nagyon meghatározó, prepubertás korhoz érve egyre csökken a szülők véleményének fontossága. 12 éves kor után pedig (amikor egy cigány gyereket otthon már fenőttként kezelnek) ismét kezd azonosulni szülei nézeteivel.

Vizsgáltam azt is, hogy a család jellege, a közvetlen környezet mennyire befolyásolja a túlkorosságot, milyen a kapcsolat a szomszédokkal és ez mennyire meghatározó a nem cigányokhoz való hozzáállásukban.

Dolgozatomat gondolatébresztőnek szántam, tapasztalataimat azokkal a gyakorló és leendő pedagógusokkal szeretném megosztani, akik munkájuk során kapcsoltba kerülnek a cigány gyerekekkel.

*

Témavezető: RAICSNÉ DR. HORVÁTH ANIKÓ főiskolai adjunktus

EGY NEVELŐOTTHONBAN ÉLŐ KISISKOLÁSKORÚ GYERMEK PSZICHOLÓGIAI VIZSGÁLATA

PAPP ERZSÉBET
Tanítóképző Főiskola, Budapest

A gyermeknevelés lehetőségei, problematikája mindig élénken foglalkoztatott. Mikor dolgozatomat készítettem, a pszichológia módszerei közül használtam fel jó néhányat ahhoz, hogy különböző, általam feltett kérdésre választ kaphassak. Témám kiválasztása is némiképp lehetőséget kínált számomra arra, hogy betekinthessek egy nevelőotthon életébe és képet nyerje az engem foglalkoztató, sokak számára ismeretlen világról. Vajon hogyan "...informálódik az öntudatra alig ébredt, szeretetre éhes, biztonságra vágyó kisgyermek személyisége folyton változó környezetben, egymást váltó, ismeretlen, legtöbbször "mindig idegen" felnőttek felügyelete alatt? Milyen személyiség nőhet fel ilyen körülmények között? Milyen mélységű lehet sérülése, torzul-e a személyisége, s milyen mértékben...? ...Mekkora esélye lehet az egészséges fejlődés megvalósulásának az intézmény falai között?" Mennyire van lehetősége egy nevelőotthonos gyermeknek a kikerülés után normális életvitelhez? Van-e lehetősége arra, hogy személyisége pozitív irányban fejlődhessen a családi otthont, szeretetet pótolni nem képes nevelőotthonban?

Ezek és ehhez hasonló kérdések foglalkoztattak munkám végzése során. Az 1995. májusától 1996. februárjáig tartó vizsgálat alatt próbáltam meg tapasztalataimat összegyűjteni annak érdekében, hogy kérdéseimre megtalálja a válaszokat.

*

Témavezető: UNGÁRNÉ DR. KOMOLY JUDIT főiskolai tanár

REGRESSZIÓS MEGNYILVÁNULÁSOK GYERMEKEK CSALÁDRAJZAIBAN

PAPP JUDIT
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Budapest

Dolgozatomban a regressziót kiváltó számtalan konfliktus közül az egyik legsúlyosabb családi krízis, a válás és folyamatának gyermekekre gyakorolt hatását vizsgáltam családrajzok segítségével.

Szakirodalmi áttekintésemben részletesen kitértem a gyermekrajzok diagnosztikus jelentőségére, valamint a regresszió és a válás kapcsolatára.

Munkám során 95 nyolc–tíz éves gyermek családrajzát elemeztem és hasonlítottam össze. A három vizsgálati csoport : 1. gyermekelhelyezési perben aktuálisan szereplő gyermekek; 2. már több éve (minimum egy éve) elvált szülők gyermekei; 3. "problémamentes, harmonikus" családban élő gyermekek. Vizsgálataim és elemzéseim a rajzokban megnyilvánuló regresszióra, valamint a válás rövid-, illetve hosszú távú hatásainak, különbözőségeinek regisztrálására, kimutatására irányultak.

Elemzési és értelmezési szempontjaim: 1. a kompozíció statikus illetve dinamikus volta, jellege; 2. az első helyen kiemelt személy kiléte; 3. a rajznívó és az életkor összefüggései; 4. a térkihasználás, a térkitöltés; 5. a térszimbolika jelentései.

Eredményeim: súlyos regressziót találtam a válás aktuális és rövid távú és kevésbé súlyosat a hosszú távú hatásaként. A válási krízis okozta regresszió következtében a gyermekek családrajzaiban az énmegjelenítés gátoltabbá válik, amely szorongásra, depresszióra utal.

A vizsgálati tapasztalataim újabb szempontokkal gazdagíthatják a családrajzok diagnosztikus felhasználását. Továbbfejlesztve azokat, segítségükkel pontosabban megítélhető, hol tart a gyermek a válási trauma feldolgozásában.

*

Témavezető: DR.CSIKY-MÉSZÁROS MÁRIA egyetemi tanársegéd

A FOGALMAK KÖZVETÍTÉSE KÉTNYELVŰEKNÉL

POLONYI TÜNDE ÉVA
Babes-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

A kétnyelvűség témájának egyik legérdekesebb aspektusa kognitív szinten következő: 1) hogyan tároljuk a memóriában ezt a két nyelvet? 2) ezek ugyanazt a képzetrendszert osztják meg? Az újabb kutatások (Durdunoglu–Roediger, 1987; Potter–von Eckhardt–Feldman, 1984; Snodgarss, 1984) azt sugallják, hogy a szavak a két nyelvből lexikális szinten egymástól függetlenül vannak tárolva, ellenben fogalmi szinten mindkét nyelv ugyanazokkal a képzetekkel kerül kapcsolatba.

Ennek megfelelően tevődik fel a kísérleti terv hipotézise is: egy második nyelvet folyékonyabban beszélő személyek tudnak közvetíteni fogalmilag, vagyis egy fogalmat direkt módon előhívni, az első nyelv bevonása nélkül; a második nyelvet nehézkesebben beszélő személyek fordítási stratégiákat használnak, vagyis az általuk használt két nyelv csak lexikális szinten van összekapcsolva, ez megnehezítve a fogalmak előhívását az anyanyelv segítsége nélkül.

A kísérleti személyeknek (magyar–román kétnyelvűek egy korcsoportból) adott feladat az, hogy kategorizáljanak elvont fogalmakat, vagyis hogy eldöntsék, hogy egy célfogalom beletartozik-e egy felsőbbrendű kategóriába vagy sem. A függő változó a reakcióidő. A második nyelvet folyékonyabban beszélő kísérleti személyek gyorsabban és helyesebben fognak válaszolni azokkal szemben, akik nehézkesebben beszélik ezt a nyelvet.

Ha a kísérleti személyek fogalmilag közvetítenek, az a nyelv amelyen a felsőbbrendű kategória van bemutatva nem fogja befolyásolni a kategorizálást, mivel a célfogalmak ugyanazt a képzetet híják elő a memóriából. Hogyha a kísérleti személyek fordítási stratégiákat használnak, akkor a kategóriáknak az anyanyelven való bemutatása esetén a kategorizálás gyorsabban fog történni az első nyelv fogalmai esetén, mint amikor a fogalmak a második nyelven vannak megfogalmazva, mivel ez az utóbbi feltétel szükségessé teszi legalább az egyik szó lefordítását. Ha mind a két szó a második nyelven van megfogalmazva, a második nyelvet nehézkesebben beszélő személyek teljesítménye gyengébb lesz, mivel a tartalom előhívásához szükséges minkét szónak lefordítása.

ATTRIBÚCIÓK ÉS ÁLTALUK KIVÁLTOTT ÉRZELMEK SZOCIÁLIS- ÉS TELJESÍTMÉNYKUDARCOK ESETÉN

POHÁRNOK MELINDA–IMRE ORSOLYA
Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs

Vizsgálatunk összehasonlító vizsgálat, amely az oktulajdonítást (kauzális attribúció) és az oktulajdonítás következtében megjelenő érzelmeket kívánja összevetni gyermekotthonban élő és családban élő azonos korú (1982-ben és 1983-ban született) gyerekek között.

Alkalmazott módszerünkben a vizsgálati személyek 10 rövid, egy-két mondatos történetet olvastak el (5 szociális kudarcról, 5 pedig teljesítménybeli kudarcról szólt), majd a weineri attribúciós dimenzióknak megfelelő, 8 oki permutációból – amelyeket minden történet után, e történethez igazítva megadtunk – kellett egyet bekarikázniuk, amelyeket a legtalálóbbnak ítéltek. Ezek után választ kellett adniuk arra a kérdésre, hogy mit érezhetett a történet főszereplője a megismert kudarchelyzetben. A feladatlapok kitöltésére a családban élőknél iskolai osztályfőnöki órán került sor, a gyermekotthonban élőknél pedig a délutáni tanulói idő alatt, mindkét esetben csoportosan.

Nem kaptunk szignifikáns eltéréseket az eltérő hátterű csoportok attribúció választásaiban, feltehetjük tehát, hogy a lehetséges attribúciós magyarázatok olyan tanulás során sajátítódnak el, amit nem befolyásol a szociálist háttér. Nagyon kevés kategorikus érzelmet kaptunk: helyette sok volt a körvonalazatlan rossz érzést jelző válasz, a cselekvéses válasz, a szociális vonatkozású válasz: ti. a saját kudarc a többiekben vált ki valamilyen számomra kellemetlen reakciót; és nem voltak ritkák az olyan válaszok sem, amelyekben a megjelenő érzelem mellett ott volt az ehhez kapcsolódó normatív viselkedés (pl. szomorú volt, nem kéne azért elkeseredni). A megjelenő érzelmeknél mutatkoztak különbségek a két csoport között, amiből arra következtettünk, hogy az érzelmi fejlődésben lényeges szerepe van a szocializációs, illetve a korai környezetnek. Másrészt feltehető, hogy az érzelmi válaszokat befolyásolják a kortárs csoport normái, illetve ennek a kritikus életkornak az érzelmek megfogalmazásában játszott szerepe.

*

Témavezető: DR. LÁSZLÓ JÁNOS egyetemi docens

ELŐKÍSÉRLETEK A MISMATCH NEGATIVITÁS (MMN) KLINIKAI FELHASZNÁLÁSÁNAK VIZSGÁLATÁRA.

AZ *MMN* REPRODUKÁLHATÓSÁGA ELTÉRŐ PARAMÉTEREK ALKALMAZÁSÁNÁL

SÜLE JUDIT–SZŰCS DÉNES
MTA Pszichológiai Intézete, Budapest

Az eseményfüggő agyi válaszok egyik jellegzetes hullámösszetevője, a finom eltérések automatikus összemérésének korrelátuma az ún. mismastch negativitás (MMN). A megjelenő MMN a szenzoros ingerek korai, a percepciót megelőző, az eltérésre és nem a fizikai paraméterekre érzékeny feldolgozásának elektrofiziológiai korrelátuma. Az MMN klinikai alkalmazásával kapcsolatban az elmúlt 2-3 évben számos ígéretes felhasználási terület merült fel. Az MMN alkalmasnak bizonyult többek között az akusztikus feldolgozást befolyásoló ép és sérült agyai funkciók feltérképezésére.

Kísérleteinkben arra kerestünk választ, vajon a vizsgálatok ismétlése, több ülésben történő kivitelezése befolyásolja-e a az MMN komponens paramétereit. A kísérleti paradigmában három fő auditív paraméter mentén történő eltéréssel kiváltott MMN típust: tiszta hang, magánhangzó, illetve fonéma eltéréssel kiváltott válaszokat vezettünk el és elemeztünk. Egészséges, ép hallású felnőttek vettek részt a vizsgálatban. A méréseket 1-4 napos időközönként, összesen 5 alkalommal végeztük el. A kiváltott válaszokat 17 csatornán vezettük el. A hangingereket fülhallgatón, a jobb oldalon adtuk. A beszédingerek digitalizált természetes hangok voltak. A kísérleti személyek figyelmét az akusztikus jelekről néma videofilm nézésével tereltük el.

Eddig eredményeik azt mutatják, hogy az MMN meglehetősen stabil, azaz a módszer teljesíti a klinikai alkalmazhatóság fontos feltételét: a viszonylag alacsony interindividuális variabilitást és a jó reprodukálható-ságot. Bár a megismételt vizsgálatok finom eltéréseket okoznak, az elvezetett MMN valamennyi ülésben jól összemérhető válaszként jelenik meg.

*

Témavezető: DR. CSÉPE VALÉRIA tudományos főmunkatárs

A SZÜLŐK ALKOHOLBETEGSÉGÉNEK HATÁSA A GYERMEKEKRE

SZATMÁRI EDIT
Katolikus Tanítóképző Főiskola, Zsámbék

Korunk alkoholbetegeinek száma rohamosan nő. Szenvedő alanyok az ilyen betegséggel sújtott személyek gyermekei, családja is. A kodependens szülők, pedagógusok és a társadalom tagjainak túlnyomó többsége megfelelő ismeretek hiányában tekint e napjaink szinte népbetegségnek tűnő patológiájára. Munkámban választ kerestem az alkoholbetegség kialakulásának okára, a gyermek szülei betegségéből származó viselkedésváltozására, illetve arra, hogy a pedagógusok hogyan tudnak segíteni az alkoholbeteg szülők gyermekeinek.

Reményeim szerint e szakirodalmakra épülő munka bővíti az olvasók lexikális ismereteit a témáról, a kérdőívre adott gyermeki válaszok kapcsán felhívja a szülők, pedagógusok figyelmét a gyermek szülei alkoholbetegségéből következő sérüléseire, valamint segítő jobbot nyújt a korábbi ismeretek hiányából adódó pedagógiai nehézségek megoldásához.

*

Témavezető: DR. HORVÁTH SZABÓ KATALIN főiskolai tanár

BŰNÖZŐK TÁRSAS ORIENTÁCIÓJÁNAK KÉRDŐÍVES VIZSGÁLATA

TAKÁCS ILDIKÓ
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

A mindennapi életben számos konfliktusos szituációt találunk, melyekben két személy vesz részt, és mindkét fél java egyszerre múlik azon, hogy mit tesz az egyik, és mit tesz a másik személy, vagyis kölcsönösen függnek egymástól. Ilyen konfliktusok tanulmányozására, modellezésére a pszichológiában néhány évtizede alkalmazzák a játékelméletet.

A társas orientáció az egyén törekvései a kétszemélyes helyzetben. Ez lehet individualizmus, altruizmus, együttműködés, versengés, agresszió, mazohizmus, mártíromság, stb. (Grzelak, 1994). A társas orientációk tipizálása meglehetősen sokszínű, kissé kaotikus. A társas orientációkat azonban egységes keretbe lehet illeszteni a Rappaporti játékelméleti megközelítés segítségével.

Dolgozatomban antiszociális személyek kétszemélyes konfliktushelyzetben megnyilvánuló társas orientációinak merésére dolgoztam ki egy négy skálából álló (Mártír, Hős, Vezető, Kizsákmányoló) skálarendszert.

A kérdőív megalkotásához a játékelmélet, ezen belül is a Rappaport (1967) által kiválasztott, pszichológiailag releváns játékhelyzetek (Mártír, Hős, Vezető, Kizsákmányoló) adják az elméleti keretet.

A vizsgálat alapján elmondható, hogy a társas orientáció alakulásában legmeghatározóbbnak tűnik az egyén testvéreinek ill. a gyermekeinek száma, mely rávilágít a család, a családi szerkezet, családi értékek fontos szerepére. A társas orientáció alakulásában szerepe van a tágabban vett és intézményes tanulásnak, a tapasztalatnak, a környezeti hatásoknak.

A bűnözőkre jellemző bűntett súlyossága, erőszakossága, is összefügg a társas orientációkkal: a másokat büntető, önmagát jutalmazó (Kizsákmányoló) társas orientáció a súlyosabb bűnelkövetőknél erőteljesebben fordul elő.

*

Témavezető: DR. MÜNNICH ÁKOS egyetemi adjunktus

AZ ÉRZELMEK HATÁSA A TÁRSAS INGEREK KOGNITÍV FELDOLGOZÁSÁRA

THUMA ORSOLYA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Arra kerestem empirikus választ, hogyan befolyásolják érzelmeink a társas ingerek kognitív feldolgozását. Az első kísérlet priming helyzetben, döntési reakcióidőméréses módszerrel hasonlította össze az én-fogalom és a másokról kialakított fogalmaink szerveződését a megítélt személyek iránti pozitív vagy negatív érzelmi viszonyulás függvényében. A reakcióidők prototipikus szerveződésre utaltak az én-fogalom és a szeretett személyről kialakult személyfogalmak esetében. Prototipikus fogalomszerveződésre utaló eredményt a nem szeretett személy esetében nem kaptam.

A második kísérlet a társas közegből érkező ön-referens információ spontán megtartását vizsgálta annak függvényében, hogy az információ forrása iránt milyen a személy érzelmi viszonyulása. A vizsgálatban a személyek saját, barátjuk és egy nem baráti, de fontos személy véleményeként jellemezték önmagukat. Ezután a spontán emlékezeti megtartás tesztelésére a vizsgálatban szereplő tulajdonságnevek felismerésének átlagát hasonlítottam össze a három helyzetben. A barát véleményeként kódolt információból a pozitív tartalmúakra jobban emlékeztek a személyek, mint a negatív tartalmúakra. A nem barát véleményeként kódolt anyagból a személyek egyenlő mértékben ismerték fel a pozitív és a negatív tartalmúakat. A saját és a mások véleménye szerinti énmegítélési feladat eredményei alapján úgy tűnik, a személyek úgy gondolják a saját véleményükénél pozitívabb kép él róluk másokban függetlenül attól, hogy azok szeretik-e őket.

A kísérleti eredmények azt mutatják, hogy az információfeldolgozó kognitív modellek önmagukban nem elégségesek az emberi viselkedés magyarázatára. Ehhez olyan további változók vizsgálata is elengedhetetlen, mint például az érzelmek.

*

Témavezető: NAGY JÁNOS egyetemi adjunktus

A FÉLTÉKENYSÉG ÉS A PSZICHOLÓGIAI EGÉSZSÉG

TURÓCZI ATTILA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

A vizsgálat a féltékenység, a szerelmi sémák, a pszichológiai egészség és a főbb személyiségdimenziók (extraverzió, neurocitás és pszichoticizmus) közötti kapcsolat feltárását célozta meg.

A vizsgálat egyik legfontosabb hipotézise az volt, hogy az önmegvalósítás mint az egészséges személyiség jellemzője (Maslow) nem fér össze a féltékenységgel.

A kérdőíves vizsgálatban alkalmazott eszközök a következők voltak: Eysenck-féle Személyiség Kérdőív (Eysenck Personality Questionnaire), Önmegvalósítás-kérdőív (Personal Orientation Inventory), Szexuális Féltékenység Skála, Szerelmi Sémák Kérdőív és önbeszámoló a féltékenységgel kapcsolatos érzelmekről, gondolatokról és viselkedésről. A vizsgálatban felhasznált kérdőívek egy része magyarul nem volt hozzáférhető, ezért a magyarra fordított változatokat konzisztenciavizsgálatnak és itemelemzésnek vetettem alá. A vizsgálatban 109 egyetemista és nulladik évfolyamos pszichológia szakos személy vett részt. Átlagéletkoruk 22,2 (SD=3,59) év volt.

Az eredmények ígéretesek és egybevágnak intuitív elképzeléseinkkel: a féltékenység pozitív korrelációban van a neuroticizmussal és negatív korrelációban az önmegvalósítással, valamint kapcsolatot mutat egyes szerelmi sémákkal. Továbbá nem mutat kapcsolatot az extraverzióval és a pszichocitással. A korrelációkban nem mutatkozik nemi különbség.

A további vizsgálati eredményekből is kitűnik, hogy a féltékenységet bizonyos személyiségdimenziók befolyásolják, és hogy a féltékenység szoros kapcsolatban áll pszichológiai egészségünkkel. A további vizsgálódás izgalmas területe a megcsalást és megcsalatást kísérő szubjektív érzelmek, gondolatok és viselkedés tartalomelemzése.

*

Témavezető: URBÁN RÓBERT PhD-ösztöndíjas

EGY ALTERNATÍV PROGRAM HATÁSA A KREATIVITÁS FEJLŐDÉSÉRE EGY LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLATBAN

VARGA KRISZTINA
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

Napjainkban egyre inkább társadalmi szükségletté vált a kreatív emberek felfedezése, fejlődésük elősegítése. Ennek szellemében egy városi iskola kísérleti programot fejlesztett ki és felkérte a BDTF-át, hogy nyújtson szakmai támogatást a program fejlesztéséhez illetve hatékonysága javításához.

A vizsgálatok a főiskolán működő pszichológiai TDK hallgatói végezték 1990 óta. E longitudinális felmérés befejező mérésének, adatainak elemzését ismerteti a dolgozat. Célja, hogy ismertesse a kísérleti iskola hatásait, összehasonlítva egy kontroll iskolával, valamint célja még, hogy felmérje napjaink iskolái milyen hatással vannak egyes személyiség, illetve kreativitás tulajdonságokra.

A vizsgálat alapvető módszerét Torrance és Guilford-féle tesztek alkotják, a szorongás és a személyiség tulajdonságok mérésére Spielberger TAI, illetve STAIC kérdőívet használtunk Sipos K. adaptálásában.

E hosszútávú vizsgálat egyaránt nyújtott eredményeket a kreativitásban, a szorongásban és a személyiség tulajdonságok vizsgálatában is. Kimutatható, hogy a mai iskolák viszonylag negatívan hatnak a gyerekek általános szorongására, valamint empátiájára.

Megállapíthatjuk, hogy összességében nézve fejlesztik a gyermekek kreativitását a ma iskolái, bár természetesen eltéréseket tapasztaltunk.

*

Témavezető: DR. GÁSPÁR MIHÁLY főiskolai docens

A SZEXUÁLIS FÉLTÉKENYSÉG KULTURÁLIS ÉS EGYÉNI MEGHATÁROZÓI MAGYAR, FINN ÉS OLASZ NŐK VONATKOZÁSÁBAN

VINCZE ANITA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Dolgozatom, amely elsősorban saját nemzetközi vizsgálataim eredményeit tartalmazza, a féltékenységre vonatkozó ismeretek bővítésén túl a párkapcsolatokban jelentkező konfliktusok, problémák természetének jobb megértését tűzte ki célul.

A vizsgálatban összesen 399 diák vett részt. Kérdőívemre 135 magyar, 131 finn és 133 olasz egyetemi hallgató válaszolt. A diákok egyrészt Hupka (1983) "Irigység és Féltékenység" kérdőívéből Hupka (1987) által konstruált "Szexuális Féltékenységet Kiváltó Helyzetek Skálá"-t töltötték ki, másrészt a Haza és Shaver (1992) "Felnőtt Kötődési Stílusok" leírásából választottak.

Eredmények: A kötődési stílus hatással volt az adott szexuális féltékenységi helyzetek értékelésére. Az olasz nőknél a fantázia helyzetben a kötődési hovatartozás szignifikáns eltérést eredményezett az érzett féltékenység mértékében, magyar nőknél tendencia jellegű volt a különbség. A finn nőknél a kötődési stílus tánc helyzetben okozott szignifikáns eltérést.

Az adott szexuális féltékenységet kiváltó helyzetek (flörtölés, csókolódzás, táncolás, ölelés, szexuális viszony és szexuális fantáziálás) leírását eltérően értelmezték a magyar, a finn, illetve az olasz nők. A finn nők szignifikánsan féltékenyebbnek bizonyultak a csókolódzás és a "szexuális viszony" fenntartása helyzetekben az olasz nőknél. A magyar nők szignifikáns szinten) ítéltek féltékenyebben a "szexuális viszony" fenntartása helyzetben az olasz nőknél. Az olasz nők szignifikánsan féltékenyebben reagáltak az ölelés szituációra, mint a többiek. Tendencia jellegű különbség adódott a tánc helyzet értékelésében.

Mindezek az eredmények ellentmondanak a szociobiológiai elképzelésnek, és a kultúra, szocializáció hatását hangsúlyozzák az élethelyzetek megítélésében.

*

Témavezető: DR. DÚLL ANDREA egyetemi adjunktus

SZOKÁSOK, HAGYOMÁNYOK FUNKCIÓI MINDENNAPJAINKBAN.
SZOKÁSOK MEGÍTÉLÉSÉRE ALKALMAS SZEMANTIKUS DIFFERENCIÁLSKÁLÁK KIALAKÍTÁSA ÉS ALKALMAZÁSA

VISZKET MÓNIKA
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

Dolgozatomban mindennapi életünk szokásait, hagyományait vizsgálom, ezek szerepére, funkciójára voltam kíváncsi. A különböző elméleti dimenziók gyakorlatban való megragadása volt a célom. Ehhez Heller Ágnes és Mérei Ferenc gondolatai szolgáltak elméleti alapul. Heller Ágnes szokásokat kategorizáló rendszere volt a szokásgyűjtés alapja. Mérei Ferenc elgondolásából kiindulva a szimbolikus és utalásos szokások elkülöníthetőségének kérdése fogalmazódott meg.

A vizsgálat szokások gyűjtését, ezekre szemantikus differenciálskálák kidolgozását, majd a szokások szemantikus differenciálskálákkal való dimenzionálását jelentette. A dimenziókat cluster-analízis statisztikai eljárással különítettem el. A minősítőpárok mentén öt cluster született, amik rámutatnak szokásaink értékhordozó szerepére (1-2. cluster), társas, szociális meghatározottságukra (3. cluster), viszonymeghatározó erejükre (4. cluster), és a mélyebb tartalmakat hordozók elkülöníthetők az esetleges formáktól (5. cluster).

A fogalmak cluster-analitikus feldolgozása lehetővé tette az egyes dimenziók pólusainak megragadását. Ezáltal teljesebb képet kaphattunk ezek rendszeréről, jellegéről.

A vizsgálat során a szemantikus differenciál módszerének alkalmazásával elkülöníthetővé váltak szokásaink jelentésbeli dimenziói, s az eredmények ösztönözhetnek újabb, speciálisabb (kis)közösségekben történő vizsgálatokra, ahol bizonyos szempontok erőteljesebben érvényesülhetnek.

*

Témavezető: DR. BUGÁN ANTAL tanszékvezető egyetemi docens

ÁLLAMI GONDOZOTT SERDÜLŐ LÁNYOK VIZSGÁLATA

VOZÁRIK NÓRA
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen

A dolgozatban egyrészről "intézetis" lányok életútját, az elszenvedett környezeti ártalmakat; másrészt a növendékek agresszivitását, a normaszegő viselkedés tendenciáját, ill. a szorongásszintet vizsgálatuk.

Feltételeztük, hogy az állami gondozottság ténye (mint ok) felerősít bizonyos aszociális személyiségfejlődési tendenciákat, melyek inadaptációs megnyilvánulási formákat öltenek:

1. Feltételezésünk szerint agresszívebbek azok a növendékek, akiknél a családi szocializáció teljesen kimaradt - szemben azokkal, akik serdülőkorban kerültek intézeti elhelyezés alá.

2. Véleményünk szerint a vizsgált személyek agresszivitásának nagysága összefügg a normaszegő viselkedésre való hajlammal.

3. Feltételeztük továbbá, hogy az intézeti lét az átlagos szorongásszintről való eltérést váltja ki.

Vizsgálati módszereink: Jesness-kérdőív, Buss-Durkee-kérdőív, a Spielberg-kérdőív, valamint intézeti dokumentumok elemzése.

Eredmények:

Bár a vizsgálat csoport (10 fő) az egyéni életutak vonatkozásában nem homogén, személyiségük sok közös vonást tartalmaz: érzelmi-indulati életükre a labilitás, a megalapozott kötődések hiánya jellemző. Alacsony decentralizációs készségük miatt kortárskapcsolataikban gyakoriak a zökkenők. Toleranciaszintjük alacsony, nem ritkán az intoleráns magatartásig. (Jesness-teszt). Bár előfordul az agressziókiélés közvetlen, tettlegességig menő formája is, a legjellemzőbb mégis az, hogy a feszültségek kerülőutas formában vezetődnek le. (Buss-Durkee-teszt). Az intézeti lét az átlagos szorongástól való eltérést hívja elő: rendkívül alacsony szorongásszint jellemzi őket. (Spielberg-kérdőív).

*

Témavezető: PINCZÉSNÉ DR. PALÁSTHY ILDIKÓ főiskolai docens

A FOGALMAK AFFEKTÍV TONALITÁSA ÉS AZ ELSŐ BBSÉGI HATÁS

ZSIGMOND ISTVÁN–POLONYI TÜNDE
Babes-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

Ebben a dolgozatban bemutatjuk azt a kísérletet, amelyben kimutattuk az elsőbbségi hatás megjelenésében feltételezésünk szerint közrejátszó egyik tényezőt, mely a fogalmak affektív tonalitása.

Az elsőbbségi hatás megjelenését egy személy jellemzésének a területén vizsgáltuk, az illető személyt egy ahhoz hasonló – két részből álló –szövegben mutatva be, mint amit Luchins használt a ma már klasszikusnak számító kísérletében (1957). A szöveget előzetesen alkalmazva 30 kísérleti személynél Luchinshoz hasonló eredményre jutottunk, ami bizonyítja az átdolgozott szöveg alkalmasságát az elsőbbségi hatás vizsgálatában.

A tulajdonképpeni kísérletben hipotézisünk ellenőrzése értelmében a kísérleti személyeket (N=66) megkértük, hogy ítéljék meg a szöveg első és második feléből kiválasztott 5–5 szó szubjektív módon érzékelt érzelmi tonalitását egy megadott skála szerint. Az összátlagot kiszámolva a személyeket ezután két csoportba osztottuk aszerint, hogy az egyes személyek esetében a szöveg első feléből vett 5 szó affektív tonalitás szerinti megítélésének az értékátlaga a csoportos átlag alatt vagy fölött helyezkedett el (független változó).

Eredményeink igazolták a feltételezésüket: az elsőbbségi hatás megjelenése (függő változó) összefüggött azzal a ténnyel, hogy az egyes személyek milyen erősnek ítélték meg a bemutatott szöveg első részéből vett 5 szó érzelmi tonalitását.

Az eredményeink – ha a vizsgálat kiterjesztése esetén megerősítést nyernénk – több téren felhasználhatóak: a pszichoterápiás tevékenységekben, a reklámpszichológiában, a törvényszéki tanúvallomásoknál stb.

A kognitív pszichológia neokonexionista paradigmájában megfogalmazott aktivációs szintek elméletének megfelelően, ezt implicit módon megerősítve, eredményeink azt újdonsági hatás lehetséges magyarázataként is megfelelnek, ugyanis az érzelmi tonalitásnak megfelelő fiziológiai aktivációs szint – vagy arousal – csökken a két szövegrész bemutatása között eltelt időszakban, az újdonsági hatást váltva ki.

KÖZMŰVELŐDÉS

AZ ÚJ HULLÁMON INNEN ÉS TÚL
KÍSÉRLET A MODERN ÉS POSZTMODERN FILMMŰVÉSZETI ÁRAMLATOK MEGKÖZELÍTÉSÉRE

BÁCSVÁN LÁSZLÓ
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

A dolgozat elsődleges célja a mozgóképkultúrában az elmúlt években bekövetkezett paradigmaváltás bemutatása. A téma fontosságát aktualitása adja, a posztmodern beállítódás, gondolkodásmód alapvetően határozza meg az ezredvég művészetét

A posztmodern film fogalmának meghatározásához először is tisztáznunk kell, mit is jelent a már említett posztmodern beállítódás, illetve mik annak a modern filmnek a lényegi jegyei, amelyhez képest a váltás bekövetkezett. A posztmodern relativizmus átjárhatóvá teszi a művészfilm és tömegfilm korábban élesen kettéváló kategóriáit, bár nem szünteti meg őket, ezért e két csoport a modern-posztmodern váltás szempontjából is külön vizsgálandó.

Az amerikai típusú tömegfilm esetében széthullani látszanak a hagyományos narratív keretek, a történetek helyett egyre inkább a látvány köré szerveződik a dramaturgia, a kép helyett az elképesztés kultúrája válik uralkodóvá.

Ezzel párhuzamosan a modern művészfilm is megváltozni látszik, bár itt egy épp ellentétes irányú mozgásnak vagyunk tanúi. A francia új hullámmal tetőző modernizmus a mese helyett a valóság autentikus megragadását tűzte ki célul. A művészfilmek világában a posztmodern váltás legnyilvánvalóbban a történetek visszatérésében érhető tetten. A történetekkel együtt a tömegfilm egyéb sajátosságai is átszűrődhetnek a művészfilmekben, és a létrejövő filmek műfaji szempontból sokszor elég vegyes képet mutatnak.

A posztmodern film ideáltípusa pusztán elméletileg is megkonstruálható lenne, ezért a dolgozatban egy modellértékű filmalkotás példáján szeretném illusztrálni, hogyan működik ez az újszerű beállítódás.

*

Témavezető: TÖRÖK GÁBOR főiskolai docens

A HELYI TELEVÍZIÓZÁS JÖVŐJE

BECK ANDRÁS
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

A dolgozat célja a hazai, helyi televíziózás jövőjének, lehetőségeinek a felvázolása. Ezt csakis a múlt és a jelen történéseinek és folyamatainak a feltárásával lehetséges.

Munkám a helyi tévék kialakulásának körülményeivel kezdődik, amelynek egyik feltétele a kis- és nagyközösségi antennarendszerek kiépítése volt. A fokozódó társadalmi igény történetiségével is foglalkozom.

Kitérek a lokális információk növekvő szerepére, amit egyre inkább betöltenek hétköznapjainkban. Hisz minél közelebb történik valami az emberekhez, annál nagyobb érdeklődést tanúsítanak iránt uk. A dolgozat alapkérdését tekintve ez az alulról jövő igény az egyik legfontosabb. Sok esetben ez éltethet helyi televíziókat.

A jövőt igazából a jelen eredményein és problémáin keresztül ismerhetjük meg. A helyi tévék működésének fontosabb összetevőire is rávilágít a dolgozat.

A jövő ma még szinte megjósolhatatlan, de, hogy van jövője a társadalmi nyilvánosság ezen fórumának az biztos. Ma még azt is nagy bátorság megjósolni, hogy mi lesz ez a jövő, de az odavezető útról még kevesebbet tudunk. Azt sem tudhatjuk, hogy ez milyen és mennyi „véráldozattal" fog járni.

A dolgozat mindezek ellenére megpróbál néhány lehetséges irányt felvázolni.

*

Témavezető: TÖRÖK GÁBOR főiskolai docens

KULTURÁLIS ANIMÁCIÓ AZ ANYANYELVI NEVELÉS SZOLGÁLATÁBAN

BOGNÁR ESZTER
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

Az általános iskolás negyedik osztályos olvasókönyv egyik fejezetéhez találtam ki olyan játékokat, melyek az animáció, a drámapedagógia és az anyanyelvi nevelés elemeit egyesítik; s melyeket kipróbáltam gyakorlatban. Célom az volt, hogy a tananyaghoz kapcsolódó kitalált játékokkal a gyermekek személyiségének fejlődését elősegítsem, kipróbáljam a drámapedagógiai speciálkollégium során szerzett ismereteket és saját képességeimet a gyakorlatban; megfelelő 'pedagógiai tapasztalatra' tegyek szert. Ezt szakköri keretben tudtam megvalósítani 12 lelkes gyermekkel.

Munkám során a csoport igazi, jól működő csapattá változott. Néhány szituáció ugyan furcsának tűnt a gyermekeknek – mivel direktebb irányításhoz voltak szokva –, de hamar hozzászoktak a csendesebbek is, hogy bátran elő merjék adni ötleteiket, fel merjék használni kreativitásukat. Az eredmény vitathatatlan: a gyermekek felszabadultabbak lettek, oldódtak gátlásaik, meg merték osztani velünk, vagy velem teljesen őszintén a problémáikat. Sok esetben meglepett mennyire élesen látják a problémákat környezetükben; milyen jó gondolataik vannak azok megoldásához.

Munkámmal szeretném megmutatni, hogy egy kis fantáziával csodákat varázsolhatunk elő az osztályban a tananyagból.

A dolgozatomban a gyermekek által életre keltett játékokat próbáltam meg hűen visszaadni. Remélem Önök is kipróbálják és belefeledkeznek a játékba, mint egykor gyermekkorukban…

*

Témavezető: DR. CSIDER SÁNDOR főiskola docens

AZ ENDRŐDI JÁRVÁNYKÓRHÁZNAK, VALAMINT BETEGEINEK ÉS SZEMÉLYZETÉNEK TÖRTÉNETE A MAGYAR EGÉSZSÉGÜGY TÜKRÉBEN 1882-TŐL NAPJAINKIG

DUSA KATALIN
Illyés Gyula Pedagógiai Főiskola, Szekszárd

A dolgozat helytörténeti jellegű, még feldolgozatlan témát felölelő munka, melyben egy falusi járványkórház életével, működésével ismerkedhet meg az olvasó.

Eredeti források és tanulmányok összegzésével mutatja be az országos közegészségügyi törvények érvényesülését és végrehajtását Endrődön. Rávilágít arra is, hogy az ország és a falu egészségügyi helyzetének változásával párhuzamosan, hogyan módosítja Endrőd elöljárósága a járványkórház - mint középület - funkcióját annak érdekében, hogy az épület soha ne maradjon kihasználatlanul (pl.: járványos betegek elkülönítése, "szegény elaggott emberek menhelye", kórbonctani vizsgálatok színtere, szociális bérlakás).

A levéltári, könyvtári és szóbeli források összehasonlításából, együttes elemzéséből új következtetések vonthatók le, melyek elsősorban a falu lakosságának életén és egészségügyi helyzetén keresztül segítik bemutatni a kórház történetét.

Elengedhetetlenül szükséges megismernünk a járványkórházi gondozónak és családjának életét ahhoz, hogy végig tudjuk kísérni egy szegény család körülményes megélhetési lehetőségeit Endrőd földművelő társadalmában.

*

Témavezető: RÓZA OLGA tanár

RÉGI ÉS ÚJ TÍPUSÚ WESTERNEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

EGERSZEGI BALÁZS
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

Dolgozatomban megkísérlem bemutatni a western aranykorában készült, általam legjellemzőbbnek tartott alkotásokat, valamint a kilencvenes évek új típusú filmjeit. A pályamunkában szereplő művek ismertetésével nem elsősorban az alkotások mélyreható vizsgálata volt a célom. Sokkal inkább törekedtem egy kedvcsináló tartalmi elemzésre, hátha lesz valaki, aki dolgozatom elolvasása után kedvet érez ahhoz, hogy megnézzen egy vadnyugati filmet. Pályamunkámmal szeretném felhívni egy kicsit a figyelmet erre a méltatlanul elfeledett műfajra. A westernre, amely nyolc év híján egyidős a mozgóképpel.

Írásomban ismertetek olyan klasszikussá vált alkotásokat, mint a Hatosfogat vagy A hét mesterlövész, de szó esik kevésbé szem előtt lévő filmekről is. Ilyen pl. a Honfoglalók és az Acélkaraván.

Dolgozatom két fő pólusát a "klasszikusok" illetve a kilencvenes évek újonnan készült filmjei alkotják. Több témáról érintőlegesen ejtek szót, bár szerepük rendkívül fontos. Azonban akár a kezdetek, akár a Sergio Leone nevével fémjelzett "spagetti" irányzat külön dolgozat témája lehetne.

Munkám során a rendkívül kis számú fellelhető szakirodalom mellett elsősorban saját filmélményeimre támaszkodtam. A filmek megtekintése közben egyre inkább erősödött bennem az érzés, hogy ez a legmélyebb emberi érzések ábrázolására is alkalmas filmfajta nem tűnhet el a kilencvenes évek akciófilm-dzsungelében. Minden eszközt meg kell ragadnunk a vadnyugati film megmentéséhez!

Én ezzel a néhány oldallal tudok ehhez a törekvéshez hozzájárulni. Csak remélni tudom, hogy dolgozatom segítségével annak olvasói felfedezik (vagy újra felfedezik) ezt a nagyszerű műfajt!

*

Témavezető: TÖRÖK GÁBOR főiskolai docens

DRÁMAPEDAGÓGIAI FOGLALKOZÁSOK EGY LAKÓTELEPI ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

FEHÉRNÉ HALMI GABRIELLA
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

Dolgozatom témája a drámapedagógia elméletének ismeretében a gyakorlat alkalmazása az általános iskola felső tagozatos gyerekeinek körében. A bevezető részben kifejtem a drámapedagógia fogalmát neves drámapedagógusok véleményének tükrében, valamint a módszer fejlesztő hatásait, általa gyerekcsoportban elérhető célokat.

A gyerekekkel folytatott gyakorlati munkám célja személyiségük gazdagítása, önismeretük, önbizalmuk, önértékelésük fejlesztése, interperszonális kapcsolataik alakítása, kommunikációs lehetőségeik bővítése.

A foglalkozások tartalma két téma köré csoportosult: a saját állam alapítása, és a saját ünnep szervezése.

Az első téma esetén a játékok többnyire az államhoz kötődő szituációkhoz kapcsolódtak, a második témánál az ünnepi előkészületekhez. A korosztály pszichikus fejlődési szintjének és érdeklődésének megfelelően találtam ki a játékokat, ezeket a 10–13 éves gyerekeknél alkalmazható módszerekkel valósítottam meg.

Dolgozatom elején egyenként jellemeztem a csoporttagokat ezzel megvilágítva a csoport egészének jellemzőit, majd a foglalkozások leírása során értékeltem a közösséget. Fejlődést tapasztaltam fantáziájukban, verbális és nonverbális kommunikációjukban, társas kapcsolatiakban, önértékelésükben.

Munkám során megerősítést kaptam, hogy széles körűen tudom hasznosítani a drámapedagógiát tanórán és tanórán kívül is.

*

Témavezető: DR. CSIDER SÁNDOR főiskolai docens

DUNASZENTMIKLÓS NÉMET NÉPRAJZA

GLEICHAUF ANETT
Katolikus Tanítóképző Főiskola, Zsámbék

Dolgozatomban Dunaszentmiklós német néprajzát dolgoztam fel az első tárgyi emlékek megjelenésétől kezdve napjainkig.

Dunaszentmiklós egy kis lélekszámú település Komárom-Esztergom megyében. Lakóinak nagy része német nemzetiségű.

Témaválasztásomat befolyásolta, hogy anyai nagyszüleim és őseim itt élnek, éltek, ezért már régóta szeretnék többet tudni a település történetéről, családunk származásáról, az itt élők kultúrájáról, hagyományairól.

E témával kapcsolatban kutatásaim során sajnos kevés írott szakirodalomra támaszkodhattam, így a falu és a környékbeli települések plébániai anyakönyvi kivonatai, illetve a falubeliek visszaemlékezései voltak segítségemre.

Dolgozatom 10 fejezetből áll. Rövid bevezetés után a telepesek megjelenése, a magyarországi németek, a település helye Komárom megyében, a település története és visszaemlékezések alkotják a fő fejezeteket. A zárást követő függelék táblázatai, térképe és fényképei kiegészítik és hitelesítik a dolgozat szövegét.

E témával kapcsolatban korábban dolgozatomhoz hasonló, összefoglaló jellegű mű nem készült, így remélem, hogy aki munkámat elolvassa, értékes és hasznos tényekkel, információkkal lesz gazdagabb Dunaszent-miklós német néprajzával, történetével kapcsolatban.

*

Témavezető: DR. KOVÁCS JÓZSEF LÁSZLÓ főiskolai tanár

KELEMEN LÁSZLÓ SZÍNIGAZGATÓ CSANÁDPALOTÁN TÖLTÖTT UTOLSÓ ÉVEI

HADOBÁS KRISZTINA
Brunszvik Teréz Óvóképző Főiskola, Szarvas

Dolgozatomban Kelemen Lászlóval, az első magyar színigazgatóval, élettörténetével, a magyar színháztörténetben kiemelkedő munkásságával, életének Csanádpalotához kötődő kultúrtörténeti emlékeivel foglalkozom. Célom Kelemen László Csanádpalotán töltött utolsó 3 évének, és halála körülményeinek feltárása a Kelemen László irodalomra alapozva, és a csanádpalotai Kelemen László Emlékéért Kulturális Alapítvány birtokában lévő dokumentumok alapján.

Mindezek mellett arra is vállalkoztam, hogy Asztalos P. Kálmán csanádpalotai helytörténész Kelemen László életének utolsó éveiről szóló gyűjteményes hagyatékát is bemutassam.

Munkám során szeretnék választ kapni a rendelkezésemre álló írásokból, dokumentumokból kiindulva azokra az ellentmondásos megállapításokra, amelyek az első magyar színigazgató csanádpalotai kántortanítóskodása idejével, és tragikus halálának körülményeivel kapcsolatosak.

A téma kifejtésekor a dokumentum elemzés és az exproláció (a beszélgetés) módszerét alkalmaztam.

A téma kidolgozásakor arra a következtetésre jutottam, hogy az utókor – különösen Csanádpalotán – sokat foglalkozik a magyar művelődéstörténet nagy egyéniségeinek értékelésével, de halálának körülményei az exhumálás ellenére sem tisztázottak még.

A kérdésfeltevésemre kapott válaszok további kutatómunkára kell hogy ösztönözzenek. Úgy érzem, hogy Kelemen László Csanádpalotán töltött utolsó 3 évével, és halálának körülményeivel kapcsolatosan sikerülhet egy, a dokumentumokra alapozó részletesebb áttekintést is összeállítanom.

A meglévő forrásanyagok további elemzése, értékelése, a későbbiekben is szép feladatom lehetne.

*

Témavezető: DANKÓ ERVINNÉ DR. nyugalmazott főiskolai docens

A MÁGOCSI ISKOLAÜGY SAJTÓVISSZHANGJÁNAK ELEMZÉSE

HAMARNÉ HEGEDŰS MÁRIA
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Szombathely

A mágocsi iskolaügyben a rendszerváltás idején egy év alatt megjelent 69 újságcikk elemzését a demokráciáért és a tisztességes tájékoztatásért érzett felelősség hatja át. A sajtóvisszhang elemzésének célja a figyelem felhívása a felelős újságírásra és a felelős újságolvasásra.

Az írások kommunikáció-tudományi aspektusainak kibontása közben foglalkozik a szerző a hírgyűjtés, a hírcsomagolás, a szerkesztői munka etikai vonatkozásaival. Felvetődik a kérdés: mikor demoralizálódhat az újságírás? Az elemzés végére az a tapasztalat, hogy sajnos, a demokráciában is. Az elemzett sajtómegnyilvánulások nem a tájékoztatás objektivitásáról, szakszerű informálásról tanúskodnak, hanem meghökkentő példák a tudatos ámításra, a porhintésre.

Szomorú konklúzió, hogy nem igazán az a fontos, hogy megtörtént-e valami, s valójában hogyan is történt. A sajtó, mint hatalmi tényező dönti el, hogy mit szűr ki, mit erősít fel, hogyan minősít. A tömegkommunikáció normaközvetítő szerepével a közvélemény mozgósítója, s mint ilyen, csak az igazat, a tiszta igazat szabad felvállalnia.

Ám a mágocsi iskolaügy valóságos mozgatórugói egyetlen újságírót sem érdekeltek, hanem egyszerűen csak "össztüzet" akartak zúdítani a hatalomátmentő kommunistákra, akik még ráadásul kiváló szakembereket akarnak ártatlanul kikészíteni. A cél nemes, de ez nem szentesítheti az eszközt! Persze ki gondol arra, hogy a rágalmazás ma is virágzik? Ki gondol arra, hogy a nagy hazugságokat kis hazugságokkal varázsolják hitelessé a sajtóban is? Sajnálatos, hogy a "negatív kampány", a sárdobálás még ma is kifizetődő harcmodor.

*

Témavezető: TÖRÖK GÁBOR főiskolai docens

HOGYAN VETTÉK KI RÉSZÜKET A VÁRDOMBI GYEREKEK A XX. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN A NÉPSZOKÁSOKBÓL ÉS ÜNNEPEKBŐL?

HOLLÓSI-SIMON JUDIT
Illyés Gyula Pedagógiai Főiskola, Szekszárd

A dolgozatom elkészítésekor kettős célt tűztem ki magam elé, egyrészt dolgozatomban röviden igyekszem bemutatni, hogy a várdombi gyerekek milyen szerepet töltöttek be és hogyan vették részüket a népszokásokban és ünnepekben századunk első felében. Az általam kiválasztott téma még mások által nem lett feldolgozva. Ezért részesítettem munkám során az interjúkat, magnófelvételeket, személyes beszélgetéseket és a betelepítéssel kapcsolatos dokumentumok tanulmányozását előnyben. Olyan eseményeket választottam ki az összegyűjtött anyagból, amelyekben gyermekek vettek részt, illetve amelyeknek ők voltak az aktív részesei: pl. a Mária-ünnep, mikulás, aprószentek, szilveszter és a disznótorral kapcsolatos szokásokat. Igyekszem ezzel bemutatni, milyen közösségi élet folyt az akkor még kb. 500 lelket számláló faluban.

Másik célja dolgozatom megírásának az volt, hogy minden ami még az idősek emlékezetében él ne vesszen el, hanem tovább hagyományozódjon, valamint szeretnék kedvet ébreszteni másokban is, hogy ilyen és ehhez hasonló, még fellelhető kincsek után kutasson.

Az új Nemzeti Alaptanterv bevezetésével a család, a családtagok kapcsolatai, ismerkedés a lakóhely hagyományaival, a hagyományok ápolása témakör egyre nagyobb hangsúlyt kap a mindennapi oktatásban. Így az általam választott téma jól hasznosítható a mindennapi oktatás területén.

*

Témavezető: REGŐS GABRIELLA német nyelvtanár

MOZGÓ KÉPEK
KULTURÁLIS ANIMÁCIÓ EGY ÁLTALÁNOS ISKOLAI ALSÓ TAGOZATOS CSOPORTBAN

KISS MELINDA
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

Dolgozatom témája a drámapedagógiai elméletének ismeretében a gyakorlat alkalmazása gyerekek körében. A bevezető részben kifejtettem a drámapedagógia fejlesztő hatásait, értelmezem az animáció lényegét és céljait, a kommunikációs eszközök rendszerét, a választott korosztály dramatikus viselkedését és a kis létszámú csoport előnyét.

A gyerekekkel folytatott gyakorlati munkám célja személyiségük gazdagítása, önismertük fejlesztése, társas kapcsolataik alakítása, kommunikációs lehetőségük bővítése volt. E mellet kiemelt szerepet töltött be fantáziájuk fejlesztése, szókincsük gyarapítása, empátiás készségük erősödése.

A foglalkozások tartalmát a gyerekek által hozott fényképek adták, ezekből indultak játékaink, így minden foglalkozás motiváló jellegű, személyre szóló volt. Minden játéknál előre meghatároztam a célokat és az értékelési szempontot, leírtam a játék menetét, a szükséges kellékeket, a felkészülési időt. A korosztály pszichikus fejlődési szintjének megfelelően találtam ki a fényképekhez játékokat, ezeket a 9–10 éveseknél alkalmazható módszerekkel valósítottam meg.

Dolgozatom elején egyénenként jellemeztem a csoportomban tartozó gyerekeket és a foglalkozások során is személyre szólóan értékeltem tevékenységeiket. Így összehasonlítást végezhettem a gyerekek jelleméről a foglalkozások előtt és a munkám végén. Tapasztalhattam a fejlődést kifejező készségükben, fantáziájuk fejlődésében, nonverbális kommunikációjuk használatában, társas kapcsolataik erősödésében, önmaguk kifejezésében.

Munkám során megerősítést kaptam, hogy széles körűen tudom hasznosítani a drámajátékokat tanítóként tanórán és tanórán kívül is. Sikeres és eredményes módszernek tartom a pedagógiában.

*

Témavezető: DR. CSIDER SÁNDOR főiskolai tanár

A FESZTY-KÖRKÉP TÖRTÉNETE

KOCSIS ANDREA
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola. Szeged

A magyarok bejövetele című körkép történetén kívül kutattam a körképfestészet kialakulását, Feszty Árpád életét és munkásságát is.

Ez az alkotás egyike a világon létező tizennyolc ilyen hatalmas méretű panorámának. A mű nemcsak művészeti, hanem történelmi emlék is, hiszen a szemlélő a forgási hiperboloid forma, a dioráma, és a hangeffektusok hatására a honfoglalás korában érezheti magát. Eddig két könyv jelent meg, amely ezzel a körképpel foglalkozik. Ezek tartalma majdnem azonos, a panoráma történetét a körképfestés ötletének megszületésétől a restaurálást követő 1995. évi átadásáig kísérik figyelemmel.

Dolgozatomban a körképpel kapcsolatosan napjainkban megalakult társaságokkal (Európai Körképszövetség, Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark Közhasznú Társaság, Feszty-körkép Alapítvány) is foglalkoztam.

Mivel a rendelkezésemre álló szakirodalom igen szegényes, ezért felhasználtam a korabeli és a mai sajtó írásait, a körképről kiadott ismertetőfüzeteket, prospektusokat, valamint riportokat készítettem. A beszélgetések alapján próbáltam meghatározni a körkép mai hatását, szerepét.

Feszty Árpád azért döntött úgy, hogy a honfoglalást viszi vászonra, mivel a millennium közeledett; a témaválasztásomhoz pedig a millecentenárium adta az ötletet.

Az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkban napjainkban végre méltó helyére került a hányattatott sorsú körkép.

Mivel Feszty lányának nem született gyermeke és már csak Feszty Árpád unokaöccsének családja él (külföldön), ezért a társaságokra és nemzetünkre hárul a feladat, hogy megőrizzük a panorámát az utókornak.

*

Témavezető: NYULASSY ÁGNES főiskolai adjunktus
és DR. BEZDÁN SÁNDOR főiskolai docens

HUSZÁRIK ZOLTÁN SZELLEMI ÉS TÁRGYI ÖRÖKSÉGE NYOMÁBAN

LÁSZLÓNÉ HERR PIROSKA
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

Huszárik Zoltán filmrendező a földim volt, a Galga mentéről való. Édesanyjánál tett látogatásaim során fájdalmasan érintett, hogy az utána maradt hagyaték még mindig feldolgozatlan, noha öröksége jelentős. A picinyke szülői házban 146 képeslapra, 73 levélre, 19 dísztáviratra bukkantan, melyek szeretetteli híradások voltak az édesanya felé. Személyes holmijain túl 72 nagyított, farostra kasírozott fotó őrzi filmforgatásainak egyes pillanatait. Rajtuk a felejthetetlen Latinovits Zoltán, Dayka Margit, Rutkai Éva és számtalan filmcsillag. Megtalálhatók az emlékkiállítások vendégkönyvének másolatai. Könyvtárakban, levéltárakban 192 újságcikket gyűjtöttem össze, melyek a filmrendezőről, filmjeinek kritikáiról tanúskodnak. Felleltem és bemutattam a filmográfián túl Huszárik filmszerepeit, színházi rendezéseit és díszleteit, rádiós rendezéseit, a vele készült interjúkat. Könyv és borítóterveit és illusztrációit. Életéről és alkotásairól megjelent tanulmányokat, könyveket és verseket, melyek hozzá, róla íródtak. Felkutattam az emlékkiállítások dokumentációs anyagait, csokorba szedtem a rendező díjait, kitüntetéseit.

Meglátogattam, a rendező családtagjait, barátait, ismerőseit, ahol édesanyja elmondása szerint képzőművészeti alkotásait őrzik. 242 rajzát sikerült lejegyezni, s 130 olyan grafikát paszpartuzni és katalogizálni, melyekre a szülői házban találtam. Munkámat segítette a Magyar Filmintézet, könyvtárak, levéltárak, barátok, ismerősök. A Magyar Rádió hangszalagra rögzítette a rendezővel készült interjúkat, a Filmintézet átmásolta Huszárik teljes filmanyagát.

A feltárt anyagok egy részéből vándorkiállítást rendeztünk.

*

Témavezető: TÖRÖK GÁBOR főiskolai docens

CSONGRÁD VÁRMEGYE EGYESÜLETEI A DUALIZMUS KORÁBAN

LŐKÖS GYÖRGYI
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

Célom az egyesületi mozgalom vizsgálata és legteljesebb feltárása a dualizmus korában, abban a korban, mikor Magyarországon a civil társaságok szerveződése igazán elindulhatott, habár nem teljes szabadságában, mert végig a korszak idején belügyminiszteri ellenőrzés alatt állt.

Forrásokként korabeli és utólagosan készült statisztikák mellett központi levéltári és vidéki iratok, gyűjtemények álltak rendelkezésemre. A történelem tanszéken pedig évek óta műhelymunka folyik Bezdán Sándor vezetésével, melynek eredményeit igyekeztem felhasználni.

A számba vett 700 egyesületet különböző szempontok szerint tipizáltam. Megvizsgáltam a városi – 585, és vidéki – 115 egyletek eloszlását, összehasonlítva a lakosság számával, az időrendi alakulást megfigyelve a kiugró pontokat. Csoportosítottam még alapfunkció, foglalkozási, felekezeti, nemzetiségi megoszlás, taglétszám és tagdíj szerint, tanulmányoztam az egyesületi könyvtárak mennyiségét és minőségét. A tipizálásnál nem egyetlen – a leglényegesebb – funkciót próbáltam meghatározni, hanem az egyesületek címéből következtetve többféle kategóriába is besoroltam azokat.

Fontos kutatni az egyes köröket és a különböző ún. egyesületi mozgalmakat, mert egy-egy társadalmi kör elindítója lehet a polgárosodásnak, míg az egyesületek tömeges jelentkezése jelzi a társadalmi átalakulás mértékét és ütemét. Ma is hasonló időket élünk egyesületi alakulások szempontjából. A politikai ellenőrzés alól felszabaduló civil szférában erőteljes önszerveződés tapasztalható.

*

Témavezető: DR. BEZDÁN SÁNDOR főiskolai docens

A DÁN NÉPFŐISKOLÁK SIKERESSÉGÉNEK TITKA

MARÓY DITTA
Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs

Dolgozatom a dán népfőiskolák sikerességének tényezőit tárgyalja. Kialakulásának körülményeit, feltételeit és okait, a felnőttképzés területén jelentkező újdonságuk mibenlétét. A mai népfőiskolák strukturálódási sajátosságaira szeretnék rávilágítani, ezen belül a figyelmemet nem a tanítás tárgyára fókuszolnám, hanem elsősorban a csoportszellemet építő, a hagyományos neveléstől eltérő aspektusokra, mint a bentlakásosság, a nevelői és tanári szerep különbözősége a megszokottól, és ennek a közösségre gyakorolt hatásai.

Módszerem induktív jellegűnek minősíthető: egy konkrét dán népfőiskola (a helsingöri Den Internationale Hojskole, azaz Nemzetközi Népfőiskola) példáján fogom bemutatni a vezetési és szervezési működést, valamint eszközként fogom használni saját négyhónapos tartózkodásom alatt nyert tapasztalataimat, a csoport tagjaival készített interjúkat.

Elemzésem célja annak bemutatása, hogyan alakult a dán népfőiskola a dán társadalommal, történelemmel együtt, és miért pont Dániában ilyen sikeres ez a modell.

*

Témavezető: DR. KOLTAI DÉNES egyetemi docens
és KLEISZ TERÉZ egyetemi tanársegéd

NAGYKANIZSA ZENEI ÉLETÉNEK MÚLTJA ÉS JELENE (1914-1995)

PLÁNDER KRISZTINA
Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola, Győr

A dolgozat célja, hogy megismerjem, illetve bemutassam az ország egy távoli sarkában fekvő településnek, Nagykanizsának gazdag, sokrétű zenei életét azoknak is, akik ismerik, s azoknak is, akik még nem. A dolgozatban vizsgált időszaknak nemcsak a zenei, hanem a történelmi része is foglalkoztatott.

A kutatás módszere: főként a szóbeli megnyilvánulásokat vizsgáltam. Az együttesek volt, illetve jelenlegi tagjainak elbeszélése volt munkám egyik alapja. A másik forrásom Nagykanizsa egyik zenekedvelő patriótája – Gábor Jenő –, aki összegyűjtötte egy könyvbe a kisebb-nagyobb zenekarokról és énekkarokról szóló újságcikkeket; valamint koránál fogva ő is részese volt zenekarok megalakulásának, felbomlásának, megszűnésének. Érzéseit megfogalmazta a cikkeket összekötő részekben.

A könyv olvasása során rá kellett jönnöm, hogy jóval elevenebben érződött a zene hatása századunk elején. Pedig már akkor is meg voltak (talán még fokozottabb mértékben is, mint ma) azok az akadályok, melyek nehézségeket okoztak egy együttes életében.

Ezen problémák kutatása, az okok feltárása volt a dolgozat egyik fő célja, azon túl, hogy a zenei együttesek történetéből is minél több eddig feltáratlan adalékot igyekeztem feltárni, rendszerezni. Remélem, munkámat a város kulturális és zenei életének történetével foglalkozók vagy az iránt érdeklődők hasznosíthatják, mint ahogy azok is, akik valamilyen módon részt vállaltak ezen együttesek munkájában, akár mint tagok, akár mint szervezők, akár mint irányítók.

*

Témavezető: BARÓTHY ZOLTÁN főiskolai docens

VENDÉGSÉGBEN ÖNMAGUNKNÁL
KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS EGY VAS MEGYEI FALUBAN

RABB SZABOLCS–TÓTH LÁSZLÓ
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

A kulturális animáció és a közösségfejlesztés című tantárgyakhoz kapcsolódva szerveztünk és vezettünk közösségfejlesztő munkát az 1996/97-es tanév első félévében, Sé községben.

A falu lakóival, gondjaikkal és örömeikkel családlátogatások során ismerkedtünk meg.

Ezt követően ünnepségsorozatot rendeztünk "Vendégségben önmagunknál" cammel.

A heti egy - hétköznapokon tartott - ünnepen először két helybéli családdal ismerkedhettek meg a résztvevők, pódiumbeszélgetés keretében.

Majd egy általunk dramatizált mesejáték bemutatására került sor, melyen a helybeliek és a főiskolák egyaránt szerepeltek.

Végezetül a lakók utóbbi évben szerzett - általunk lejegyzett - boldogságélményeit, örömeit tartalmazó kiadvány: a Boldogságnapló élő bemutatására került sor.

Az ünnepségeken, illetve azok előkészítése során közösség szerveződött Sében. Most még általunk tervezett ünnepek segítségével. A következő időszakban már maguk tervezhetik meg kulturális céljaikat és feladataikat.

E munkánkról számolunk be dolgozatunkban.

*

Témavezető: DR. CSIDER SÁNDOR főiskolai docens

ÁLOMVARIÁCIÓK
EGY TÉMA DRÁMAI ÉS MOZGÓKÉPES VÁLTOZATA

SÁRDI NÓRA
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

Pályamunkámmal elsősorban az adaptáció, azon belül is a film és az irodalom kapcsolatából adódó, a filmrevitt irodalmi alkotásokhoz kapcsolódó témakört kívántam feldolgozni. A kérdést, miszerint valóban alacsonyabb rendűnek kell-e tekintenünk azon irodalmi alapokon nyugvó filmalkotásokat, amelyek elemzésekor nem kerülhető meg a kiindulási pont.

Hisz az tagadhatatlan, hogy nem minden adaptált alkotás egyenértékű, a transzformálásnak különböző fajtái vannak, épp ezért a dolgozat egy meglehetősen vitatott Jeles András filmet választottam. Az Angyali üdvözlet a magyar drámairodalom klasszikusának, Az ember tragédiájának filmrevitt gondolatrendszere, amit csak árnyal az a tény, hogy tíz-tizenkét éves gyerekek játsszák el a létértelem-fejtő emberiségdrámát. Szerkezetében a pályamunka a film jeleneteit követi, ehhez kapcsolódnak az eredeti Tragédia szövegéhez köthető, illetve önálló filmszövegek - elemzése. A munkám célja elsősorban az esztétikai szemléletű, lehetőleg tárgyilagos műbírálat volt, amely Madách művét, mint támpontot vette figyelembe. Többet szerettem volna, az egyes alkotások vizsgálatánál, ezért döntöttem az átfogóbb, adaptációval foglalkozó téma mellett.

Úgy vélem nem kerülhető meg az adaptáció negatív megítélésének értékelése sem, különösen azért, mert mára az ítészek többsége egyetért abban, hogy a százéves mozi eljutott arra a szintre, hogy szintetizáló ereje révén meglévőkből tud, gyökeresen újat alkotni.

*

Témavezető: TÖRÖK GÁBOR főiskolai docens

A DEBRECENI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM ZENEI ÉLETE ÉS HATÁSA MAGYARORSZÁGON (1538-1950)

SÁPY SZILVIA
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

A dolgozat tartalmilag két részre bontható. Az első rész a Debreceni Református Kollégium zenei életét mutatja be, a második az intézmény hatását, mely 1538 és 1950 között Magyarország zenei életében megmutatkozott. A tárgyalt időszak történelmi eseményei; művészettörténeti, neveléstörténeti eredményei meghatározói voltak a kollégium életének, zenei fejlődésének, se ezért mint kiegészítő adatok, a dolgozat részévé váltak.

A munka célja annak a zenei örökségnek a feltárása, amely hosszú évszázadokon keresztül elválaszthatatlan része volt a kollégiumi kultúrának. Az időrendben tárgyalt fejezetek egy-egy korszak zenei mozzanatát, jellegzetes dallamanyagát vázolják fel. Az egymásra épülő dallamkincs olyan hagyatéka református egyházi zenénknek, mely gazdag forrásként állhat a jelenkor embere előtt, s melynek helye vitathatatlan istentiszteletei gyakorlatunkban.

*

Témavezető: KÖTELES GYÖRGY főiskolai docens
és SZABÓ CSABA főiskolai tanár

A VIZUÁLIS SZÉPSÉGRŐL NÉHÁNY JELENSÉG TÜKRÉBEN

TEMESVÁRI LILIÁN
Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola, Győr

Munkámban arra kerestem választ, hogy mi is a vizuális szépség. Megírásánál az esztétikai nevelés feladatának a meghatározásából indultam ki, miszerint „csak annak az embernek a személyisége lehet viszonylag harmonikus, aki a valóságot képes esztétikai szempontból is megközelíteni, értelmezni, értékelni. Véleményem szerint az iskolákban a gyerekek esztétikai érzékének fejlesztésére kevesebb hangsúlyt helyeznek, mint a szociális, a testi és az értelmi képességekére.

A dolgozatomban a történelmi előzmények összegzéséből kiindulva azt kerestem, hogy milyen feltételek teljesülése szükséges és elégséges ahhoz a szubjektum részéről, hogy a szépséget megtapasztalhassa akkor, ha feltételezzük, hogy a szemlélt objektum maradéktalanul eleget tesz azoknak a feltételeknek, hogy ez bekövetkezhessen; illetve vizsgáltam az objektum felől azokat a feltételeket, amelyek teljesülése szükséges és elégséges a szépség megnyilvánulásához, amennyiben feltételezzük, hogy a szubjektum részéről minden feltétel adott. Mindezen vizsgálataimat lélektani, ismeretelméleti, esztétikai és filozófiai irodalomra alapoztam, és nézeteimet deduktív módon igyekeztem bizonyítani.

A szépséget az objektum és a szubjektum kölcsönös megfeleléseként értelmeztem, amely tulajdonképpen az egyén visszatalálása – a forma felől – ahhoz a valósághoz, „Rendszerhez", vagy Paradicsomhoz, ahonnan felnőtté válva véglegesen és visszavonhatatlanul kiűzetett.

A dolgozatommal az esztétikai nevelés fontosságára, módjára, a szépség megláttatásán, gyakorlásán és megalkotásán keresztül történő esztétikai képességcsoportok fejlesztésére szeretném felhívni a figyelmet.

*

Témavezető: BORBÉLY KÁROLY főiskolai adjunktus

...ÉS BESZÉLD EL FIADNAK..., AVAGY A ZSIDÓ NÉP TÁNCAINAK RÖVID TÖRTÉNETE

TÓTHNÉ GYURICZA ÁGNES
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

Dolgozatom a zsidó nép táncainak bemutatására tesz kísérletet többszempontú megközelítéssel. Egyrészt arra vállalkozom, hogy ennek a magyarul szinte feldolgozatlan témának a történeti vonalát és vetületét mutatom be. Másrész maguknak a táncoknak a gyakorlati közreadását teszem: szöveges és kinetografikai leírásával és audiovizuális bemutatásával.

A dolgozat első részében a táncok történetét mutatom be, kezdve az ősi Izrael táncaival: győzelmi, eksztatikus, szüreti, udvarlási és esküvői táncokkal. Külön fejezetben foglalkozom a diaszpóra táncaival: esküvői, szombati, a körülmetélkedés és a reneszánsz táncokkal. Külön fejezetben mutatom be a haszid táncokat, azoknak vers és prózában történő megnyilvánulásával. A mai Izrael táncait külön fejezetben ismertetem több megközelítéssel. Egyrészt kialakulásukról írok, másrészt a táncok szöveges és kinetografikus leírását közlöm. Ez utóbbit angol nyelvű táncleírások alapján, valamint a táncok élő felvételének tanulmányozását követően készítettem el.

A videoanyag a dolgozat tematikus rendjét követi, csaknem mindegyik fejezethez egy-egy élőtáncot bemutatva. A modern Izrael táncait egy Izraelben készült módszertani szempontokat követő tananyagból válogattam, ill. az általam vezetett héber tánctanfolyam lelkes fiataljaival mutatom be.

*

Témavezető: DR. SZÁNTÓ IMRÉNÉ főiskolai docens

A VÉLETLEN, MINT FILMDRAMATURGIAI ELV *KRZYSZTOF KIESLOWSKI* MŰVEIBEN

VALICZKÓ ÉVA
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

Pályamunkám az 1996-ban elhunyt, a 80-as, 90-es évek legnagyobb filmrendezőjének alkotásait tekinti át – a hangsúlyt az utolsó művekre helyezve – azt vizsgálva, milyen szerepet tölt be bennük a véletlen.

Már a filozófiai-fogalmi háttér számbavételekor is felvetődtek a szükségszerűség és véletlenszerűség dialektikus, illetve alá- fölérendelő voltának perspektívái. A lengyel képíró életművének egysége felől közelítve összegzésként megállapítást és bizonyítást nyer dolgozatomban, hogy az események visszatérő esetlegessége törvényszerűségre utal.

A műnemekre terjedő kitekintéssel, összevetéssel valamint a Kieslowskit megelőző filmek és a véletlen vertikális és lineáris síkjának feltárásával széleskörűen kívántam bevezetni a vizsgálati anyagot. A krimikkel kezdődő felsorolást méltán zárják kiemelten a lengyel művészi darabok. Kérdésfelvetéseiben alapvető dramaturgiai szerephez jut a vaksors, sokoldalú láttatáshoz vezet, refrénszerűen átszövi a filmeket, nem csupán ritmizál, hanem kommentár is a jelenségekhez.

Munkám célja elsősorban az eddig izoláltan megjelent cikkek, kritikák összefogása egy a műveket átható dramaturgiai módszer folyamatos feltárása és bemutatása révén. Krzysztof Kieslowski munkái érintetlenül, kiaknázatlanul hevernek, még nem gyűjtötték monográfiává, pedig a filmművészetben betöltött szerepe vitathatatlan.

*

Témavezető: TÖRÖK GÁBOR főiskolai docens

A ZENEI KULTÚRA HELYZETE, A ZENE ÉS A KÖZMŰVELŐDÉS KAPCSOLATÁNAK ALAKULÁSA A RENDSZERVÁLTÁS UTÁN

VÍZKELETI ILDIKÓ
Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, Eger

Kutatásom célja a magyar zenei kultúrában a '90-es években végbement lényeges változásoknak a bemutatása, mai helyzetének árnyalt jellemzése. Mindenekelőtt két kérdésre szerettem volna választ kapni: 1) Melyek a magyar zenei kultúrát meghatározó főbb folyamatok a '90-es években? 2) A zene közvetítésének szférájában az egyes részterületeken milyen változások történetek, s mi a következményük?

E kérdések igényes megválaszolása érdekében tanulmányoztam a téma szakirodalmát, elemeztem a zenei kultúrával kapcsolatos tanácskozások dokumentumait, felhasználtam statisztikai adatokat; interjúkat készítettem zenei életünk néhány személyiségével; megismerkedtem több település, intézmény, együttes zenei tevékenységével.

A vizsgált időszakban ellentmondásos folyamatok zajlottak a zene világában. Zenei életünkben növekedett az önállóság, szabadság, demokratizmus; erősödött nemzeti értékeink érvényesítésére irányuló törekvés; radikális változások történtek az intézményrendszerben, az irányításban, a civilszervezetek szerveződésében. Zenei kultúránkban azonban negatív tendenciák és kedvezőtlen jelenségek okoznak gondokat: pl. a zene és a politika viszonyának rendezetlensége, az értékrendek összekuszálódása; a zenei tevékenység pénzügyi feltételeinek romlása. Mindezek miatt a rendszerváltás óta a zenei kultúra veszített súlyából, jelentőségéből, mert pénzügyi bázisa megrendült, a társadalom és a döntéshozók érdeklődése iránt csökkent.

Munkám hozzájárulhat ahhoz, hogy a zenei kultúra problémái jobban az elmélet, valamint a politikai és kulturális irányítás figyelmének előterébe kerüljenek; a tapasztalatok, tanulságok beépíthetők az oktatási és a közművelődési tevékenységbe

*

Témavezető: DR. NAGY SÁNDOR főiskolai docens

ANDREJ TARKOVSZKIJ SZIMBOLIKÁJÁNAK NÉHÁNY ÖSSZEFÜGGÉSE

ZÖRÉNYI ANDRÁS
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely

A dolgozat célja annak bemutatása, hogy Andrej Tarkovszkij milyen módon teremti meg filmalkotásainak sajátos jellegét, hogyan éri el azt a mély gondolatiságot, ami műveire jellemző. Nem elsődleges célja, hogy a tarkovszkiji módszereket kizárólagos, egyedül üdvözítő filmi megoldásoknak állítsa be, sokkal inkább az, hogy egy lehetséges alkotói szemléletmódot vázoljon fel Tarkovszkij néhány filmnyelvi megoldásán keresztül.

Az alapkérdés az, hogy a rendező miképpen hoz létre a filmnyelv segítségével önálló szimbólumokat, illetve ezek jelentése hogyan módosul a film során. A dolgozat kitér néhány olyan külső kulturális utalásra is, amelyek kiegészítik, bővítik a filmnyelv segítségével létrehozott szimbólumok jelentéseit. Lényeges, hogy a munka nem lineáris, hagyományos értelemben vett filmelemzéseket tartalmaz, hanem "csak" a vizsgált művek szimbólumteremtő jellegzetességeivel foglalkozik; elsősorban az Andrej Rubljov és a Tükör című alkotásokkal, néhány kitérő erejéig pedig a Stalker című filmmel. Természetes, hogy ennek érdekében ki kell térni a vizsgált művek alapproblematikájára is; a filmekben alkalmazott szimbólumok értelmezése alaposabb lehet ezeknek ismeretében.

A dolgozat alapján levonható legfőbb következtetés az lehet, hogy a napjainkra jellemző, a látvány kizárólagosságára épülő, felületes igényeket kielégítő játékfilmek mellett (nem helyettük) határozottan helye van olyan alkotói módszereknek is, amelyek a nézőt gondolkodásra késztetik, aktivizálják, azaz mélyebben átélhető művészi élményhez juttatják.

*

Témavezető: TÖRÖK GÁBOR főiskolai docens

KÖNYVTÁRTUDOMÁNY

AZ ORVOSTUDOMÁNY SZAKTERÜLETEINEK TUDOMÁNYTÉRKÉPE

BARTA RITA–DÓRA KRISZTINA
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

A természet- és alkalmazott tudományok folyóiratcikkeinek nagyobbik fele az élettudományhoz (klinikai és kísérletes orvostudomány, valamint kísérletes biológia) tartozik. A diszciplínák száma egyre nő, ugyanakkor egyre fokozódik az integrációjuk is. A szakirodalmi információkra nézve is igaz, hogy egyszerre nő a koncentráció is, és a szóródás is. Komoly feladat ezért az egyes szakterületek számára fontos folyóiratok körének meghatározása, különösen, ha a gazdaságosságra is tekintettel vagyunk.

Eljárást dolgoztunk ki az egyes témák közti kapcsolatok mennyiségi jellemzésére. Módszerünk az egyes csoportok közötti folyóirat azonosságok helyezési szám szerint súlyozott figyelembevételén alapul. E módszerrel elkészítettük az orvostudomány diszciplináinak tudománytérképét, bejelölve az egyes kapcsolatok erősségét is.

Vizsgálataink legfőbb tanulsága, hogy az orvostudományban olyan erős a folyóiratok integrációja, hogy az egyes szakterületek releváns folyóiratai közt mindig nagy számban találhatjuk meg más diszciplínák szakfolyóiratai is. Eszerint a folyóiratok többsége több szakterület számára is fontos, illetve releváns. Ennek gyakorlati következménye az, hogy a kis orvostudományi könyvtárak létesítése és fenntartása nagyon lerontja a hatékony szakirodalmi tájékozódást.

*

Témavezető: DR. MARTON JÁNOS könyvtárigazgató

NŐEGYLETEK A DUALIZMUSKORABELI MAGYARORSZÁGON

BÉKÉSI ILONA
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

Művelődés- és könyvtártörténetünk fontos részét képezik a mai művelődési házak előzményeinek tekinthető helyi társulások, társadalmi egyesületek és ezen belül önállóan az olvasókörök.

Az önkéntes társulások létrejöttének fellendülő korszakai közé tartozik a reformkor, mikor a társadalom saját nemzeti létének tudatára ébredt, s a dualizmus kora, mivel a kiegyezést követő felszabadultabb légkörben ugrásszerűen nőtt meg az új egyesületek száma.

Társadalmi egyesületeink közül a nőegyletek száma a kiegyezéstől 1873-ig csak szerény mértékben növekedett; változást jelentett a nők teljeskorúságáról intézkedő 1874. évi XXIII. törvénycikk: többszörösére emelkedett a nőegylet-alapítási igény. A nőegyleteken belül ki kell hangsúlyozni az Országos Kisdedóvó Egyesület 1873-as másodízben történt felállítását, annak ellenére, hogy az abban az évben alapított 54 nőegylet közül a kisdedóvó egyesületek száma csak 16.

Az adatokból és az egyletek munkájának leírásából világossá válik, hogy számos korlátba és előítéletbe ütköztek a nőegyletek tagjai és általában a nők, ha ki akartak lépni a családi körből a társadalom színterére. Pedig a különböző nőegyletek sokrétű szociális tevékenysége a szerény jótékonyság sajátos formáját jelentette, gondolunk itt az önszerveződő szociálpolitika és a közművelődés olyan kezdeményezésére, mint például a gyermekvédelem, a kisdedóvás, a szegény sorsú elemi iskolás gyerekek ruhával, tanszerekkel való segítése, sőt, egyleti iskolák felállítása és fenntartása. Bizonyított tény, hogy a magyarországi nőegyletek a közművelődés jelentékeny támaszaivá váltak.

*

Témavezető: DR. HAJDU GÉZA ny. könyvtárigazgató

KÖZÖNSÉGKAPCSOLATOK A HAJDÚ-BIHAR MEGYEI KÖNYVTÁRBAN

BOROS EDINA
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

A rendszerváltás után a közművelődési könyvtárak is nehéz helyzetbe kerültek. A társadalmat a piaci szempontok uralják, s a könyvtáraknak is ebben a környezetben kell létjogosultságukat bizonyítaniuk. Egyértelművé vált, hogy a kulturális szférában is szükséges alkalmazni a marketing, s ezen belül a public relations módszereit. Ez az arculatváltás a könyvtárak jelentős részében még nem történt meg, pedig ez sok esetben az intézmények létét veszélyeztetheti.

Dolgozatom első részében a hazai szaksajtóban kerestem arra a választ, hogy mennyire jelent meg a könyvtári köztudatban a PR, s hogy ez mennyiben különbözik az eddigi szemlélettől. Ezeket az információkat szakirodalmi szemlében tekintettem át.

Ezt követően egy konkrét intézmény (Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár) PR-munkáját mutatom be és elemzem a szakirodalomban talált szempontok alapján. Vizsgálati módszereim: interjúk a könyvtár igazgatónőjével, munkatársaival, használóival; az intézmény belső dokumentumainak (pályázatok, beszámolók) és kiadványainak tanulmányozása; tájékozódás a könyvtár külső és belső kapcsolatrendszerében.

Végül ajánlásokat fogalmaztam meg a PR-munka fejlesztésére. A javaslatok egyrésze országos hatókörű (pl. országos PR-központ, képzés kidolgozása), másrészt egy-egy intézményben (főleg a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtárban) valósíthatók meg (pl. használói korcsoport követés, közhasznú információs adatbázis építése, belső szervezeti átalakítás a PR-munka koordinációjára).

*

Témavezető: DR. SUPPNÉ DR.TARNAY GYÖRGYI egyetemi adjunktus

KATALÓGUS – SZÁMÍTÓGÉPES KATALÓGUS – HIPERKATALÓGUS

CZÖVEK ZOLTÁN
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

A napjainkban zajló kulturális változás – informatizálódás, információs forradalom – nem csak új feladatok megoldására kényszeríti a könyvtárakat, de eredményei révén új lehetőségeket is teremt a hagyományos könyvtári tevékenységek modernizálására. A hiperkatalógus-koncepció is e fejlődés egyik eredménye.

Különböző korokban a technikai haladással párhuzamosan alakultak ki a könyvtári állomány nyilvántartásának különböző formái, mialatt a katalógusok iránt megfogalmazott követelmények 1876 – Ch. A. Cutter – óta jóformán változatlanok. A hiperkatalógus az elnevezése alapjául is szolgáló hypertext technológia adottságai révén egy teljesen új típusú tájékozódást tesz lehetővé a könyvtár állományában. A felhasználó ugyanis egy jól kivitelezett hiperkatalógus segítségével nem csak könyveket kereshet, hanem - saját érdeklődési irányának megfelelően, teljesen szabad, asszociatív módon - az adott könyvtár képviselte tudásbázisról is képet alkothat.

A dolgozat mind elméleti, mind gyakorlati szempontból feldolgozza a témát. Először a fentebb vázolt tendenciáknak, problémáknak, megoldási kísérleteknek és eredményeknek (szemléletváltás a kultúrában, a katalógusok és a velük szemben támasztott igények, hypertext és adottságai, számítógépes nyilvántartások felhasználói felületei, stb.) a szakirodalmi vetületéről nyújt áttekintést. Ezt követően egy nemzetközi hallgatói projekt keretében elkészített hiperkatalógus-prototípus ("HyperKGB") alapján mutatja be annak előnyeit, veszi számba az elméleti alapvetésben megfogalmazott követelmények megvalósíthatóságának mikéntjét és sorolja fel az esetleges további fejlesztések lehetséges irányait.

*

Témavezető: DR. SÜTHEŐ PÉTER egyetemi tanársegéd

BLISS BIBLIOGRÁFIAI OSZTÁLYOZÁSA

DOMSA ZSÓFIA és KŐMŰVES ERIKA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Dolgozatunk témája Henry Evelyn Bliss osztályozási rendszere – A System of Bibliographic Classification című műve.

A Bliss-féle osztályozás kevéssé elterjedt, pedig a nagyobb osztályozási rendszereket magába ötvözi, s talán felül is múlja.

A Bibliographic Classification (BC) filozófiai alapokra helyezett, logikusan felépített, elsősorban a gyakorlati alkalmazásra összpontosító rendszer. Bliss művében ötvözi tudós kutatóként szerzett elméleti tudását, tárgyismeretét és könyvtári szakterületi tapasztalatait.

Kiindulópontja a tudományok közti relációk meghatározása. Főbb alapelvei az alárendelés és az egyetértés, melyek meghatározzák a diszciplínák közti kapcsolatokat és a rendszer felépítését. A tudományok felosztásában az emberi ismeretek történeti fejlődését veszi alapul.

A gyakorlati kivitelezésre is komoly hangsúlyt fektetett; jelzetelési technikája rendkívül rugalmas: az osztályozó az adott gyűjtemény szerkezetének és tulajdonságainak megfelelően alakíthatja. Többek között a numerikus osztályok kialakítása, a rövid jelzetelemek, valamint a mnemotechnikai eljárás könnyíti meg a dokumentumok visszakeresését.

A BC sokat vitatott rendszer. Elterjedését több tényező korlátozza, továbbfejlesztésével azonban mindmáig foglalkoznak a szakemberek. Alkalmazásának szélesebb körű lehetősége talán a számítógépes technika bevonásával válhat lehetővé.

Dolgozatunk gyakorlati eredményeket egyelőre nem mutathat fel, de a BC tanulmányozása a kutató számára mindenképpen hasznos tapasztalatot jelent. Munkánk során a hagyományos kutatási módszereket alkalmaztuk, mindketten más szemszögből közelítettünk a témához. Eredményeinket témavezető tanárunk segítségével vetettük össze.

*

Témavezető: BARÁTNÉ DR. HAJDU ÁGNES egyetemi adjunktus

IDŐSEK KÖNYVTÁRI ELLÁTÁSA

ÉZSIÁS ANIKÓ
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen

A könyvtárak speciális funkciója a hátrányos helyzetű olvasók ellátása. A társadalmilag hátrányos helyzetűeken kívül sajnos ebbe a csoportba sorolhatók az idős emberek is. Az ő ellátásuk elsősorban a közművelődési könyvtárak feladata.

Könyvtári szempontból 55, 65 éves kor fölött sorolják az embereket a nyugdíjasok csoportjába. Mindazok ellenére, hogy azt tartják hogy az idős emberek többet olvasnak, ez a könyvtárlátogatások számán nem érzékelhető. 1976-os felmérések igazolják, hogy az idősek egyáltalán nem járnak többet könyvtárba, mint más korosztályok.

Az idős olvasókkal való foglalkozás az utóbbi évtizedekben több országban is előtérbe került. Különböző szolgáltatásokat, foglalkoztatási módokat kísérleteznek és próbálnak ki pl. az Egyesült Államokban és Németországban. Az idősekkel való foglalkozás kérdése hazánkban is fölmerült. Szombathelyen már a két világháború között létezett házhoz szállítás.

Sok idős ember azért nem jár könyvtárba, mert fizikai állapota ezt nem engedi meg. Az ő helyzetükön javít a házhoz szállítás.

Az idős olvasók számára célszerű lenne öregbetűs (nagybetűs) vagy hangoskönyvek beszerzése. Ezek a kiadványok még nem elég elterjedtek hazánkban.

Gyakran nem is kellenek speciális dokumentumok. Elég lenne egy kicsivel több odafordulás, törődés. Az idős olvasókkal való foglalkozásnak egyik kulcsszava lehetne: több törődés és személyes kapcsolatok.

Dolgozatom célja, hogy felhívjam a figyelmet az idősek könyvtári ellátásának problémájára. E célból igyekeztem a szakirodalmat és a szakfolyóiratokat megismerni - és megismertetni. Dolgozatomban Hajdú-Bihar és Jász-Nagykun-Szolnok megyében szerzett tapasztalataimat összegzem.

*

Témavezető: LUPKOVICSNÉ MAJOR EDIT főiskolai tanársegéd

11 KÖZEPES MÉRETŰ ORSZÁG PUBLIKÁCIÓS AKTIVITÁSA VEZETŐ ORVOSTUDOMÁNYI FOLYÓIRATOKBAN

HAJAGOS MÁRIA–SAMU KRISZTINA
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

Célkitűzésünk az volt, hogy megvizsgáljuk, milyen különbségek vannak a különböző gazdasági fejlettségű, de lakosságuk számát tekintve egymáshoz közel álló országok orvostudományi kutatóinak publikációs aktivitásában. Az objektivitás fokozására a szakvezetőnk és munkatársai által kidolgozott módszerrel létrehozott orvostudományi magfolyóirat rangsorok szorosan diszciplináris folyóiratait tettük meg az összehasonlítás alapjául, azaz a folyóiratok köre minden témában kötött volt, és kiemelkedő tudományos jelentőséggel bíró tagokból állt.

Az összehasonlíthatóság fokozására az egymillió lakosra jutó cikkszámokkal dolgoztunk. Nagy eltéréseket találtunk. A különbségek korrelációt mutattak az egy főre jutó nemzeti össztermék különbségekkel.

Kutatási objektumunk lehetőséget nyújtott annak megvizsgálására is, hogy létezik-e a klinikai orvostudományi területeken feltételezett kisebb publikációs aktivitás. Azt találtuk, hogy igen, bár végleges megállapításokat nem tehetünk a dolgozatban tárgyalt bizonytalansági tényezők miatt.

Magyarország tudományos súlya kisebb, mint amit tudományos hagyományai alapján vártunk. Szükség van a megfelelő "láthatóságot" biztosító publikációs stratégia kidolgozására.

*

Témavezető: DR. MARTON JÁNOS könyvtárigazgató

A MAGYAR GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGI IRODALOM ELMÉLETI KÉRDÉSEI ÉS KRITIKÁI 1986-1996 KÖZÖTT

HARCSA EDIT
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

A gyerekekkel foglalkozók egyik legfontosabb feladata, hogy a felnövekvő ifjúságot olvasóvá neveljék, amelyet csak úgy tudnak megvalósítani, ha ismerik az irodalom fejlődésének főbb irányait, tendenciáit, elméleti kérdéseit; tájékozottak és eligazodnak a gyermek- és ifjúsági irodalom választékában.

1991-ben jelentek meg Szécsi Ferencné és Aszalós Imréné 1975-1980, valamint az 1980-85 közötti időszakot átfogó összeállításai a gyermek- és ifjúsági irodalomról. E két mű folytatása ez a munka, amely a gyermek- és ifjúsági irodalom elméleti kérdései és a kritikái 1986–1996 közötti anyagának feltárását adja.

A bibliográfia tájékoztató segédletként elsősorban a könyvtárosok, pedagógusok számára készült, másodsorban a szülőknek kíván segítséget nyújtani a gyermekeiknek szánt művek tudatos kiválasztásában.

A bibliográfia lehetővé teszi olyan elemzési szempontok érvényesítését, melyek szerint például a gyermek- és ifjúsági irodalommal foglalkozó szakirodalom fontosságának megfelelő figyelmet kap-e a publikációkban; mely részterületek, közelítési módok számítanak még napjainkban is fehér foltnak. E jelzések kijelölhetik a kutatási irányokat is a témában.

A bibliográfia forrásai alapvetően az MNB és a MAKSZAB vonatkozó kiadványai, melyek feltárásának tekintetében teljességre törekvő.

Az anyag elrendezésének főbb szempontjai:

- A gyermek- és ifjúsági irodalom bibliográfiái és kézikönyvei
- Gyermek- és ifjúsági írókról, művekről szóló kritikák
- A gyermek- és ifjúsági irodalom kiadása és rendezvényei

*

Témavezető: DR SUPPNÉ DR TARNAY GYÖRGYI egyetemi adjunktus

HORTOBÁGY (1861-1867) REPERTÓRIUM

JÁVORSZKY FERENC
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

A Hortobágy című lap 1861–1867. között jelent meg Debrecenben a Debreczeni Színügyegylet kiadásában. A debreceni polgárság igényeit kielégítő, jó felépítésű tartalmas kiadvány volt. Hű tükre annak a polgári humanista szemléletnek, amely a város korabeli vezető értelmiségét jellemezte.

A dolgozat két részre tagolódik: történeti bevezetőre és repertóriumra. Vázolja a kor sajtótörténetét, kiemelve a Debrecenben megjelenő időszaki kiadványokat. Nyomon követi a Hortobágy megszületését, tartalmi felépítésének fejlődését, átalakulását, külsejének, szerkezetének változásait, s megismerteti az olvasót az ismert történelmi események (1867) hatására történő megszűnésének körülményeivel.

A repertórium teljességre törekvő összeállítás. Minden írást részletesen feltár, kivéve a hirdetéseket és terjedelmi okok miatt a színházi híreket. Szerkezete tematikus. Az első fő rész az önálló írásokat ismerteti, majd a rövidhírek ismertetésére kerül sor. Annotációt a rövidhírek után minden esetben, az önálló cikkeknél csak akkor ad a bibliográfiai leírás után, ha a cím nem egyértelmű. A tételek leírása az MSZ 3424 szabványcsalád alapján történt. A mutató egységes betűrendben tartalmazza a személy-, testületi- és a földrajzi neveket, tárgyszavakat.

A dolgozat hiányt pótol, mert a város és különösen a sajtó történetének ezen korszakával nagyon kevesen foglalkoztak, a megjelent szakirodalom nehezen hozzáférhető. A Debrecen története című, öt kötetesre tervezett monográfia e része sem jelent még meg. A repertóriumban ismertetett lap a korszak Debrecenével foglalkozó kutatók, érdeklődők egyik fontos forrása lehet.

*

Témavezető: DR. BÉNYEI MIKLÓS egyetemi docens

AZ 1956-OS DEBRECENI ESEMÉNYEK A SAJTÓ TÜKRÉBEN

KISS BEÁTA
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen

Dolgozatom az 1956-os debreceni események (október 23.–november 5-ig) rövid ismertetését tartalmazza. Emellett a sajtó (a debreceni napilap: a Néplap, valamint a rádiók) tevékenységét mutatom be. Témaválasztásomban nagy szerepet játszott az, hogy harmadéves kommunikáció szakos hallgató vagyok. Dolgozatom elkészítésének másik apropója pedig az volt, hogy az idén ünnepeltük a forradalom 40. évfordulóját. Célom az volt, hogy a Debrecenben történt eseményeket nyomon kövessem. A budapesti és debreceni eseményeket egymással párhuzamosan igyekeztem bemutatni. A két eseménysor közti különbségekre, érdekességekre tértem ki főleg. Egyéni sorsokon keresztül ábrázolom a forradalom történéseit. Arra voltam kíváncsi, hogy a napi történéseket a sajtó hogyan állította be a közvélemény számára. Kitérek még a forradalmi események előzményeire, kezdetére is. Úgy gondolom, amíg az országos, főleg a budapesti események dokumentumai elég hozzáférhetőek, ismertek, addig a debreceni események nem teljesen tisztázottak. Bár a sajtó sem a hiteles képet ábrázolta mindig. Az igazi kihívást éppen ez a tény jelentette. Az események résztvevőinek visszaemlékezéseit és a Néplap újságcikkeit összevetve próbáltam kideríteni az igazságot.

Kutatómunkámat segítették az eddig megjelent történelmi tanulmányok. Valamint részletesen elemeztem a rendelkezésemre álló sajtótermékeket. Interjúkat készítettem, a Megyei Könyvtár által megőrzött Néplap cikkeit tanulmányoztam, szóbeli előadásomat a Néplap egyes fénymásolt számaival illusztráltam.

Dolgozatom végén az 1956-os történések mai megítélésére térek ki.

*

Témavezető: KOVÁCSNÉ DR. SZIGETI KLÁRA főiskolai adjunktus

A PUTNOKI KÖNYVTÁR FÉL ÉVSZÁZADA

KÓNYA ANDREA
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen

A dolgozat történelmi hűséggel, eredeti dokumentumok vizsgálata alapján mutatja be azt a nagy utat, melyet Putnok község könyvtára 1949-től a vándorládák elhelyezésétől 1995-ig, napjainkig megtett.

A könyvtár életének alakulása, fejlődése mindig követte a kor társadalmi, gazdasági, politikai változásának arculatát. A könyvtár így volt körzeti, járási, községi könyvtár majd ismét járási, a járási rendszer megszűnésével nagyközségi könyvtár 1984-től. 1989. március 1-vel a község hosszú idő után visszakapja városi rangját, s így a könyvtár is. 1995-től a településen működő Általános Művelődési Központ részeként működik.

Ismerteti a könyvtár tárgyi-személyi feltételeinek alakulását, a könyvtári munkafolyamatok, szolgálatának változásait. Vizsgálja az állományra, olvasókra, kölcsönzött kötetekre vonatkozó adatokat. Igen értékes információhoz jutunk a mellékletek tanulmányozása révén is, például: a könyvtárhoz tartozó népkönyvtárosok címjegyzékét, a könyvtárak alapítási évét, valamint a könyvtárak állományát, az olvasók számát illetően.

Nagyon nehéz feladat egy könyvtár történetének megírása, hiszen a múlt eseményeit, eredményeit kellő kritikával kell közölni, értékelni. (A legnehezebb talán a szocializmus vívmányainak megítélése.) Mégis napjainkban fontossá válik – amikor a könyvtárak sokaságát zárják be, számolják fel –, hogy a könyvtár fel tudja mutatni, mi történt vele megnyitása óta, milyen feltételekkel működött, milyen eredményeket ért el. Így bemutatva jelentőségét, szerepét a településen, talán elvetheti a fenntartóban felmerülő gondolatot, miszerint bezárják. A putnoki könyvtárat még – szerencsére – nem fenyegeti ilyen veszély, mégis fontosnak tartom egy ilyen nagy múltú könyvtár történetének elkészítését.

*

Témavezető: DR. GODA ÉVA főiskolai adjunktus

A MAGYAR KÖNYVKIADÁS TÖRTÉNETE (1945-1968)

KOVÁCS JUDIT
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

A dolgozat célja a magyar könyvkiadás 1945 utáni történetének összefoglaló jellegű feldolgozása, az e korszakbeli könyvkiadás és könyvkereskedelem nehézségeinek és eredményeinek feltárása. A munka számba veszi az államosítás előtti és utáni kiadókat, a fontosabb kiadványokat, illetve a kiadók többszöri szerkezetváltásait. Kitér a könyves szakma szervezeteire, azok hatáskörére és munkájuk eredményességére. Az Ünnepi Könyvhét eseményeinek ismertetésével utal a közönségkapcsolatok és a reklám akkori lehetőségeire, a közönség igényeire és a vásárlóképes kereslet alakulására.

A dolgozat időrendi sorrendben halad, de egyes, azt igénylő részeknél tematikai csoportosítást alkalmaz. Jelentőségét a bőséges forrásanyag kiválogatása, feldolgozása, valamint a manapság zajló új átszervezések miatti időszerűsége adja. Az 1945 utáni átalakulások, az államosítások, a szakembergárda lecserélése, a szakképzés ellehetetlenülése és a korrupció elharapódzása a mai szakmai életben is érezteti hatását; az akkori események tehát döntően meghatározóak voltak a mai könyvkereskedelem és könyvkiadás életére.

A dolgozat cikkek, statisztikák és a kevés összefoglaló munka felkutatásával, levéltári anyagok áttekintésével, az egymástól elkülönült, egymásra kevéssé építő anyagrészek egységes szemléletű feldolgozásával, s az összegyűjtögetett mozaikok átfogó művé való összeillesztésével készült.

A témában ilyen hosszú időtartamot átfogó összefoglaló munka még nem született. Az eddigi részkorszakokat átfogó tanulmányok nagy része pedig még a szocialista korszakban, annak terminológiájával és alkalomadtán eufemizmusoktól, csúsztatásoktól sem mentesen jelent meg.

*

Témavezető: Dr. VOIT KRISZTINA tanszékvezető egyetemi docens

POLGÁRI KÖNYVKULTÚRA A DUALIZMUS IDEJÉN MAGYARORSZÁGON

MOLNÁR JULIANNA–VARJU ZSUZSANNA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

A polgárosodás gazdasági, kulturális és egzisztenciális változásai a könyvekkel kapcsolatos személyi és társadalmi attitüd megváltozását is jelentették. Az olvasás tömeges méretűvé válása, a könyvkiadás nagyipari kereteinek kialakulása, az előzetes cenzúra eltörlése és a közműveltség szintjének általános emelkedése által az olvasás tömegek számára is természetes napi foglalatossággá vált. A polgárság könyv-értelmezésének összetevői között megjelenik a könyv, mint berendezési tárgy, illetve a könyv, mint a társadalmi reprezentáció szükséges eszköze felfogás. A könyv részben státusszimbólum lesz.

Feladatunk ezeknek a folyamatoknak vizsgálata, elsősorban olvasásszociológiai aspektusok figyelembe vételével. Ennek során foglalkozik az új domináns társadalmi réteg, a polgárság kulturális jellemzőivel, a közoktatási viszonyokkal és a kiadási-irodalmi tendenciákkal, az olvasói érdeklődés alakulásával a kortárs vizsgálatok, illetve az eladási mutatók tükrében.

A dualizmus korának könyvkultúrája eddig nem preferált kutatási terület. Célunk az olvasóközönség bemutatásával hozzájárulni a korszakról alkotott kép árnyaltabbá válásához.

*

Témavezető: DR. VOIT KRISZTINA tanszékvezető egyetemi docens

AZ AKADÉMIAI IFJAK OLVASÓ EGYLETE.
OLVASÁSI ÉS KÖLCSÖNZÉSI SZOKÁSOK EGY DIÁKEGYLETBEN SZÁZADUNK ELSŐ FELÉBEN

NAGY JÚLIA
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanárképző Kar, Budapest

Dolgozatomban egy sárospataki olvasóegylettel, az Akadémiai Ifjak Olvasó Egyletével foglakozom, mely 1896-ban jött létre 3 kisebb diáktársaság egyesüléséből, s 1949-ig működött. Hármas funkciónak tett eleget: játéktermet tartott fenn a szellemi kikapcsolódás segítésére, hírlapolvasója volt a napi tájékozódás érdekében, s megőrizte és fejlesztette egyik elődegyletének, a Sárospataki Ifjak Könyvtárának állományát. A könyvtár kölcsönkönyvtárként működött egészen az egylet utolsó évéig.

Dolgozatomban számba veszem a könyvtári állomány összetételének változásait, bemutatom a kölcsönzés rendjét. Miután a tagokról is szót ejtek, azt vizsgálom, hogy az egylet fennállásának utolsó 15 évében hogyan változtak az olvasói szokások az egyleti könyvtárban, s törekszem a változások okainak feltárására történeti megközelítéssel.

Ismertetem az Akadémiai Ifjak Olvasó Egyletével összefüggésbe hozható, fellelt kéziratos és nyomtatott forrásdokumentumokat, ugyanakkor a Sárospataki Ifjak Könyvtárára vonatkozó forrásokat is, egészen 1848-ig visszamenően, megadom a bibliográfiában

*

Témavezető: POGÁNY GYÖRGY főiskolai adjunktus

A Z39.50 INFORMÁCIÓ KERESŐ SZABVÁNY JELENTŐSÉGE A KÖNYVTÁRAK SZÁMÁRA

NOVÁK ILDIKÓ
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

A Z39.50 információ kereső szabvány célja, hogy a könyvtári rendszereket képessé tegye egymás adatbázisaiban való információ keresésre és lekérésre, anélkül, hogy egymás lekérdezési nyelvét ismernék. A dolgozat célja bemutatni, miért jelentős ezen szabvány megjelenése az integrált könyvtári rendszereket alkalmazó könyvtárak számára, az információ lekérés milyen problémáit oldhatja meg.

A dolgozat rövid áttekintést ad a könyvtárak által használt szabványokról és szabványos formákról, így például a MARC formáról. Külön fejezet foglalkozik a Z39.50 protokoll bemutatásával: kialakulásának körülményeivel, szerkezetével, működésével, jelentőségével és azzal, hogy a protokoll 1995 júliusi verziója mely szolgáltatásokra terjed ki. Az utolsó fejezetben olyan projektek bemutatása található, melyek megmutatják, hogy a gyakorlatban hogyan és mire használható ezen szabvány. Itt kerül összehasonlításra a Z39.50 szabvány és a World Wide Web feladatköre, valamint egy rövid felsorolás azokról az integrált könyvtári rendszerekről, melyek alkalmazzák a szabványt.

A szabvány használata még nem teljesen kiforrott. A kutatás során az azonban megállapítható, hogy a különböző számítógépes könyvtári rendszerek közötti kommunikáció problémájának megoldásában a Z39.50 fontos szerepet játszhat, hiszen megoldást kínál a rendszerek közötti egységes kommunikációra az egyes rendszerek keresőnyelvének megváltoztatása nélkül.

*

Témavezető: DR JUHÁSZ ISTVÁN egyetemi adjunktus

NYOMDAI ILLUSZTRÁCIÓS ELJÁRÁSOK

PERGER PÉTER
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

A dolgozat célja a nyomdai illusztrációs eljárások alapjainak átfogó bemutatása, különös tekintettel a könyvnyomtatás, könyvművészet terén alkalmazott technikákra. A hangsúlyt inkább a történeti módszerekre helyeztem, hiszen a könyvtörténeti kutatásokban ez használható fel jobban. A legmodernebb eljárások ismertetése meghaladná a dolgozat kereteit és inkább a nyomdaipar érdeklődési körébe tartozik.

Az általános bevezetőt követően a dolgozat három részre oszlik a három nyomtatási alapelvnek (magas-, mély- és síknyomás) megfelelően.

A magasnyomtatás körében szó esik a különféle fametszetekről, a más anyagra készült nyomóformákról, a maratott eljárásokról, külön alfejezetben a vonalas és az árnyalatos kliséről.

A mélynyomtatás elvének és módszerének bemutatását követően dolgozatomban sor kerül a legfontosabb eljárások történetének és jellegzetességeinek ismertetésére: előbb a mechanikus módon, majd a maratással kialakított nyomóformák, végül a nagyipari technikák ismertetésére.

A legifjabb eljárás, a síknyomás keretében a litográfia elvét, a litográfiai kő elkészítésének módját, valamint korunk vezető technikáját, az ofszetet mutatom be.

A dolgozatot a végső összegzés zárja.

*

Témavezető: DR. VOIT KRISZTINA tanszékvezető egyetemi docens

A RETROSPEKTÍV KONVERZIÓ PROBLÉMÁI A KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM KÖNYVTÁRÁBAN

SALGÁNÉ MEDVECZKI MARIANNA
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

Dolgozatom témájául a KLTE Könyvtárában folyó retrospektív katalógus-konverzió folyamatának, problémáinak bemutatását választottam. Magam is részt vettem a retrospektív feldolgozás különböző fázisaiban, jórészt az ekkor szerzett ismereteimre és tapasztalataimra támaszkodik ez a dolgozat.

Célom a retrospektív konverzió egyik lehetséges formájának, módszerének felvázolása volt. A hazai könyvtárak zöme még a retrospektív konverzió előtt áll. Úgy gondolom, szükséges és hasznos lehet nemcsak a külföldi tapasztalatoknak, hanem a hazai könyvtárak ilyen irányú próbálkozásainak és elvégzett munkájának megismerése is.

A KLTE Könyvtárában 1993 nyarán kezdődtek el a retrospektív konverziós munkálatok. Az elmúlt három év nem telt eseménytelenül. A felmerült és megoldott problémák garmada figyelemre méltó lehet mindazok számára, akik már számítógépes könyvtári rendszert alkalmaznak, vagy most készülnek erre. Dolgozatomban arra próbáltam választ keresni, hogy melyek azok a tényezők, amelyek befolyásolják a retrospektív konverzióra kijelölt állományrész megválasztását, a konverzió módszerének, formájának, eszközeinek meghatározását.

Fontossá teszi a tapasztalatcserét és a hazai retrospektív konverzióval való behatóbb foglalkozást az a tény, hogy kutatómunkám során a könyvtári szakirodalomban egyetlen olyan írást sem találtam, amely valamely itthoni könyvtár vonatkozásában egy tervezett, vagy már elindított katalógus-konverzióról számolna be.

*

Témavezető: DOBÓ JUDIT egyetemi tanársegéd

A *BUZINKAI CSALÁD* KÖNYVES MŰVELTSÉGE

SIMON MELINDA
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

Dolgozatom céljául egy régi magyar értelmiségi család műveltségének feltérképezését tűztem ki. Megpróbáltam kideríteni, hol járták iskoláikat, kik voltak szellemi irányítóik s hogyan csapódott le mindez későbbi gondolkodásukban, tevékenységükben.

A marosvásárhelyi Teleki-Téka Bolyai-gyűjteményében kutatva sikerült azonosítanom a család több tagjának könyveit, s egyiküknek 1688-ból származó (eddig publikálatlan) kéziratos könyvlajstromát is megtaláltam.

A korban sokkal nagyobb jelentőséggel bírtak a beszerzett nyomtatványok, mint ma: mivel nehéz volt hozzájuk jutni, az emberek csak a számukra igazán fontos könyveket vették meg. Így az idősebb s az ifjabb Buzinkai Mihály könyveinek (minden bizonnyal csak részleges) ismeretében jó lehetőségem nyílt megvizsgálni, hogy milyen kapcsolat áll fenn a Sárospatakról menekült gyulafehérvári professzor és hasonnevű fia érdeklődése, szellemisége között.

Megkíséreltem felvázolni azt is, hogy a könyvek milyen úton kerültek valamelyik Buzinkai tulajdonába, kik voltak azok korábbi tulajdonosai, valamint további sorsukat is. Ennek kapcsán több érdekes részletinformáció került napvilágra Szenczi Molnár János és Miskolci Csulyak István életéről.

*

Témavezető: DR. MONOK ISTVÁN tanszékvezető főiskolai tanár

MAGYARORSZÁG VIDÉKI EGYESÜLETI KÖNYVTÁRAI A SZÁZADFORDULÓN
(A MAGYAR MINERVA MINT FORRÁS)

SZALAI MÓNIKA
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

A 19. században a polgári átalakulás és a kulturális fejlődés szoros összefüggésben állt egymással. Nagyobb tömegek számára vált elérhetővé a tanulás, csökkent az analfabetizmus, szélesebb körű olvasói igények alakultak ki. Az iskolák mellett egyre nagyobb szerepük lett a nyilvános könyvtáraknak. Az államnak nem voltak meg az anyagi feltételei az intézményes könyvtári hálózat kiépítésére, ezért nagy jelentősége volt a társadalmi kezdeményezéseknek és az egyesületi könyvtáraknak.

Az egyesületi könyvtárak forrásai nagyon hiányosak. Van azonban egy forrásmunka, amely az egész magyarországi könyvtári és egyesületi kultúra szempontjából jelentős: a Magyar Minerva 1–6. kötete. Munkám során e forrás három kötetéből összesen közel 4000 vidéki egyesületi könyvtárat dolgoztam fel. Ezek adatait többféle szempont szerint csoportosítottam. A szempontok között szerepelt a megyék szerinti földrajzi és településszerkezeti megoszlás, az egyesületek alakulási éve, az egyesületek típusai névvizsgálat alapján, stb. A csoportosítások eredményeit összehasonlítottam és további összevetéseket végeztem a Magyar Minerva 1–2. kötetéből készült dolgozattal.

A téma kutatása tovább folytatódhat. Újabb szempontok alapján újabb csopotosításokat lehet még végezni, ezeket össze lehet hasonlítani az említett egyesületi statisztikákkal. Tehát a további összefüggések feltárása támpontul szolgálhat egy a századfordulóra vonatkozó könyvtár- és társadalomtörténeti szintézishez.

*

Témavezető: DR. BEZDÁN SÁNDOR főiskolai docens

A RÁKKUTATÁS MAGFOLYÓIRATAI ÉS MEGOSZLÁSUK AZ ALAPKUTATÁS ÉS A KLINIKAI ÁGAZAT KÖZÖTT. KÜLÖNBSÉGEK AZ IDÉZETT ÉS AZ IDÉZŐ FOLYÓIRAT-KAPCSOLATOK ALAPJÁN KIALAKULÓ MAGFOLYÓIRAT CSOPORTOK KÖZÖTT

SZENÉSZI KATALIN–KAPUS KRISZTIÁN
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

A tudományos szakterületek közti kapcsolatok vizsgálatának széles körben alkalmazott módszere az idézetelemzés. Általában a magfolyóiratok egy, vagy több csoportja által idézett folyóiratok segítségével végzik a kapcsolatok elemzését. Pályamunkánkban arra mutatunk rá, hogy a differenciálásnak jobban kedvez, és valószínűleg az objektivitást is fokozza, ha az általános gyakorlattal ellentétben nem az idézett, hanem az idéző folyóiratokat használjuk fel a tematikus magfolyóirat csoportok létrehozásában.

Új vizsgálati területet nyit meg a kétféle – idézett és idéző – folyóiratok csoportjainak összehasonlítása. A rákkutatás esetében, mint kimutattuk, határozott tendencia az alapkutatás felé fordulás, annak térnyerése. Ebből arra következtethetünk, hogy a betegségről szerzett ismeretek közül egyre több vált és válik tárgyává a mélyebb, sokoldalúbb és átfogóbb megismerést nyújtó alapkutatási vizsgálatoknak, azaz fokozódik a betegágyak mellett talált jelenségek megértése, s ezzel együtt egyre közelebb kerül a leküzdés is.

Megfigyeltük azt is, hogy az utóbbi évtizedekben ugrásszerűen megnőtt a rákkutatással foglalkozó alapkutatási folyóiratok száma.

*

Témavezető: DR. MARTON JÁNOS könyvtárigazgató

KÖNYVTÁROSSZEREPEK AZ EZREDFORDULÓN

TELEKNÉ DÉZSI PIROSKA
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen

A magyar könyvtárügyben egyre sürgetőbb feladatként jelentkezik a magyar könyvtárak jövőképének és a könyvtárosok jövőbeli szerepeinek meghatározása. Ezt felismerve problémafelvető szándékkal készítettem el dolgozatomat, melyben a magyar könyvtárosok múltbeli és jelenlegi hivatásképével, helyzetével, szerepével foglalkozó szakirodalom eredményeit összegzem, majd néhány lehetséges könyvtári jövőkép felvillantása után kísérletet teszek az ezredfordulón a magyar könyvtárosokra váró szerepek felvázolására.

Bár rövid távra, egyes könyvtárakra vonatkoztatva, a közérzetre hagyatkozva történtek próbálkozások Magyarországon is jövőképek megfogalmazására, ezek azonban nem helyettesíthetik a tudományos megalapozottságú, átfogó magyar könyvtári jövőképet A szakmai szervezetek feladata lesz ennek megalkotása, minél szélesebb körben való elfogadtatása, valamint annak biztosítása, hogy a munkatársak tevékenysége e jövőkép keretei között maradjon.

A jövőben a könyvtáros szerep a társadalom alapszerepévé válhat Magyarországon is, ehhez azonban arra van szükség, hogy hivatásunkat a kor követelményeihez igazítsuk, s igazi hivatássá formáljuk.

Az eddig elfogadott sztereotip hivatásképen ellenében el kell terjesztenünk az új, korszerű hivatásképet, ugyanakkor a kor követelményeinek megfelelően át kell formálnunk a könyvtárosszerepeket (új szerepeket kell felvállalnunk, ugyanakkor a hagyományos szerepeknek új, a kor követelményeinek megfelelő módszereket kell kidolgoznunk).

Hogy hivatásunk igazi hivatássá válhasson, ahhoz meg kell reformálnunk a könyvtárosképzést; átgondolt, sokirányú továbbképzési rendszert kell létrehoznunk; növelnünk kell szakmánk presztízsét stb.

*

Témavezető: DR. SUPPNÉ DR. TARNAY GYÖRGYI egyetemi adjunktus

SZAKEMBER VAGY ÉRTELMISÉGI
(ESETTANULMÁNY)

WERNER ÁKOS
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Dolgozatom kiindulópontjául az a kérdőív szolgál, melyet Nagy Attila, az OSZK osztályvezetője, egy országos felméréshez használ.

A kérdéseket, melyek a főiskolás és egyetemista diákok olvasási és könyvtárhasználati szokásait vizsgálja, én a Budapesti Műszaki Egyetem hallgatóinak tettem fel.

E munkámban választ keresek arra a kérdésre, hogy a Műszaki Egyetemen végző diákok csak szakképzettek vagy értelmiségiek is lesznek. Azaz, ad-e az iskola kellő segítséget ahhoz, ill. éreznek-e indíttatást a diákok magukban arra, hogy látókörük szélesítése által képesek legyenek későbbi munkájukat a történelem során időről-időre szerzett és egymásra épített ismeretanyagokból kialakított kultúránkba beilleszteni, avagy megelégszenek azzal, hogy képesítésük pusztán némely szűk körű technikai probléma megoldására korlátozza őket.

Teszem ezt annak a hipotézisnek elfogadása alapján, hogy a technika bármily gyors fejlődése mellett, ebben a tekintetben leginkább még mindig a könyvek olvasása ad lehetőséget látókörünk kellő szélesítésére.

Dolgozatom műfaját, illetve módszerét tekintve egy, a diákokkal, tanárokkal és könyvtárosokkal végzett beszélgetésekből, interjúkból formált esettanulmány.

Munkám elsősorban tükör szeretne lenni, amit leginkább maguknak a hallgatóknak, de az intézmény vezetőinek is figyelmébe ajánlanék, ha szélesebb körben is meglátnák ennek az ügynek a fontosságát, és képességeik szerint elő is mozdítanák azt, az külön örömömre szolgálna.

*

Témavezető: NAGY ATTILA osztályvezető (OSZK)

NÉVMUTATÓ